

କୃଷକ ସଂଗୀତ

ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ପଦ୍ମନାଭ ପଟ୍ଟନାୟକ

କୃଷକ ସଂଗୀତ

ଶ୍ରୀ ଅନନ୍ତ ପଦ୍ମନାଭ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଷ୍ଟୋର ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା

୧	ବକ୍ତିଯୋଗ	ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀୟ ମହାପାତ୍ର	ଟ ୧ ।
୨	ଶିଶୁଭକ୍ତି (୩ୟ ସ୍ଵରୂପ) ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବି.ଏ		ଟ ୦ ।
୩	ପ୍ରଣୟପ୍ରବାହ (ଉପନ୍ୟାସ)	"	ଟ ୧ ୫
	କମଳକୁମାରୀ	"	ଟ ୧ ୫୩
୪	ସାରଓଦ୍ଵିଆ	"	ଟ ୧ ।
୬	ହୃଦକଥା ୧ମ ଭାଗ (ମିଶ୍ରଲବ୍ଧ)	"	ଟ ୦ । ୩୮
୭	" ୨ୟ ଭାଗ (ସହୃଦ୍‌ଭେଦ)	"	ଟ ୦ ୫
୮	" ୩ୟ ଭାଗ (ବିଗ୍ରହ)	"	ଟ ୦ ୫
୯	ବେତାଳ କଥା	"	ଟ ୦ ୫୩
୧୦	ଦ୍ରୋପଦୀ	ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର	ଟ ୦ ୫
୧୧	ଶାନ୍ତିଧାରା	"	ଟ ୦ ୫୩
୧୨	ଦାସତ୍ଵ ମୋଚନ ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀୟ ମିଶ୍ର ଏମ୍. ଏ. ବି. ଡି.		ଟ ୧ ୫
୧୩	ବକ୍ତିତ୍ଵ ସିଂହାସନ ଶ୍ରୀ ଗଣପତି ବାଣୀଭୂଷଣ, ସାହିତ୍ୟରତ୍ନାକର		ଟ ୦ ୫୩
୧୪	ଚୈତନ୍ୟ ଦେବ	"	ଟ ୦ ୫
୧୫	ଅର୍ଜୁନ	"	ଟ ୦ ୫୩
୧୬	ଶୁଷ୍କ	ଶ୍ରୀ ବଳମାଳୀ ମିଶ୍ର କାବ୍ୟଜ୍ଞାର୍ଥ	ଟ ୦ ୫
୧୭	ମିବାର	ଶ୍ରୀ ଶିବପ୍ରସାଦ ଦାଶ	ଟ ୧ ।
୧୮	ମାରବାର	"	ଟ ୦ ୫୩
୧୯	ପରମଲା(ପଦ୍ୟ କାବ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ରଥ	ଟ ୦ । ୩୮
୨୦	ଦାନ ବର୍ଣ୍ଣଣ (କର୍ତ୍ତୃ)	"	ଟ ୦ ।
୨୧	" (ଦରଶନ)	"	ଟ ୦ ।
୨୨	ବିଲ୍‌ମଙ୍ଗଳ	ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର କର	ଟ ୦ ୫୩
୨୩	ସମାଧି	ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକଣ୍ଠ ଶତପଥୀ	ଟ ୦ ୫
୨୪	ପ୍ରବନ୍ଧସାର	ଶ୍ରୀ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ	ଟ ୧ ୯
୨୫	ବ୍ରାହ୍ମଭକ୍ତି (ପଦ୍ୟ)	ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବହିଦାର	ଟ ୦ । ୩୮
୨୬	ନେପୋଲିୟନ	ଶ୍ରୀ ବଳମାଳୀ ପଣ୍ଡା	ଟ ୧
୨୭	ପଞ୍ଚସର	ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀୟ ମିଶ୍ର ଏମ୍. ଏ. ବି. ଡି.	ଟ ୦ ୫୩
୨୮	ପଦ୍ମନା	ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବି.ଏ	ଟ ୦ ୫୩
୨୯	ରାଣ ପ୍ରତାପସିଂହ	ଶ୍ରୀ ଦୟାନିଧି ମିଶ୍ର	ଟ ୦ ୫୩

କୃଷକ ସଂଖ୍ୟା

(କୃଷିର ପ୍ରାଥମିକ ଅବସ୍ଥା) (୧)

ଧନନୁ ଧାନ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧ ଧାନ୍ୟ କୃଷ୍ୟା ବିନା ନାହିଁ ।

ତହୁଁ ସବୁ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ କୃଷି ଯହେନ କାରସେତ୍ ।

କୃଷି ଧନ୍ୟା କୃଷି ମୈଥ୍ୟା ଜନ୍ମନାଂ ଜୀବନଂ କୃଷିଃ ।

କୃଷିପରାଶର —

ରହିବାର କହେ — ସବୁ ପ୍ରଥମେ ଜଗତ ତମାମ ଏକ ଚକଡ଼ି
ଅରଣ୍ୟ ଥିଲା । ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଅରଣ୍ୟରେ ଗିରି ଗୁଡ଼ାରେ ରହୁଥିଲେ ।
ଘରଦ୍ୱାର, ହାତ ହାତୁଆର ଏବଂ ଶସ୍ୟାଦି କରିବା ସେମାନେ ଜାଣି
ନ ଥିଲେ । ଉଦ୍ଭିତ ତଙ୍ଗରେ ରହି ନ ଜାଣିଲେ ପ୍ରାଣ ନାଶର ଆଶଙ୍କା
ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା ନ କଲେ ନ ଚଳେ । ପ୍ରଥମରେ
ଅରଣ୍ୟଜାତ ପଦାର୍ଥ ସେମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ଥିଲା । କ୍ରମଶଃ ମନୁଷ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା
ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲା, ଖାଦ୍ୟ ଜନିତ ଦୁର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବାକୁ ବସିଲା । ପୋଷକ ପାଇଁ
କୋଣେ ଧାଳିବାକୁ ପଡ଼ିବାରୁ ଖାଦ୍ୟ ଜନିତ ସେପରି ପାଖରେ ହୁଏ
ତାହାର ଯୋଗାଡ଼ ଶୁଭିଳ । ବନ୍ୟ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଉପଦ୍ରବରୁ ଖଳ ରକ୍ଷା

କରିବା ପାଇଁ ଜଗା, ରଖା, ବାଡ଼ି ବନ୍ଧୁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲା । ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଅନେକ ଦଫା ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲା ନାହିଁ । ଭୂମିର ଉତ୍ପାଦ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଉପାୟ କେବଳ ଜଗା ନ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ବାରମ୍ବାର ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ କରୁଥିଲେ । ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ଦିନକୁ ଦିନ ବଢ଼ିଲା, ଭୂମି ସକାଶେ ଧରଣରୁ ଚାଲିଲା । ଲୋକେ ଖଣ୍ଡି ଏ ଖଣ୍ଡି ଏ ଭୂମି ନିଜ ଆୟତ୍ତରେ ରଖିଲେ, ଖଜାଖଜ କରି ଭୂମିର ଉତ୍ପାଦ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଜାଣିଲେ । ଭୂମି ନିକଟରେ କୁଟୀର ନିର୍ମାଣ କରିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ମନେକଲେ । ଲୋକମାନଙ୍କ ଅଶାନ୍ତ ଶାନ୍ତ କରିବାପାଇଁ ରାଜା ଜଣକର ନିୟୁକ୍ତି ପ୍ରୟୋଜନ ମନେକଲେ ।

କୃଷି ପରାଶର, ରୁକ୍ଷବେଦ ପ୍ରଭୃତିରୁ ଜଣାଯାଏ— ଭାରତବର୍ଷ କୃଷିପ୍ରଧାନ ଦେଶ । ଅନେକ କାଳରୁ ଭାରତବାସୀଙ୍କ କୃଷି ହିଁ ପ୍ରଧାନ ବ୍ୟବସାୟହୋଇ ଅଛି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପୂର୍ବ ପ୍ରାୟ ୨୦ ଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆର୍ଯ୍ୟମାନେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଉପନିବେଶ ସ୍ଥାପନ କରି କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବାର ଉଲ୍ଲେଖ ମିଳେ । ରୁକ୍ଷବେଦରେ କୃଷକମାନଙ୍କ ରାଜା “ କୃଷିପତି ” ନାମରେ ଆଖ୍ୟାତ । କୃଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେତେବେଳେ ଭାଷା ମେଲ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ମତ୍ସ୍ତେ ଏକ ମନରେ ଯୋଗ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ରାଜାସ୍ବରୂପ ବାହୁଥିଲେ । ରାଜରାଜରେ ବସାଇଦେଇ କୃଷକମାନେ ରାଜାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ କହୁଥିଲେ— ଭୋ ମହାରାଜ ! ଆପଣ ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭଲଭାବରେ ପାଳନ କରିବେ, ତେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ରାଜା ହୋଇ କେବଳ ରହି ପାରିବେ । ରାଜାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତେବେ କ’ଣ ? ଭୂମି ସମ୍ପର୍କୀୟ ବା ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅଶାନ୍ତ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ, ବିହତ ଉପାୟ କରି ଶାନ୍ତ କରିବା ରାଜାଙ୍କ ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା । ଶେଷଦ୍ବାର ପାଇଁ ରାଜା ଦାୟୀ ରହୁଥିଲେ । ଶେଷମାଲ ଧରୁ ନ

ଗଲେ ରଜା ରଜକୋଷରୁ ଦେଇ କୃଷକଙ୍କୁ ଡ୍ରପ୍ କରୁଥିଲେ ! ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ-
ବେଳେ ରଜସ୍ୱ ମାଫ କରାଯାଉଥିଲା । କୃଷକଙ୍କୁ ନାନା ବିପଦ ଅପଦରୁ
ରକ୍ଷା କରିବା ବୋଲି, ଅଦାୟର ଏକ ଅଂଶମାତ୍ର ରଜସ୍ୱ ସ୍ୱରୂପ ସେମାନେ
ସାଧାରଣତଃ ରଜାଙ୍କୁ ଦେଉଥିଲେ ।

ମୁସଲମାନ ରଜାହରେ କୃଷକମାନେ କର ଦେଉ ନ ଥିଲେ;
ଦେଉଥିଲେ ତେଜ । ଅଧିନ ଆକବରରୁ ଜଣା ଯାଏ—କୃଷକଙ୍କୁ
ମୁସଲମାନ ରଜାମାନେ ଅତିବୃଷ୍ଟି ଅନାବୃଷ୍ଟିରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଦାୟୀ
ଥିଲେ । ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋରର ଭୂମି ଦିଆ ଯାଉଥିଲା;
ରଜ କୋଷରୁ ସେମାନେ ଋଣ ବଡ଼ ମୁଦ୍ଦିଆରେ ପାଉଥିଲେ । ରଜାଙ୍କ
କନ୍ଦୁଆଳମାନେ ଶ୍ରେଣିଦ୍ୱାରା ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ଦାୟୀଥିଲେ । ଏହି
କାରଣରୁ କୃଷକଙ୍କ ଫସଲର ଏକ ଷଷ୍ଠାଂଶ ତେଜ ସ୍ୱରୂପ ରଜାଙ୍କ ପ୍ରାପ୍ୟ
ଥିଲା । ପା ୧୮୧୩ ଲର ଇଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡିଆ କମ୍ପାନିର ୫ମ ରିପୋର୍ଟରୁ
ପ୍ରକାଶ—କୃଷକଙ୍କ ଠାରୁ କର ଅଦାୟ କରି ରଜକୋଷକୁ ପ୍ରେରଣ
କରିବା ପାଇଁ ଜମିଦାରଙ୍କ ନିୟୁକ୍ତି । ସେମାନେ କର ଅଦାୟ କରୁଥିଲେ,
ରୁସୁମ (କମିସନ୍) ପାଉଥିଲେ ସେହିକି । ସେମାନଙ୍କର ରୟାତଙ୍କ ଉପରେ
କୌଣସି ପ୍ରକାର ହାୟାମ ଚଳୁ ନ ଥିଲା । ଜମିଦାରମାନେ ରୟାତଙ୍କ
ଅଗ୍ରହ ଅନୁଗ୍ରହର ପାତ୍ର ଥିଲେ କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଅଭୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ତାହା ଅଉ ନାହିଁ । କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଛକକ ସହଯୋଗିତା
ଥିଲା, କ୍ରମଶଃ ନଷ୍ଟଭୁକ୍ତ ହେଲା । ଦୃଶାଭାବ ଏତେଦୂର ବଢ଼ିଲା ଯେ,
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକେ ଏକାବେଳେକେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ତଳେ ଗଲେ;
ସହଯୋଗିତା ଛକକ ଜାତିଆଣ ସଭା ଆକାରରେ ଦେଖାଗଲା । ଜାତି-
ଆଣ ସଭା ଦିନକୁ ଦିନ ଉତ୍ତରରୁ ଉତ୍ତର ହୋଇ ଲୋକ ହୃଦୟରେ

ଗୋଟାଏ ଭେଦଭାବ ଜାଗ୍ରତକଲ । ଭେଦଭାବର ହିଂସା, ଈର୍ଷ୍ୟା, ଧର-
ମର ଚାଲିଲା । ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ସହଯୋଗିତା ସିନା ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ,
ସୌହାର୍ଦ୍ଦ, ସାହୃଦ୍ୟ, ସଖା । ଚନ୍ଦ୍ର ଝୁଲିକାଟି ଦେଉ ବଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ
କୌଣସି ସଜ୍ଜର ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ; ଗୋଟି ଗୋଟି ଦେଲେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲା
ମଧ୍ୟ ସେଥି ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିପାରେ । କୃଷକଙ୍କ ଏଭଳି ଛନ୍ଦ ଚିନ୍ତ
ଅବସ୍ଥାରେ ଦୂର୍ଯ୍ୟୋଗ ବଜ୍ରପାତ ହେଲା, କୃଷକଙ୍କ ସିଂହ ବିକ୍ରମ ବୃଷ୍ଟିଭୂତ
ହେଲା । ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଗଲା, ଧନ ଗଲା, ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଗଲା । ଯେଉଁ ଜମିଦାରମାନେ
ରୁସମ ଏକେଶ୍ୱର ଥିଲେ, କର ଆଦାୟ କରି ଦେଇ ରୁସମ ପାଉଥିଲେ,
ସେମାନେ ଦେଲେ କୃଷକମାନଙ୍କ ଅଧିପତି । କୃଷିପତିଙ୍କୁ କୃଷକମାନେ
ଯେଉଁ ପରି ନିଜର କରି ହାତରେ ରଖିପାରୁ ଥିଲେ, ସହଯୋଗିତା
ଅଭାବରୁ ତାହା ଆଉ ହେଲାନାହିଁ । ସେମାନେ ଦେଲେ ଜମିଦାରଙ୍କ
ହସ୍ତରେ ଜୀଡ଼ା ସାମଗ୍ରୀ ।

୧୭୯୩ ସାଲରେ କୃଷକଙ୍କ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଲେପ ପାଇ ଅଛି । ସେହି
ସାଲରେ ଲର୍ଡ଼ କର୍ଣ୍ଣହଲିସ ଜମିଦାରଙ୍କୁ ଜମିରେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଅଧିକାର
ଦେବାଦ୍ୱାରା କୃଷକଙ୍କ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ପଦଦଳିତ ହୋଇଅଛି । ସା ୧୭୯୩ଲରେ
ସେ ଯେଉଁ ଜମିଦାରୀ ପୁଷ୍ଟି କଲେ, ତାହା ୧୭୮୪ ସାଲରେ ଖ୍ୱାରୂଟ୍
୨୪ [Geoiii] ୩୯ ଧାରା ବିରୁଦ୍ଧ ବାଧା । ତାହା ରୁଝୁଛି କିଏ ?
ବର୍ତ୍ତମାନ କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ବିସ୍ମୟାଳା ରହିଛି, ପୂର୍ବ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟ
ଫେରିବା ଆଶା ଆକାଶ କୁସୁମ ପରି ଜଣାଯାଏ ।

ସହଯୋଗିତା ଉନ୍ନତର ମୂଳଦେଉ । ଆଜି ଜାପାନ, ଆମେରିକା,
ଇତାଲିର କୃଷକ ସହଯୋଗିତା ବଳରେ ନିଜର ଅଣଶୁ ସମ୍ମାନରକ୍ଷା
କରି ପାରିଛନ୍ତି । ଉଲ୍ଲେଖ ମତରେ—ଧନ ଶକ୍ତି ହେବ ବୋଲି ଇତାଲିର

କୃଷକ, କୃଷକ ଉପରେ ମନ ଦେବା ଚଳିବ ନାହିଁ । ଆମ ଦେଶ କଥା କିନ୍ତୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ଆମର ଯାହା କିଛି ଅଛି—ପୂର୍ବ ଗୌରବ ଟୁକକ । ଆମ ଭିତରେ ସହଯୋଗିତା ଦେଖା ନ ଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୃଷ୍ଣ କଥାଭଳି ଗୋପାଳନାମାନେ ଯାହା ହେଉ ଥିଲେ, ପୂର୍ବ ଗୌରବ କଥାଭଳି ଆମ ଲୋକେ ସେହି ଭଳି ହେବା ଛାଡ଼ି ଆମର ଆଉ ଅନ୍ୟ ଗଢ଼ି ନାହିଁ ।

କୃଷକ ଭାରୀ ଦରଦ୍ର (୨)

“The secret of the whole prosperity of the agricultural population was the filling of their stomachs”

Mr. Gandhi.

ଭାରତର ୧୦୦ରୁ ୨୩ କୃଷକ—ଏହି କଥା ନାନା ରେକାର୍ଡ଼ରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ । ତଳ ଖାଲ ହେବା ବର୍ଦ୍ଧି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେବଳ ୨୨ ଜଣ ଖାଇବାକୁ ପା’ନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅଜାରିଆଙ୍କ ମତରେ—ଭାରତର ୧୦ କୋଟରୁ ଅଧକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଦାର ପା’ନ୍ତି ନାହିଁ; ୪ କୋଟ ଓଲଟ ଲେଖା ଏ ଖାଇ ଜୀବନ ଧରି ଅବସ୍ଥାରେ ସମୟ କଟାନ୍ତି; ୫୦ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧକ କୋଇଲି ତାଳ ଖା’ନ୍ତି । ସଲପଗୁଣ୍ଡ, ଘାସ, ପତ୍ର, କନ୍ଦା ଯେ କେତେ ଲୋକର ପ୍ରାଣ ରଖେ, ତାହା କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ-ଦୁଃଖ ହୁଏ କୃଷକଙ୍କ କେବଳ ଚିର ସହଚର । କାରଣ କ’ଣ ? ଅନେକ କାରଣ ଅଛି । ତହିଁରୁ କେତୋଟି ତଳେ ଦିଆଗଲା:—

୧ । ଲୋକସଂଖ୍ୟା ଭୁଲ୍ଲନାରେ କୃଷକର ଆୟ କମ୍ । ଖ୍ରୀ ୧୮୯୧—୧୯୨୧ ଭିତରେ ଭାରତରେ ଅଢ଼େଇ କୋଟ ଲୋକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଅଛି,

ଧାନ, ଗହମ, ଖାଦ୍ୟ ଉତ୍ପାଦର ବୃଦ୍ଧି ନାହିଁ । ଅଷ୍ଟୋନିଆ, ଆସ୍ତ୍ରାକା, ରୋମାନିଆ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶରେ ଅଦ୍ୟାପି ଭୂମି ଭଙ୍ଗା ଚାଲିଛି । ଭାରତର ବଣ, ପର୍ବତ ସବୁ ସରିଲାଣି । ୧୯୨୪ରେ ୧୫୨୮,୯୩,୩୪୩ ଏକର ଭୂମିରେ ଗୃଷ ହେଉଥିଲା । ଗୋଟର ଭୂମି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଖଣ୍ଡେ ଭଲ କିଛି ନାହିଁ । ଯୁଲି ସାହେବ କହନ୍ତି—

“—a nation so placed naturally suffers from chronic starvation and would gradually dwindle away”

ତେଣୁ ଆଉ କି ଉପାୟ ? ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଅନୁମାନକର କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ ହିଁ ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ ।

୨ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ——ଆମ ଦେଶରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଦାଉ ବେଶି । ମୋଗଲ ଶାସନରେ ଲୋକେ ଭୋଗି ଥିଲେ ଚାନ୍ଦିନୀ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ । ହିସାବ କରି ବଞ୍ଚିଲେ ପଳାସି ଯୁଦ୍ଧଠାରୁ ଆଜି ସରିକି ଲୋକେ ୩୫ ଗୋଟି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଧକ୍କା ଖାଇଛନ୍ତି । ଡାକ୍ତର ଅଜାରିଆଙ୍କ ମତରେ—ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନର ପରୀକ୍ଷା ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦେଶରେ ଚାନ୍ଦିନୀ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅନାଦାର କଷ୍ଟରେ ୧୫ କୋଟି ଲୋକ ଜୀବନ୍ତ ରହି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଅଭିଭୂକ୍ତି, ଅନାଭୂକ୍ତି, କଷ୍ଟା ଜନସଂପ୍ରଦାନ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷର ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଧାନ କାରଣ । ଅଭିଭୂକ୍ତି ଅନାଭୂକ୍ତି ଯୋଗୁଁ ଖନ ନଷ୍ଟଭୁକ୍ତି ହେଲେ କୃଷକମାନେ ଉପାୟ-ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଅନାଦାରରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି । କଷ୍ଟା ଜନସଂସାର ସଦ୍-ବ୍ୟବହାର କରିବା ଶିକ୍ଷା ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଏତେ କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

୩ । ବଢ଼ି—ଅତି ବୃଷ୍ଟିବେଳେ ବର୍ଷା ଜଳ କଦା କେନାଲରେ ଯାଇ ଭୂମିରେ ମାଡ଼େ, ବଳକା ସମୁଦ୍ରକୁ ଖସେ । ଋମଣଃ ନଦୀମୁହାଣ, କେନାଲ ପ୍ରଭୃତି ତେସୁଆ ହୋଇ ଯିବାରୁ ବଳକା ଜଳ ସମୁଦ୍ରକୁ ଖସି ନପାରି ବଲବାଡ଼ି ଘର ନଷ୍ଟ କରଥାଏ । ଏଥିଯୋଗୁଁ କୃଷକକୁଲ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ-ଥା'ନ୍ତି । ଶାସକଙ୍କ ଏଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ପଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟଗତି ନାହିଁ ।

୪ । ବିବାହରେ ଅଯଥା ବ୍ୟୟ—ବିବାହାଦିଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟ ବେଳେ ଅକାତରେ ଧନବ୍ୟୟ କରିଯିବା ଅମୁମାନଙ୍କ ଗୋଟାଏ ଦୁରଭ୍ୟାସ । ଧନିକମାନେ ବହୁବର୍ଷର ସାର ସମ୍ପତ୍ତି ଏକଦିନରେ ଶେଷ କରନ୍ତି, ଗଣ୍ଡାବ ବିଶ୍ୱରମଧ୍ୟ—‘ସବୁଯାଉ ମହତ ଥାଉ’ ନଈ ପାଳନ କରି ରଣକରି ଗୁଡ଼ାଏ ବ୍ୟୟକରେ । ଫଳ ଯେ ଘୋର ଭୟଙ୍କର ହୋଇ ଉଠିଥାଏ, ତାହା କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ବିବାହଅଦି କାର୍ଯ୍ୟର ପରଦିନ ଅନେକ ରେଙ୍ଗୁନ ଅସାମରେ ପଶିବାକୁ ବାଧ୍ୟହୁଅନ୍ତି । ଘର, ଦ୍ୱାର, ପିଲୁକୁଟୁମ୍ଭ-ଭ୍ୟାଗ, ଚରପ୍ରବାସ, ଅକାଳ-ମୃତ୍ୟୁ, ଭୟଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବରଣ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ବିବାହାଦି ଶୁଭକାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କରେ ସାବଧାନରେ ଚଳି ପାରିଲେ, ଚୁନାଦେଖି ପିଠାର ଆୟୋଜନ କଲେ, ପ୍ରଧାନତଃ କୃଷକକୁଲର ଅବସ୍ଥା ଏତେଦୂର ଶୋଚନୀୟ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ।

୫ । ଅସଙ୍ଗତ ବିବାହ—ଅନ୍ଧ, ଖଞ୍ଜ, ରୁଗ, ଅଧମ, ଅକର୍ମଣ୍ୟ, ଦରିଦ୍ର ଲୋକେ ବିବାହ କରିବା ଅବ୍ୟୟ । ନିଜର ଅବସ୍ଥା ଯାହାହେଉ, ସେଥିପ୍ରତି ଆଦୌ ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ଲୋକେ ବିବାହ କରିଯାନ୍ତି । ଯାହାର ନିଜରକ୍ଷଣ ଅସମ୍ଭବ ସେ କାହିଁକି ବିବାହ କରିବାପାଇଁ ଏତେ ବ୍ୟାକୁଳ ? ରୁଗ୍ନ ଲୋକେ ବିବାହ-ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ଜଗତରେ ରୁଗ୍ନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧିକରି ଥାନ୍ତି, ଦରିଦ୍ର ଲୋକେ ବିବାହଦ୍ୱାରା ଦରିଦ୍ର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି କରନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା

ସମାଜର ସେ ଗୁରୁ ଯିଏ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭା, ତାହା ସହଜେ ଅନୁମେୟ । ଗୁରୁ,
 ଦରିଦ୍ର ଲୋକେ ବିବାହ କରିବାହାରୀ ଘୋର ଅକ୍ଷମଣୀୟ ପାପ ଅଙ୍କୁ ନ
 କରିଥାନ୍ତି । ଦରିଦ୍ର ବିଗ୍ରହ ନିଜ ଅବସ୍ଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ଅକ୍ଷମ
 ଦେବାରୁ ଗୁରୁଦୁଃଖ ଜୀବନ ବ୍ୟାପୀ ଭୋଗକରେ । ତେବେ ସେ ବିବାହ-
 ହାରୀ ସନ୍ତାନ ଲଭକରି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଷ୍ଠୁର ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଗଦ୍ରପ୍ରହାରରେ
 ଅହରହ ଯିତା ଦେବା ବଡ଼ ଅଧର୍ମ ସିନା ! ଅନେକ ଗରିବ ଲୋକ
 ସାମୟିକ ଉତ୍ତେଜନା ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଏକାଧିକ ପତ୍ନୀ କରିନିଅନ୍ତି ।
 ତଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ପାପର ମାତ୍ରା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହୁଏ, ଦେଶ ତମାମ
 ହାହାକାର ଧ୍ବନିରେ ପ୍ରତିଧ୍ବଜିତ ହୋଇ ଉଠେ ମାତ୍ର । ଆମଦେଶରେ
 ପରମ୍ପରାନୁକ୍ରମେ ଏଭଳି ଅସଙ୍ଗତ ବିବାହ ପ୍ରଥା ଚଳି ଆସୁଛି, ସାହି ସାହି
 ଗାଁ ଗାଁ ଦରିଦ୍ର ଉତ୍ତୁକରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଉଅଛି । ଏଇ ଧରଣର ଅସଙ୍ଗତ
 ବିବାହ ଯେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଏକ ପ୍ରଧାନ କାରଣ ତାହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ।
 ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଗଦ୍ର କଷାଦାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ହେଲେ, ଜାତିଅଣ ସଭା
 ପକ୍ଷରୁ ହେଉ ବା ଶିକ୍ଷିତବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସମବେତ ତେଣୁରୁ ହେଉ, ଏପରି
 କଢ଼ା ନିୟମ ହେବା ଉଚିତ, ଯେପରି ବହୁ ବିବାହ ଏବଂ ଅସଙ୍ଗତ ବିବାହ
 ପ୍ରଥା ସମାଜରେ ଶୀଘ୍ର ରହିତ ହେବ ।

୨ ସାହୁକାରଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର—ଆମ ଭିତରେ ଗୁଣ ଦିଅନ୍ତିଆ
 ବ୍ୟବସାୟ କରି ପଛାଏ ଥା'ନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ ସାହୁକାର କହାଯାଏ ।
 ସେମାନେ ମୂଳ ଧନ ଉପରେ ଏତେ ପୀଡ଼ାସୂଅ କରି ନିଅନ୍ତି ଯେ, ଜାତକ-
 ବିଗ୍ରହ ଗୁଣକୁ ବିଗ୍ରହ ଦେଇ ସାହୁକାର ହାତରୁ ଫିଟିବା ପରେ ପେଟକୁ
 ପୋଷେ ବୋଲି ଆଉ ପାଏ ନାହିଁ । H. K. Sanyal କ ମତରେ
 “.....money lenders.....at one time charged
 as high a interest as 150 p. c. or even more for
 money lent”

ସାହୁକାରକ ଜଳନ୍ତା ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ି ଧୂସ ହେଉଛନ୍ତି । ଗରଜ ବେଳେ ସ୍ଥିରଚର ଅସ୍ତିତ୍ବ ଉଚିତ ଦରରେ ବହୁ ବିକ୍ରୟ କରି କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଉଥିଲେ ବରଂ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ସମବାୟ ଗୁଣ ସମିତି ବାସ୍ତବିକ କୃଷକଙ୍କ ଦୁରବସ୍ଥା ମୋଚନ କରିବ । ଅନେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୁଣ ସମିତି କୃଷକଙ୍କ ଦୁଃଖଦରଣ କରିବା ଭଲ ଆହୁର ହୋଇନାହିଁ । କୃଷକଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଭଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ପ୍ରଭିନ୍ନରେ କୃଷିବ୍ୟାଙ୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବା ଉଚିତ । ‘ପକ୍ଷୀ କୋଷାଗାର’ ଜରମନା କୃଷକର ଦାରଦ୍ରୁ୍ୟ ଦୂର କରି ତାକୁ ଆଜି ଏତେ ଉଚ୍ଚରେ ରଖି ଅଛି । ଫ୍ରେଜରଙ୍କ ମତରେ ଜର୍ମାନୀର ପକ୍ଷୀବ୍ୟାଙ୍କ ସ୍ଥାପନ ହେଲେ ଭାରତୀୟ କୃଷକଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବ ।

୭ । ମକଦମା—ସାହୁଖାତକ ସମ୍ପର୍କ, ଭ୍ରାତୃବଦ୍ରୋହ, ଜମି-ଅକ୍ରମଣ, ଦୁଷ୍ଟରୈଶ ଦୋଷ, ଅପମାନ, ରୈର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି କାରଣରୁ ଲୋକେ ତ କୋର୍ଟ କଚେରୀର ପ୍ରଶ୍ନୀୟ ନିଅନ୍ତି । ଅନେକ ସମୟରେ ରାଗ, ହିଂସା ଦ୍ବେଷରୁ ମଧ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥା କଥାକେ ଲୋକେ ନିଜର ଟେକ ବଜାୟ ରଖିବା ଇଚ୍ଛା, ମକଦମାରେ ଅଜସ୍ର ଧନ ବ୍ୟୟନର, ଶେଷରେ ଉଷାମୁଣି ଧରି ବୁଲୁଥିବା ନୂଆଁ କଥା ନୂହେ । ଏଥିରୁ ଲୋକେ ରକ୍ଷା ପାଇବେ କିପରି ? ସାମାନ୍ୟ ଅନର୍ଥଯୋଗୁଁ ବର୍ଷାଧିକ କୋର୍ଟରୁ ଦରଦ୍ରବ୍ୟ ପରକୁ ଦେବା ଅପେକ୍ଷା ଗାଁ ପଞ୍ଚାୟତରେ ବିଷୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ନେବା ଉଚିତ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା—ଆମ ଦେଶରେ ଲୋକେ ନାନା ଜାତିରେ ସ୍ବତଃ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରତି ଜାତି ଫେରେ ନିଜ ଜାତିଆଣ ସଭାର ନିୟମମାନି ବଳନ୍ତି । ସେହି ଜାତିଆଣ ସଭାମାନଙ୍କରେ ଯେ କୌଣସି ଧରଣର ଅଭିଯୋଗ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପାଇଯିବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ । ତେବେ କୋର୍ଟ କଚେରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାଇ ଦ୍ରବ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ହେବା ସ୍ବବିବେଚକର କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହେଁ ।

୮ । କୁଟୀର ଟିଲ୍ଲ—ଗୁଆ ବଛା କଟାରେ କୃଷକ ରମଣୀର ବର୍ଷକେ କେବଳ ଛନ୍ଦିମାସ କଟେ, ଅଉ ୧ ମାସ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ ଲେଡ଼ା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ମାଣ କୁଟା କଣ୍ଡା ପଟ୍ଟବୁଣା ସିଲେଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ଛତାନ୍ତ ଗରିବ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ହାତ ଯୋଡ଼ି ବସି ରହନ୍ତି । ଅଳସ୍ୟ ବଶତଃ ସେମାନେ ଯେ ବସି ରହନ୍ତି ତାହାନ୍ତୁହେ, ଉପରେକ୍ତ ସେହି କେତୋଟି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ନାହିଁ । ୧୦୦ରେ ଦୁଇଜଣ ମାଣ ସେଥିରେ ନିୟୁକ୍ତ ରହିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୃହଣିକ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେବା ନିତାନ୍ତ ଦରକାର । ଗୃହଣିକ ବୋଲି ଯେଉଁ କେତୋଟି ପୂର୍ବରେ ଚଳେ, ଦୁଃଖର କଥା ସେଗୁଡ଼ିକ ଅଳ୍ପ ବିସର୍ଜନ ଦିଆ ଯାଇଅଛି । ଅଳ୍ପକାଳ କୃଷକ କଲର ଅବସ୍ଥା ଯେପରି, ଗୃହସ୍ଥ ଗୃହଣୀ ଉଭୟେ ଅର୍ଜୁନ ପତ୍ରା ନ ଖୋଜିଲେ ବର୍ଷକେ ୨ ମାସ ଅନାହାରରେ ରହିବା କଥା । ଖିଲିସିଆଁ, ସୂତାକଟା, ଲୁଗାବୁଣା, ତଲ୍ଲରଗଡ଼ା, ସିଲେଇକାମ, ଚିତ୍ତକାର୍ଯ୍ୟ, କୁଟାକଣ୍ଡା ପଟ୍ଟବୁଣା ସବୁ କରିଯିବା ଉଚିତ । ତାହା ହେଲେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସବୁ ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୁକ୍ତବ, ସୁନ୍ଦର ଚୂପେ ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ହେବ । ଖିଲିସିଆଁ କୁମୁଟର, ସୂତାକଟା ଲୁଗାବୁଣା ଡେଇଁ ତନ୍ତର, ତଲ୍ଲରଗଡ଼ା ଖଦାଲର, ଚିତ୍ତକାମ ଚିତ୍ତକାରର, ସିଲେଇକାମ ସିଝିଟର; ଅନ୍ୟ ଲୋକେ କଲେ ଭାଷା ପାଠ । ଏଭଳି ଅମୂଳକ-ବିଶ୍ୱାସ-ସ୍ରୋତରେ ଭାସି ଭାସି ଲୋକେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବରଣୀ କରନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଅଧିକାର ଅଛି—ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ କୃଷକରମଣୀ ଉପରେକ୍ତ ପ୍ରକାର ଗୃହଣିକରେ ମନଦେଲେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୁଃଖ ଦୂର ହେବ, ସନ୍ନେହ ନାହିଁ ।

୯ । ଅଳସ୍ୟ—ଅଳ୍ପ ଭୂମିରେ ବହୁତ ପ୍ରକାର ଫଳା କରି ୧୦।୧୫ ପ୍ରାଣୀ ପୋଷି ହେଉଥିବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବହୁଦିନରୁ ପଳରା ଦେଇ ଆସୁଛି ।

ବହୁତ ଭୂମି ଗୃଷ କର କୃଷକ ବର୍ଷକେ ୨ ମାସ ଖାଦ୍ୟ ପାଏ ନାହିଁ । ଏଥିର ଅନେକ କାରଣ ଅଛି । ପ୍ରଧାନତଃ ଗୋଟିଏ କଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି—କୃଷକ ବର୍ଷ ତମାମ ଜମି ଉଠିଆରେ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଭାରତ-ବର୍ଷରେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ କୃଷକମାନେ ଭାଷା ଶ୍ରମ ନେଇ ବର୍ଷତମାମ ସେତ କାମରେ ଅବଶ୍ୟ ମନ ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ କୃଷକ କଥା ଭୁଲିବସିଲେ, ଏତିକି କହିବାକୁ ହେବ—ସେମାନେ ପ୍ରଧାନ ଫସଲ ଯଥା—ଧାନ, ଗହମ, ମୁଗ ଭଳି କେତୋଟି ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିଦେବା ପରେ ବର୍ଷକେ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚ ମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବସି ରହନ୍ତି । ସେ ସମୟରେ ପିଆଳ, ରସୁଣ, ମୂଳା ତରୁ, କାକୁଡ଼ୀ, ମରଚ, ଜଞ୍ଜି ପ୍ରଭୃତି ଗୃଷ କରୁଥିଲେ, ପେଟପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରା ଆଉ ରହନ୍ତାନାହିଁ । ଆଲସ୍ୟଦୋଷରୁ ଦେଉ ବା ସେ କୌଣସି ଅମୂଳକ ବିଶ୍ୱାସ ଦୋଷରୁ ଦେଉ ସେମାନେ ତାହା କରନ୍ତିନାହିଁ । ସେ ସମୟରେ ସେ କୌଣସି ଛୋଟ ବ୍ୟବସାୟ ଅବା କରନ୍ତେ, ତାହା ମଧ୍ୟ ବହୁ ସ୍ଥାନରେ ହୁଏ ନାହିଁ । କାଠ, ବିଲ୍ଲଭିଆଳୁ, ଆମ୍ବ ଏପରି ସେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଯାହା ଘଟେ, ତାହା ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ବିକାକଣା କରୁଥିଲେ, କୃଷକମାନେ ନିଜେ ନିଜେ ପୋଷି ଦେବାପାଇଁ ଆଉ କିଛି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ବିଭାଗର ଡିରେକ୍ଟର କହିଥିଲେ—ବିହାର ଅପେକ୍ଷା ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ସମୟକ ଶ୍ରମ ସହସ୍ତ, ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧିମାନ ସତ, କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ କୃଷକ ତ ଓଲଟ ଖାଇ ଓଲଟ ପ୍ରାୟଶଃ ଉପବାସ ରହେ । ଓଡ଼ିଆ କୃଷକ ସ୍ୱାଭାବତଃ ଶ୍ରମବିମୁଖ ନୁହେ; ତାହାର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଅମୂଳକ ଅଳ୍ପ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଅଛି । ସେ ଗୁଡ଼ିଏ ଶୀଘ୍ର ଦୂର ନ ଦେଲେ ତାହାର ଅବସ୍ଥା ଆଶ୍ୱାନୁରୂପ ସୃଜ୍ଜିତହେବା ବିଚ୍ୟୁତ ।

୧୦ । ଗଣ୍ଡବେଢ଼ିଆ—ଯେଉଁ ଫକୀରୁ କୃଷକ ବେଶ୍ ପରିମାଣରେ ଲବ ପାଇବା ସମ୍ଭାବନା, ତାହା ସେ ‘ଗଣ୍ଡବେଢ଼ିଆ’ ବୋଲି ଶୁଣିଥାଏ । ପିଆଜ, ରସୁଣ, ମୂଳା, ଛଣି, ହଳଦା, ଲଭ ପ୍ରଭୃତି ଗୁଣ ଗଣ୍ଡବେଢ଼ିଆ ବୋଲି କୃଷକର ଶୁଭ; କଦଳୀ, ନଡ଼ିଆ, ଗୁଆ ପ୍ରଭୃତିରେ ମଧ୍ୟ କୃଷକ ହାତ ଦିଏ ନାହିଁ । ଅଣ୍ଟା ଗଣ୍ଡବେଢ଼ିଆ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଦିନଯାଏ ଶୁଣି ଦିଅ ଯାଉଥିଲା । ଏଣିକି ଏଣିକି ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ତାହା ହୁଏ । ଆଲସ୍ୟବଶତଃ କୃଷକ ଯେ ଏଥିରେ ହାତ ଦିଏ ନାହିଁ, ତହା ନୁହେଁ, କେବଳ “ଗଣ୍ଡବେଢ଼ିଆ” ଭୟରୁ ମାନ୍ତି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟା କୃଷକ ହୃଦୟରୁ ଶୀଘ୍ର ଅପସାରିତ ହେବା କଠିନ । କୃଷକର * । ୨* ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାର ହେଲେ ଚୁର ଅଙ୍ଗାର୍ଥ ପ୍ରଭୃତି ହେଲେ, କୌଣସି ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ୀ, ପିଲାଙ୍କ ଦୈବାତ୍ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଗଲେ, ବା କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟରେ ନଷ୍ଟ ହେଲେ, ନରୁବା କୌଣସି ମକଦ୍ଦମାରେ ପରାଜୟ ହେଲେ ସେ ଭାବେ ଅମୃତ ପିଆଜ, ଛଣପଟ ବା କଦଳୀ ଗୁଣ କରି ଥିବାରୁ ସେପରି ହେଲା । କୃଷକ ଅମୃତ ଅମୃତ ବେଢ଼ିଆରେ ହାତ ଦେଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କରିଥିବା ଉକ୍ତ ଶସ୍ୟରତେର ଘରଆଡ଼େ ଆସିବାରୁ ତାହା ହେଲା ବୋଲି ତାହାର ଧାରଣା ଜନ୍ମିଯାଏ । ଏଭଳି ନାନା ଅସମ୍ଭବ ଭାବନାସ୍ରୋତରେ କୃଷକ ବିଚାର ପର୍ବର ହେଉଥାଏ । ପ୍ରଧାନତଃ ଗଞ୍ଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ଏହି “ଗଣ୍ଡବେଢ଼ିଆ” ଭୟଟା ଅଛି । ତେବେ କୃଷକଙ୍କ ଦୂର୍ଯ୍ୟୋଗରୁ ଏଭଳି ଭୟଟାଏ ଜାତ ହେଲା କାହିଁକି ? ଏ ଅଞ୍ଚଳର ଅଦମ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗଣ୍ଡମାନେ କଞ୍ଜକ ପରି ପ୍ରଧାନ । ହିନ୍ଦୁମାନେ ଏହାକୁ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ କରି ରଖିଥିଲେ, ରଖୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତ ନୀତି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟ, ସେମାନେ କରିବା ଫଳ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ନୀତି ପରିତ୍ୟାଜ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେଲା ।

ଅତଏବ ଗଣ୍ଡମାନେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଗୁପ୍ତ କରୁଥିଲେ, ସେ ସମସ୍ତ
'ଗଣ୍ଡବେଉଷା' ବୋଲି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୁହାଯାଉଅଛି । ବଡ଼ମାନ
ସେମାନେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଦଳିଆ କରନ୍ତି, ସେହି ଦେଉ ଦଳିଆ
ପଲ୍ଲୀରେ ହାତ ଦେବା ପାଇଁ କୃଷକ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅମଙ୍ଗ । ଅନ୍ୟ
ବିଶ୍ୱାସନୀୟ 'ଗଣ୍ଡବେଉଷା' ଚୟୁରୁ କୃଷକ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ
ଉପାୟ ନାହିଁ, ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ—ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା ।

୧୧ । ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟର ଅପଥା ବିକ୍ରୟ—କୃଷକ ଯାହା ନିଜାନ୍ତ
ଅବଶ୍ୟକୀୟ ଜିନିଷ ବୋଲି କିଣେ, ତାହା ଠିକ୍ ଦରରେ କ୍ରୟ କରି ପାରେ
ନାହିଁ । ନିଜର ଉତ୍ପନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟଟକେ କ୍ରୟ କରେ ଶସ୍ତାରେ । ବେପାରୀଙ୍କ
କୌଶଳ, 'ଜଲ୍ଲବା'ଙ୍କ ପିକର ଯୋଗୁଁ କୃଷକର ଟଙ୍କାଟା ୧୨ । ୧୦
ଅଣା ହୁଏ । ସେହି କାରଣରୁ କୃଷକର କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ ପାଇଁ ସମବାୟ
ସମିତି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଏ । ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ସେହି ସ୍ୱବ୍ୟା ତେଜେ ନାହିଁ,
ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ସମବାୟ ସମିତି ପ୍ରାପନ ହୋଇ ପାରିଲେ, କୃଷକ-
ମାନେ ବୃଥା କ୍ଷତିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବେ ।

୧୨ । ଗୋତର ଭୂମିର ଅଭାବ—ଗୋରୁ, ଗଈ, ଘୋଡ଼ା କୃଷକର
ପ୍ରଧାନ ସମ୍ପଦ । କିନ୍ତୁ ଗୋତର ଭୂମି ଦିନକୁ ଦିନ ପରି ଯାଉଛି ।

“Owing to the encroachment of cultivation on the grazing areas well-bred cattle areas are becoming scarce.”

ଗୋତର ଭୂମି ଯେତେମାନେ ପଢ଼ି କରୁଥାଉ ଥିବାରୁ ସବଳ ପଶୁ
ସୂଚୁ ଦେଲଣି । ପଞ୍ଜାବ, ଗୁଜରାଟ, ନେହେରୁ, ଅମୃତ ମହଲ, ଗୁଜରାଟ,
ପିଣ୍ଡ, ତାମ୍ରାଥବାରେ ପଶୁପକ୍ଷ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ମଧ୍ୟଭାରତ, ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ

ଗୋରର ଭୂମି ଥିବାରୁ ପଶୁପକ୍ଷ ସବଳ ଚଢ଼ନ୍ତି । ଏହି ଏହି ଅଞ୍ଚଳରେ ପଶୁ ପୋଷମାନେ ପଶୁପକ୍ଷ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଅବଶ୍ୟ ସୁବିଧା କରି ନିଅନ୍ତି । ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ ରମ୍ଭତ ତଥା କୃଷକମାନେ କେବଳ ଗୋରର ଭୂମି ଅନ୍ତର୍ଗତ କରିବାକୁ ଯାଇ ପଶୁକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଶତାଧିକ ଟଙ୍କାର ପଶୁ ଅଳ୍ପ ଦିନରେ କଙ୍କାଳ ବସିଥୁ ନ୍ତୁ ହୋଇ ପଡ଼େ । କୃଷକ ବିଗ୍ରହ ଶେଷରେ ଟଙ୍କା ୧୦ ରେ ପାଣ ପଠାଣକୁ ଦେଇଥାଏ । ଏଥିଦ୍ୱାରା କୃଷକର କି ଯୋଗ ଯତି ହୁଏ, କହିବା ଅନାବଶ୍ୟକ । ପଶୁକୁଳର ଉନ୍ନତ ଉପରେ କୃଷକର ଉନ୍ନତ—ଏହିକଥା ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ କୃଷକମାନେ ଯଦ୍ୟପି କୃଷକ ସମିତି ଗାଁ ଗାଁରେ ସ୍ଥାପନକରି ସମାଜ ପକ୍ଷରୁ ଏକ ମନରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଅଗତ କରିନ୍ତେ, ତେବେ ପ୍ରତିଗାଁରେ ପଶୁପକ୍ଷ ପାଇଁ ବିସ୍ତର ପଡ଼ିଥାଏ ବହି ପାରନ୍ତା ।

୧୩ । ନାଟ ଜାତରେ ଅପବ୍ୟୟ—ନାଟ ଜାତରେ କୃଷକ କଂସା ବନ୍ଧା ଦେଇ ଧନ ଦିଏ । ସେ ସମୟରେ ସେ ଯେଉଁ ଅନଳ ଅନୁଭବ-କରେ ତାହା ଅତୁଳ । ଦର୍ଶକମାନେ ସ୍ଥଳ ବାଡ଼ି ଉପରେ ବସି ଗରିବ-କୃଷକର କୁଟୀର ଭାଙ୍ଗି ପକାନ୍ତି; ଅସଙ୍ଖ୍ୟ ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ସେମାନେ ସେତେ-ବେଳେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାରେ ବିଶେଷ ଧନ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟୟ ହୋଇଥାଏ । ନାଟଜାତ ଯୋଗୁଁ ବହୁସ୍ଥାନରେ ମତଭେଦ ଦ୍ୱାରା ଦୁଇବାଡ଼ର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଫଳତଃ ବହୁ ବର୍ଷବ୍ୟାପୀ ଘର ପୋଡ଼ି, ଖଲ ନଷ୍ଟ, ମକଦ୍ଦମା ପ୍ରଭୃତିରେ ଧନ, ପ୍ରାଣ, ସମୟ, ଶ୍ରମ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଅଣିଷିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ହୃଦୟ ଅନ୍ତର ଶୁଣି କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଗାଁ ଦେବ ଦେବୀ ତ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ରଥା ଚୁଡ଼ା ହେବେ, ଜାତ ନ ହେବ କିପରି ? ନାଟ ଜାତର ତାହାହୁଏ ଗୋଟିଏ କାରଣ । ଏଭଳି ଅଟଳ ଧର୍ମ ଧାରଣା ଟାଳି ନାଟଜାତ ବନ୍ଦ କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ତଥାପି ଗାଁ ଭାଙ୍ଗିବା ଅସଫଳ, ପାଠାଗାର

ସଦା ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରଗୁର ଉଦ୍ୟମ ଦେଖାଗଲେ, ଲୋକେ ନାଟ ଜାତର ଅପକାରତା ସଦୃଶରେ ଗୁହ୍ୟନ୍ତେ । ଲୋକଙ୍କ ଧନ, ମନ, ଶ୍ରମର ଏତେଦୂର ଅପରମ୍ଭ ଦଟନ୍ତୁ ନାହିଁ ।

୧୪ । ପୁରୋହିତ, ଗୁରୁ, ଓକଲ—ଏମାନେ ହୁଅନ୍ତି ସକ୍ରମାର-କୃଷକ-ଲଭିକା-ମୂଳର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଜାତୀୟ । ପୁରୋହିତ ପୁରର ହିତ କରିବା ଦୂରେ ଥାଉ ନାନାବିଧ ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ଲୋକଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଜାତ୍ରା କର ପଇସା ପାଇବା କୌଶଳ କରି ଥାଏ । ପୁରୋହିତଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଅଶିଷ୍ଟିତ । ସେମାନେ କେବଳ ସଂସ୍କୃତ ଗୁରୁ-ପଦ କଦର୍ଶ୍ୟ ଭାବରେ ମୁଖସ୍ଥ କରି ଭଣ୍ଡା-ପସରା ମେଲି ବସନ୍ତି । ଅମୁକ ଲୋକ ମଲା, ଦିଅ ଦାନ; ଅମୁକ ଲୋକ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ, କର ପ୍ରାୟ-ଶୁଦ୍ଧ, ଶ୍ରାବ ହେଲା, ରଖ ଗୁଡ଼ିଲ; ହୋମ ହେଲା, ରଖ ଚଣ୍ଡ । କାନ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ଅବଶ୍ୟ ମନ ନୁହେଁ, ତଥାପି ସ୍ଵପାତ୍ରରେ ଦାନ ଦିଅ ଗଲେ ତ ହୁଏ । ପୁରୋହିତଙ୍କ ଭାଇ, ପୁଅ, ପୁତୁରା, ବନ୍ଧୁ ବର୍ଗଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପଣେ ଜମା ହୋଇ କୃଷକ ବିଗୁରର ପ୍ରାଣ ନେଲେ ଫଳ କ'ଣ ? ଆଉ ଗୁରୁ ! ଗୁରୁଙ୍କଠାରେ ଗୁଣର ସତ୍ତା ପ୍ରାୟଶଃ ନ ଥାଏ । ବାପା ଗୋସାଇଁ ବାପା ଏପରି କି * । ୨ ପୁରୁଷରୁ ଅମୁକ ମିଶ୍ରବଣ ଆମର ଗୁରୁ ପରା, ତାଙ୍କର ଯେ ଥାନ୍ତୁ, ଗୁଣ ଗ୍ରାମ ଯାହା ହେଉ ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କର । ମନ୍ତ୍ର କ'ଣ, ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପରୁରେ କିଏ ? ଲୋକ ନିଜାରୁ ପାର ହେଲେ ହେଲା । ଲୋକଙ୍କର ଏଭଳି ବିଶ୍ଵାସ, ଲୋକଙ୍କ ବିଗୁର ବିଶ୍ଵାସ ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁ ! ସେ ଗୁରୁ ଯେତେ ଅସଙ୍ଗତ ଅସମ୍ଭବ କଥା ବଖାଣି ବସନ୍ତି, ସେ ସବୁ ଲୋକଙ୍କ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଆଜି ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶ ଅମୁକ ଫସଲ କରାଯିବ ନାହିଁ, ଅମୁକଠାରେ କୃଷି ଖୋଲା ଯିବନାହିଁ, ଅମୁକ ବିଦ୍ୟା ପଢ଼ା ଯିବନାହିଁ, ତେବେ ଶିଷ୍ୟମାନେ

କାରଣ ବୁଝନ୍ତୁ ବା ନ ବୁଝନ୍ତୁ ଗୁରୁଙ୍କ କଥା ଅନ୍ୟଥା କରନ୍ତି ନାହିଁ, ଫଳ ଶୋଚନୀୟ ହୁଏ । ଯେବେ ଓଢ଼ଲ ! ସେ ତ ଅମର ହୁଅନ୍ତି, ନିଜ ଲୋକ, ଅମର କ'ଣ ସେ ଅହତ କଥା କହିବେ ! ଅମର ଲୋକ ଗାଳ ଦେଲା, ଦଥ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଉଡ଼ି ଯାନ୍ତି, ଖାଲି ରହୁ କଥାଟା । ଲୋକେ ଯେତେ ଅସମ୍ଭବ କେସ୍ ପହଞ୍ଚାନ୍ତି, ଓଢ଼ଲଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସବୁ ସମ୍ଭବପର, ଯୁକ୍ତି ଯୁକ୍ତ । ପଇସା ଦେବ ଜଣେ, ବାକ୍ୟବ୍ୟୟ ପାଇଁ ଭୟ କ'ଣ ? ଆମେ ସେହି ଦେଉ କହି—ସୁଗୋପ, ଗୁରୁ, ଓଢ଼ଲଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ବହୁ କୃଷକଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଶୋଚନୀୟ ହୁଏ । ଏମାନଙ୍କ ସହିତ କୃଷକଙ୍କର ଯେତେ ଦୂର ଅଳ୍ପ ସମ୍ପର୍କ ରହେ, ତେତେ ଭଲ ।

୧୫ । ବକ୍ସିସ୍ତ ଭାବରେ ଭୂମି—ଏକ ଚଳନ୍ତି ଭୂମି କୃଷକ ଅଦୃଷ୍ଟକୁ ହାବୋଡ଼ିଲେ ସ୍ୱପ୍ନା କଥା । ତଥାପି କୃଷକ ସେ ଭଲ ପାଇପାରେ ନାହିଁ । ଯେପରି ବକ୍ସିସ୍ତ ଭାବରେ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଘଟେ, ସେ ସେହି ଭଲ କିସ୍ତ କରେ ବା ଭାଗ ବଂଶକୁ ରଖିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ । ଏଥି ଯୋଗୁଁ କୃଷକର ନାନା ଅସ୍ୱପ୍ନା । ଉନ୍ନତ ଉନ୍ନତ ସ୍ଥାନରେ ଥିବା ଭୂମି ପ୍ରତି ସେ ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ, ଉନ୍ନତ ଧରଣର କର୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରିବା ଅସ୍ୱପ୍ନା ହୁଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ସବୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ କଥା । କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ରହି ପାରିଲେ ଏହି ଧରଣର ଅସ୍ୱପ୍ନା ଅନେକ ଦୂର ଲଘବ ହେବା ସମ୍ଭାବନା ।

୧୬ । ଶିକ୍ଷାର ଅଭାବ—କୃଷି ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ବୋଲି କୃଷକର ଧାରଣା । କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କୃଷକର ନିତାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକୀୟ ଜ୍ଞାନ ଅବଶ୍ୟ ଅଛି । ତଥାପି ଉନ୍ନତ ଯୁଗରେ ଉନ୍ନତ ଧରଣର କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ନ ଚଳିଲେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘୋର ଅସ୍ୱପ୍ନାର ଆଶଙ୍କା ଅଛି । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସେହି ଧରଣର ଉନ୍ନତ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବାପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଅବଶ୍ୟକ ।

The Indian Agriculturist, as a rule possesses an intimate knowledge of the essentials of his own business and fails through lack of ways and means''

ଭାରତୀୟ କୃଷକ ନିଜ ବ୍ୟବସାୟର ସୂକ୍ଷ୍ମହସ୍ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଭଲ ଜାଣେ, କିନ୍ତୁ ନିଧି ଅଭାବରୁ ତ ବୁଦ୍ଧି ନ ଦର୍ଶିବା କଥା, ସେହି ହେତୁ ସେ ପଦେ ପଦେ ଅପଦସ୍ତ୍ର ।

୧୭ । ସହସ୍ରେତୋର ଅଭାବ—ଜଗତ ନାନା ବିଧି ବସ୍ତୁରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟତାରୁ ବଢ଼ିଲା ନୁହେଁ । ଭଲ, ବଢ଼ିଲା ବୋଲି ଲୋକଙ୍କ ହୃଦୟରେ ତ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ଜନ୍ମେ ଯାଏ ମାତ୍ର । ମନୁଷ୍ୟ, ପଶୁ, ବୃକ୍ଷ, ଅକାଶ, ଜଳ, ବାୟୁ, ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯାହା ବୋଲି ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ସମ୍ବନ୍ଧ ବିଶିଷ୍ଟ । ବୃକ୍ଷରୋପଣ ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ, ପଶୁ, ଜଳ, ବାୟୁ, ଚନ୍ଦ୍ର, ସୂର୍ଯ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ା । ଯେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଶୁଣକ ପାଇଁ ହେତୁ ଯଦ୍ୟପି ଛିନ୍ନ ହୁଅନ୍ତା, ତେବେ ଟେକରେ ଘୋର ବିଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖା ଯାନ୍ତା । ଫୁଲ୍ଲ ଯେଉଁ ଅକାରରେ ଦେଖାଯାଏ, ଆଉ ତାହା ସେହିଭାବରେ ଦେଖାଯାନ୍ତା ନାହିଁ ; ବାଲୁକା-ମୟ ହୁଅନ୍ତା ବା ଜଳାଶୂନ୍ୟ ଦେଖା ଯାନ୍ତା । ଜଡ଼, ପ୍ରାଣୀ, ସୌର-ଜଗତରେ ସେଇ ଏକ କଥା । ତେବେ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କ'ଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ ? ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପର ସଂବନ୍ଧ ଭାବେ, ମିତ୍ର, ଭେଦଭାବର ପ୍ରଣୟ ନାହିଁ—ଏଇତକ ମନୁଷ୍ୟ ବୁଝି ପାରୁ ଥିଲେ ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଭାବ ଆପେ ଆପେ ଦୂର ହୁଅନ୍ତା । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗାଁ ଗୋଟିକରେ ଜାତି ଘେନ ଭେଦଭାବ, ଶିକ୍ଷିତ ଅଶିକ୍ଷିତ ମଧ୍ୟରେ ମତଭେଦକ ନାଟ ଜାତ ବେଳେ ଅମେଳ ଦେଖାଯାଏ । ଏଇ କାରଣରୁ କୃଷକର କାର୍ଯ୍ୟ ଭଲ ତଳେ

ନାହିଁ । * ଟଙ୍କା ୦।ରେ ୨୫ ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ ହୁଏ । କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସବାଦା ଅଭ୍ୟନ୍ତ୍ର ସହଯୋଗିତା ଆବଶ୍ୟକ । ତାହା ହେଲେ ଗୋଟିଏ ଦଳ ନିଜର ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅସମୟରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଦଳ ଜମା ହୋଇ ପାଇବ । ଉପର ଦ୍ରବ୍ୟ ବିକ୍ରିବେଳେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ରହିବ ନାହିଁ, ବହୁ ମୂଲ୍ୟର ହାତ-ଦଳିଆର ଗୋଟିକରେ ଅନେକ ଲୋକର କାର୍ଯ୍ୟ ଭୁଟିବ ଇତ୍ୟାଦି ।

ସହଯୋଗ ରୂପ ସମିତି ୩

“Co-operation is the only form of organization open to agriculturists and is essential if the cultivators are to get the best out of their holdings.”

କୃଷକ ଦରିଦ୍ର କାହିଁକି ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପୂର୍ବ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରୂପରେ ଆଲୋଚନା କରାଗଲା । କୃଷକର ସେଥି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ । ଚନ୍ଦ୍ରା ଥିଲେ ସେ ପ୍ରତିକାରର ଉପାୟ ଖୋଜନ୍ତା, ପ୍ରତିକାର କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟକୁ କହନ୍ତା । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୁଃଖଟା ତାହାର ଏତେ ଦୂର ଦେଖା ହୋଇ ପଡ଼ିଲଣି ଯେ, ସେ ଭାବେ—‘କର୍ମର ଦେଷ’, ‘ଅଦୃଷ୍ଟ ଲିଖନ, କେ କରିବ ଆନ’ । ଏହି ଯୁକ୍ତିଟିକକରେ ତାହାର ଅଖଣ୍ଡ ଶାନ୍ତି ରହିଥାନ୍ତୁ; ତାକୁ ଅଉ ଅଥୟ, ଅଶାନ୍ତ ଭାବରେ କାଳ କାଟିବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଚନ୍ଦ୍ର କୃଷକଙ୍କ ଦୂରବସ୍ଥା ଦେଖି ଦେଖି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚନ୍ଦ୍ରାଶୀଳ ଦେଶହୃଦୈର୍ବୀ ଚନ୍ଦ୍ରତ । ସେହି ଚନ୍ଦ୍ରାର ଫଳରେ ଦେଶରେ ନାନା କୃଷକ-ହିତକର ଉଦ୍ୟମ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଅତି ପ୍ରଧାନ ଅନୁଷ୍ଠାନ—‘ସହ-ଯୋଗ ରୂପ ସମିତି’ ।

ଏକ ସମୟରେ ଭାରତୀୟ କୃଷକ ପରି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶୀୟ କୃଷକ-ମାନେ ଦରିଦ୍ର ଥିଲେ । ନାନା ପ୍ରସଙ୍ଗରୁ ଜଣାଯାଏ, ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ଶୋଚନୀୟ ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଭଲ କରିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସମବାୟ ଗୁଣ ସମିତି ଦ୍ଵାରା କୃଷକମାନଙ୍କ ଦୁରବସ୍ଥା ଦୂରହେବା ଭାବ ରାଜପେସନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲା । ରାଜପେସନ୍ ଜରମାନର ଲୋକ । ସେ ଜରମାନର ଗୋଟିଏ ସୁଦୃଢ଼ ପକ୍ଷୀରେ ସମବାୟ ଗୁଣ ସମିତି ପ୍ରଥମେ ସ୍ଥାପନ କରି ଥିଲେ । ସେ ଯେଉଁ ପ୍ରଣାଳୀ ଗୁଡ଼ିକ ସମିତି ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ, ତାହା ଅଜ୍ଞ ସମଗ୍ର ଜଗତରେ ଦେଶ କାଳାନୁଯାୟୀ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତିତ ଆକାରରେ ଚଳି ଆସୁଅଛି । ରାଜପେସନଙ୍କ ଗୁଣଦାନ ସମିତି କୃଷକ କୁଳର ଏପରି ଅଦ୍ଭୁତ ଭାବରେ ହିତକର ହେଲା ଯେ, ଅନୁଦିନ ମଧ୍ୟରେ ଜରମାନର ସମସ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ, ଅନ୍ୟ ଦେଶର ପ୍ରତି ଗାଁରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ବେଗରେ ବ୍ୟାପିଗଲା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ତୁଳନାରେ ଭାରତରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକତା ତଥା ସହଯୋଗିତା ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ତଥାପି ଗାଁ କୋଠ ଗୋଡ଼ା, ଜଗାଳ, ଭଣ୍ଡାର, ଥୋବା ନିୟୁକ୍ତିରେ, ଭାଗବତ ମେଳାରେ, ଦେବାଳୟ ଆରତି ଦଣ୍ଡା ବେଳେ, ଲୋକଙ୍କ ଅଗମନ ଏବଂ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ, ପର୍ବ-ପର୍ବାଣିରେ, ଗାଁ ଜନ୍ମାଳ ଭୋଜି ଭାତରେ, ମନ୍ତ୍ର ଆଉ ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିବସମାନଙ୍କରେ, ଆଖି ପେଡ଼ାରେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଟିକକ ସହଯୋଗିତା ମିଳାମିଶା ରହିଅଛି, ସେଇତକ ମଧ୍ୟ ଏକ ସମୟରେ ହାଲଣ୍ଡ, ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍, ଜର୍ମାନୀ, ଆଷ୍ଟ୍ରିୟା, ଇତାଲୀ, ସ୍ଵିଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ, ଫିନ୍‌ଲ୍ୟାଣ୍ଡରେ ଆଦୌ ନ ଥିଲା । ସେ ଦେଶ କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଅଖଣ୍ଡ ସହଯୋଗିତା ରହିବ, ସେମାନେ ଧନୀ ଏବଂ ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟ ହେବେ

ବୋଲି କେହି ସମ୍ମତେ ମୁଞ୍ଚା ଭାବ ନ ଥିଲେ । ଗୁଲପେସନଙ୍କ ସହଯୋଗ ରାଣଦାନ ସମିତି ଯୋଗୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ବଦଳିଲା । ସେମାନେ ଆଜି ଧନୀ, ଶିକ୍ଷିତ, ଉଚ୍ଚ ଏବଂ ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟ । ଭାରତୀୟ କୃଷକକୁଳର ଚିର-ଦାମ୍ଭାକାରମୟ ବ୍ୟାକୁଳ ବେଦନା ପ୍ରତି ଏତେ ଦିନ ଉତ୍ତରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆସି ପଡ଼ିଲୁଣି ।

“The co-operative movement in India owes its birth to the co-operative societies Act of 1904 passed during the viceroyalty of Lord Curzon.”
 ଖ୍ରୀ ୧୯୦୪ ଖ୍ରୀ.ରେ ଲର୍ଡ଼ କର୍ଜନଙ୍କ ସମୟରେ ‘ସମବାୟ ରାଣ ସମିତି’ ଭଗବାନଙ୍କ ମହାଦାନ ସ୍ବରୂପ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଭାରତରେ ସ୍ଥାପିତ ହେଲା ।

It was primarily meant for the benefit of the agricultural class whom it sought to relieve of the terrible burden of the debt under which it groaned.

Forward

କୃଷକ କୁଳକୁ ନିଷ୍ଠୁର ଯାଦୁକାରଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ସମବାୟ ରାଣ ସମିତିର ପ୍ରାଥମିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ୧୯୦୪ର ସମବାୟ ରାଣ ସମିତିର ପଞ୍ଚତ ଅନୁସାରେ କୃଷକ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ କେହି ଧନୀ ଜମା ଦେବା ପାଇଁ ସ୍ବିକାର ନ ଥିଲା । କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଧନୀ ଧନ କେବଳ ପୋଛି ରଖିଥିବା ବିରାସ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଥାଏ । ସେହି ମେତୁ ସେମାନଙ୍କ ଧନରେ ସମବାୟ ରାଣ ସମିତି ଦରିଦ୍ର କୃଷକଙ୍କ ସହାୟ ହେବ—ଏଇ ଆଶା ପୋଷଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଦଶ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଜଣାଗଲା ଯେ, କୃଷକମାନେ ପ୍ରାୟଶଃ ଦରିଦ୍ର । ଖ୍ରୀ ୧୯୧୨ଖ୍ରୀ.ରେ ସମିତିର ପଞ୍ଚତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ଧନ ଶତକଡ଼ା

୬ ଟଙ୍କା ସ୍ୱଧରେ ଜମା କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱରା କରାଗଲା । ୧୯୧୨ ସତ୍ତକ ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷରେ ୧୨ଟି କେନ୍ଦ୍ର ସମ୍ପିଦ୍ଧି ଥିଲା, ସମୁଦାୟ କେନ୍ଦ୍ର-ସମ୍ପିଦ୍ଧିରେ ମୋଟ ଜମା ଧନ ଥିଲା ୨୫ କୋଟି ଟଙ୍କା । ବାହାର ଲୋକଙ୍କୁ ଧନ ଜମା ଦେବା ପାଇଁ ସ୍ୱରା ଫିଲିବା ପରେ, ଏପରି କି, ଦୁଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କେନ୍ଦ୍ର ସମ୍ପିଦ୍ଧିର ସଂଖ୍ୟା ୧୨ରୁ ୨୮୯ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରେଟ ମୋଟ ସହରରେ କୃଷକମାନଙ୍କ ସ୍ୱରା ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସମ୍ପିଦ୍ଧିମାନ ସ୍ଥାପନ କରାଗଲା । ଜମା ଧନ ୨୯୨୫୦୦ କୋଟିରୁ ଉଠିଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥା

ଏତେବେଳେ ସତ୍ତକ ସମଗ୍ର ଭାରତରେ ୮୦୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମବାୟ ସମ୍ପିଦ୍ଧି ସ୍ଥାପନ ହୋଇଅଛି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ଶତକଡ଼ା ୮୦ କୃଷକ ରୂପ ସମ୍ପିଦ୍ଧି “...their sole business is to advance loans at a low interest to the agriculturist and thus to emancipate him from the clutches of the money lenders...” ଡବ୍ଲିଉ. ସ୍ୱଧରେ ରୂପ ଦେଇ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସାହୁକାରଙ୍କ ହସ୍ତରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଭାରତରେ ସମଗ୍ର ଜନ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟରୁ କୃଷକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଏତେ ବେଶି ଓ ସେମାନଙ୍କ ରୂପ ଧନର ପରିମାଣ ଏତେ ଅଧିକ ଯେ, ୮୦୦୦୦ ସହଯୋଗ ସମ୍ପିଦ୍ଧି କୃଷକଙ୍କୁ ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବାକୁ ଅକ୍ଷମ କରି ସ୍ୱରା ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏହିକି ସାମାଜିକ, କୃଷକଙ୍କ ଉପରେ ସାହୁକାରଙ୍କ ପୂର୍ବ ଅତ୍ୟାଚାର ତେଜେ ପରିମାରରେ ଆଉ ନାହିଁ ।

ମୂଳ ସୂତ୍ର

ରୂପଦାନ ସମ୍ପିଦ୍ଧି କେତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଧାରା ଧରି ଭଲ ଅବସ୍ଥାରେ । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତୋପଯୋଗୀ କରିବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡନ, ମଣ୍ଡନ, ସଂଗୋଧନ,

ପରିବର୍ତ୍ତନ ବେଳେ ବେଳେ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ମୂଲ୍ୟସ୍ଥି ସ୍ଥାନିତଃ
ଏହିପରି—

ଯେଉଁ ଗ୍ରାମରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସ୍ଥାପନ ହେବ, ସେଇ ଗ୍ରାମର ଲୋକେ
କେବଳ ସେଥିରୁ ର୍ଣ ନେବେ, ସର୍ବ ହୋଇ ପାରିବେ । ଅନ୍ୟ ଗ୍ରାମର
ଲୋକେ ସେଥିରୁ ର୍ଣ ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ, ସର୍ବ ହୋଇ ପାରିବେ
ନାହିଁ । ସମ୍ପଦ ତଳାଳବା ଭାବ ସେଇ ଗ୍ରାମର କେତେ ଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ରହିବ । ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ସେମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାର
ବେତନ ନେବେ ନାହିଁ । ସର୍ବମାନେ ଟଙ୍କା ର୍ଣ ନେଇ ପାରିବେ ।
ସେଥିରେ ମୂଲ୍ୟନ କିଛି ରହିବ ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଲାଭ ଜମା ରହିବ,
ବ୍ୟାୟିକ ନାହିଁ । କୌଣସି ସର୍ବ ର୍ଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଆଶ୍ରମ
ହେଲେ, ପ୍ରଥମେ ଜାମିନଦାର ଦ୍ଵିତୀୟତଃ ପଞ୍ଚାୟତଦାର, ଶେଷରେ
ସମସ୍ତ ସର୍ବମାନେ ଦାୟୀ ରହିବେ । ସମ୍ପଦମାନଙ୍କରେ ଧନ ସର୍ବମାନେ
ଧନ ଜମା ଦେଇ ପାରିବେ । ସର୍ବାରସଞ୍ଚିକ ରହୁଥିବାରୁ ଟଙ୍କା ଜମା
ଦେଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କୌଣସି ଆଶଙ୍କାର କାରଣ ନଥାଏ । କେତେ
ଗୋଟି ଗ୍ରାମ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ର ସମ୍ପଦ; କେନ୍ଦ୍ର ସମ୍ପଦ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସମ୍ପଦ
ଗୁଡ଼ିକର ନିୟାମକ ।

କୃଷକଙ୍କ ସୁବିଧା

ଗାଁ ସମ୍ପଦ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ରହିବା କାରଣରୁ କୃଷକମାନଙ୍କୁ
ଟଙ୍କା ପାଇଁ ବେଶି ଦୂର ଦୌଡ଼ିବକୁ, ଅଧିକ ଚନ୍ଦ୍ରା କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ ।
ଯଥାସମ୍ଭବରେ ଅଳ୍ପ ସ୍ଵୟରେ ଟଙ୍କା ଦେବେ । ଯୁଦ୍ଧମ ଗଜ, ନୂତନ ଧରଣର
ସାତ, କୃଷି ଉପକରଣ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ସମ୍ପଦ ଗାଁ କୃଷକଙ୍କ ପାଇଁ
ସୋଗାଇ ଥାଏ । କୃଷକଙ୍କ ଉତ୍ପନ୍ନ ଶସ୍ୟର ବଡ଼ିଆର ସମ୍ପଦ ଗ୍ରହଣ କରି
ପାରେ । ତଦ୍ଵାରା ମଧ୍ୟସ୍ଥ ଲୋକେ କିଛି ଠକ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, ମହାଜନ-

ମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉତ୍ସନ୍ନ ଦ୍ରବ୍ୟ ଏକ ସମୟରେ ଉପକ୍ରମ ଦେବାରେ ନେବା ସୁବିଧା ହୁଏ ।

~~ନେବା ନେବା~~

ଠିକ ସମୟରେ ଦେବା ନେବା ଯେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅଭ୍ୟାସ କୃଷକର ନ ଥାଏ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରାଶି ଠିକ ସମୟରେ ଦେବା ନେବା ପାଇଁ ମାତ୍ର ସେ ବାଧ୍ୟ । ସେହିଥିରୁ କାଳକ୍ରମେ ତାହାର ନିୟମିତ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅଭ୍ୟାସ ବଢ଼େ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚାଳନାମାନେ ଗାଁ ଲୋକ ଥିବାରୁ, କୃଷକ ରାଶି ନେବା ଧନ ସଂବ୍ୟବହାର କରେ କି ନାହିଁ, ସେମାନେ ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦୃଷ୍ଟି । କୃଷକ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଧନ ନେଇ ଥାଏ, ସେଇ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାହା ବ୍ୟୟ କରୁଥାଏ । ସୁଲଭ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କୃଷକଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସତ୍ୟପରାୟଣତା, ସାଧୁତା, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ବୋଧ, ମିତବ୍ୟୟତା ପ୍ରଭୃତି ଜାଗ୍ରତ କରେ ।

ଭାରତରେ ବହୁ ଦିନରୁ ବିବିଧ ଦଳଗତ ବିଦ୍ବେଷ ବନ୍ଧି ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଜଳ ରହିଅଛି । ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି, ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି, ଯହିଁ ଗୃହ ଅନୈକ୍ୟ, ଅମେଳ, ହିଂସା, ଈର୍ଷ୍ୟା, ଦ୍ବେଷର ଖବ ଖବ ବିରସ୍ତ ପ୍ରହସନ ! ଅଣା ଅସାଧନାର କଥା—ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟମ ଏତେବେଳେ ସବୁ ଜାତି, ସବୁ ଶ୍ରେଣୀ, ସମସ୍ତ ଧର୍ମକୁ ଏକ କରି ଉନ୍ନତ ମାର୍ଗରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଅଛି । ସେଇହେତୁ ଜଣେ ଦେଶହୃଦୈଷୀ କହନ୍ତି—“While the country is being torn as under by fends, political, communal, and religious, . . . there is at least one field in which steady progress is being made as a result of the voluntary and whole hearted combination of all classes and casts. The field is co-operation”

ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟମର ଅର୍ଥ

ସହଯୋଗ ସମ୍ପର୍କରୁ କେବଳ ରଖିମିଳେ — ଏଇ ଏକ କଥା ଲୋକେ କେବଳ ବୁଝନ୍ତି । କେବଳ ରଖି ଦିଆରେ ସମ୍ପର୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଯଦ୍ୟପି ଶେଷ ହୁଅନ୍ତା, ତେବେ ତାହା ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ବା ନିକୃଷ୍ଟ ଧରଣର ଉଦ୍ୟମ ବୋଲି ଆମେ ବୁଝନ୍ତି । ତାହାର ଲକ୍ଷ କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚ, ଉଚ୍ଚ ଧରଣର କାର୍ଯ୍ୟ ଏତେବେଳେ ସେଥିରେ ସଂସାଧନ ହୋଇ ଆସୁଅଛି । କେହି କେହି କହନ୍ତି — “... ..he is a mean co-operator, indeed, who considers the emancipation of the poor from the clutches of the money lenders the sole object of co-operation.” ଗରିବ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସାହୁକାର ହସ୍ତରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବୋଲି ଯେ ଶିଖି କରେ, ସେ ଅବଶ୍ୟ ଜଣେ ଉଚ୍ଚ ଧରଣର ସହଯୋଗୀ । ତେବେ ତହିଁରେ କେଉଁ ଧରଣର ମହତ୍ତ୍ୱ କଥା ସାଧନ ହୁଏ ? ଗୋଟିଏ କଥାରୁ ବୁଝା ଯିବ ଯେ — ଆମ ଦେଶରେ ଅଭାବ ଅଛି ଶିକ୍ଷା, ଶିକ୍ଷା ଅଭାବରୁ ସହଯୋଗିତାର ମଧ୍ୟ ଅଭାବ । ଶିକ୍ଷା ଓ ସହଯୋଗିତା ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ ଏପରି ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଯେ, ଗୋଟିଏର ଅଭାବରେ ଅନ୍ୟଟିର ଅଭାବ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ଏତେ ଦଳଗତ ଭେଦଭାବ, ମତଭେଦ, ଚାହୁଁଥିଲେ ସଦା ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟମ ଗନ୍ତବ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉ ହେଉ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଭାବରେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ହୃଦୟ ଏକ କରି ନେଉ ଅଛି; ଏକତାର ଗୋଟିଏ ଛବି ସମ୍ମୁଖରେ ସ୍ଥାପନ କରୁଅଛି; କୃଷକର ଦାରଦ୍ର୍ୟ ଧୀରେ ଧୀରେ ଦୂର କରୁଅଛି; ଲୋକ ହିତକର କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା ପାଇଁ ଦୁର୍ବଳ ହୃଦୟରେ ବଳ ଦେଉଅଛି । ସାଧୁତା, ସରଳତା, ମିତବ୍ୟୟିତା, କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣତା ମଧ୍ୟରେ ଲୋକଙ୍କୁ ପାସିତ କରି ଧର୍ମର ପାତକକୁ ଲୋକ ସମାଜରେ ଅନବରତ ପ୍ରସାର କରୁଅଛି ।

ଏ ସବୁ ପ୍ରକୃତ ଶିକ୍ଷାର ଫଳ ସିନା ! ଜଣେ କହିଛନ୍ତି—“... in education our country is still hopelessly backward. But co-operation we must not forget is a powerful educative agent : is indeed a form of education in itself”

ଶିକ୍ଷା ଦିଗରେ ଆମ ଦେଶ ଖୁବ୍ ପଶ୍ଚାତ୍ତପଦ । ମାତ୍ର ଭୁଲ୍‌ବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ଯେ—ସହଯୋଗିତା ଶିକ୍ଷାର ଗୋଟିଏ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗ । ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଶିକ୍ଷାର ନାମାନ୍ତର କହିବା ସ୍ପଷ୍ଟ ।

ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟମର ପ୍ରସାର

ଉଦ୍ୟମର ପ୍ରସାର ଅନୁପାତରେ ଦେଶର ମୁକ୍ତି ଅବଶ୍ୟମ୍ବୀୟା; କୃଷକର ଅବସ୍ଥା ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ହେଲାବେଳେ ରୁହିବା କଥା । ତେବେ ଏଥିପ୍ରତି ଦେଶର ନାନା ଆଡ଼ ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ି ପାରିଲେ, ଉନ୍ନତ ଆଡ଼କୁ ଉଦ୍ୟମର ଗତି ଅବାଧରେ ଚାଲି ପାରିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରୁ ଧରଣ୍ୟାଏ—ଦେଶର ଶିକ୍ଷିତ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟମର ପ୍ରସାର କାମନାରେ ପ୍ରାୟଶଃ କିଛି କରି ନାହାନ୍ତି, କରୁଛନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଲୋକେ—ପ୍ରଧାନତଃ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ । ଏତେବେଳେ ସରକି ଉଦ୍ୟମର କାର୍ଯ୍ୟ ତୃପ୍ତିକର ଜଣା ଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ କେତେକ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୁରୁତର ଅଭାବ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ।

ଅଭାବ କ’ଣ ?

କୃଷକମାନେ ନିଷ୍ଠୁର ସାହୁକାରଙ୍କଠାରୁ ରକ୍ଷା ନେବା ଆହୁର ଉଡ଼ି ନାହାନ୍ତି । ପକ୍ଷିତ ସେପରି, ନିତାନ୍ତ ଗରବ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପିଦରୁ ରକ୍ଷା ନେବା ସ୍ୱବିଧା ନ ଥାଏ । ଲୋକଙ୍କ ଅଭାବ ଅନୁପାତରେ ସମ୍ପିଦ

ଧନ ଯୋଗାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ମଞ୍ଜୁର ହୋଇ ଥିବା ଧନ ପଞ୍ଚାୟତଦାର,
ପୁରୁଷନ ସଭ୍ୟ, ସମ୍ପାଦକ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନିଅନ୍ତୁ ହୁଏ । ଅତିରିକ୍ତ ସ୍ୱଧରେ
ରଖ ଦେଉଥିବା ସାହକାରମାନେ ସମିତିରୁ ରଖି ନେଇ ଉଚ୍ଚ ଦରରେ
ରଖି ଦେଉଥିବା ଅନ୍ଧର ଦେଖାଯାଏ । କୃଷକମାନେ ଦାନାକନା ଅଭାବରୁ
ପୂର୍ବବତ୍ ପିଲା କୁଟୁମ୍ବ ଶୁଦ୍ଧି ସ୍ୱତ୍ୱର ରେଙ୍ଗୁନ ଆସାମ ଯା'ନ୍ତି ।

ଏକ ଉପାୟ

ଯେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜାନ୍ତ ଗରିବ କୃଷକମାନେ ସମିତିରୁ
ରଖି ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ, ତେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟ-
ମରେ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତର ଅଭାବ ଅଛି, ଭାବିବା କଥା । ତେବେ ଏ
ଅଭାବ ଦୂର ହେବ କିପରି ? ପଞ୍ଚାୟତଦାର, ଜାମିନଦାରମାନେ କିଛି
ସ୍ୱାର୍ଥ ତ୍ୟାଗ କରି ସେମାନଙ୍କ ସହାୟ ହେବା ଉଚିତ । ସେମାନଙ୍କୁ
କେବଳ ଧନ ରଖି ଦେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, ସେମାନଙ୍କୁ ଫେରେ ଧନା-
ଗମର ଗୋଟାଏ ସହଜ ଅଥଚ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ପତ୍ନୀ ଦେଖାଇବାକୁ
ହେବ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ସେ ଯଦିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ ପଞ୍ଚାୟତଦାର ଏବଂ
ଜାମିନଦାରମାନେ ସମିତିର ପକ୍ଷରୁ ଅନୁସାରେ ଅବିଚଳିତ ଚିତ୍ତରେ
ଘାନକୃଷକକୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ ଭାବି, ତାହାର ରଖିଧନ ପରିଶୋଧ କରି
ଦେଉଥିବେ । ଏହି ଧରଣରେ ଶତକଡ଼ା ୫ ଗଣ୍ଡର କୃଷକ ଧନ ସଭ୍ୟଙ୍କ-
ଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇ ପାରିଲେ ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟମ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଫଲ୍ୟ-
ମଣ୍ଡିତ ହେବ । ତାହାର ସୂଚନା ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଦେଖା ଦେଲାଣି ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରୁ ଅନୁମିତ ହୁଏ—ସହଯୋଗ ଉଦ୍ୟମ ହିଁ ଭାରତର
ମୁକ୍ତିଗନ୍ତବ୍ୟ ଏକମାତ୍ର ଆଧାର । ସମସ୍ତଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ସହାନୁଭୂତିରେ ତାହା
ଭାରତର ମୁଖ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରିବ ବୋଲି ଆଶା ।

ମୂଳ ଉପାଦାନ ୪

“If there be water, there must be seedlings.”

୧ । ଜଳ—ଜଳ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ସମ୍ବଳ । ବୃକ୍ଷର ଅବସ୍ଥାକୁ ଚାହିଁ କେଉଁ ସମୟରେ କେଉଁ ଫସଲ କରିବା ଉଚିତ, ତାହା ସ୍ଥିର କରାଯାଇ ଅଛି । ବୃକ୍ଷ ପାତ ଫବଦା ମାନସ୍‌ସନ୍ ବାୟୁ ପ୍ରୋତ ଉପରେ ନିର୍ଭର । ଏହି ମାନସ୍‌ସନ୍ ବାୟୁ ପ୍ରୋତ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଉନ୍ନ ଉନ୍ନ ସମୟରେ ଅନେକ ଥର ପ୍ରବାହତ ହୁଏ । ସେଇ ହେତୁ ବର୍ଷ ଉତରେ ଅନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ବେଳେ ବେଳେ ବୃକ୍ଷ ପାତ ହେଉଥିବା ଦେଖା ଯାଉଅଛି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ବୃକ୍ଷ ନ ହୋଇ ଅନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ହେଲେ କୃଷକର ବାସ୍ତବିକ ଅସୁବିଧା ହୁଏ । ଅମ ଦେଶରେ କେତୋଟି ମାନସ୍‌ସନ୍ ବାୟୁ ପ୍ରୋତ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ବହୁ ଥିବାରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ବର୍ଷା ହେଉଅଛି । ଆରବ ସାଗରରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ମାନସ୍‌ସନ୍ ବାୟୁ ମୋତ ବମ୍ବେଇଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭାରତ ବନ୍ଧରେ ପ୍ରବାହତ ହୋଇଥାଏ । ସେଇ ସମୟଟି ଅମମାନଙ୍କ ଚତୁର୍ମୁଖୀ ।

ସମୁଦ୍ର ଜଳ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ହାଉ ଆକାରରେ ଗଗନ ମାର୍ଗକୁ ଉଠେ । ସେହି ହାଉ ବା ବାୟୁ କାଳକ୍ରମେ ଘନୀଭୂତ ଏବଂ ଶୀତଳ ହୋଇ ବର୍ଷାଜଳ ସ୍ୱରୂପ ତଳକୁ ଖସେ । ସେଇ ହାଉକୁ ମାନସ୍‌ସନ୍ ବାୟୁ କହାଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ମାନସ୍‌ସନ୍ ବାୟୁ ବିଶେଷଭାବରେ ପ୍ରଖର ଗଢ଼ରେ ବହେ, ସେତେବେଳେ ତୋଫାନ ଜାତ ହୋଇଥାଏ । ସମୁଦ୍ର

ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପଦ୍ମତ, ଅରଣ୍ୟରେ ମାନ୍ସୁନ୍ ବାୟୁ ବାଧା ପାଇ ଥଣ୍ଡା ପାଇବା
ସ୍ବାଭାବିକ । ସେଇ ହେତୁ ସମୁଦ୍ର ଉପକୂଳସ୍ଥ ପଦ୍ମତ, ଅରଣ୍ୟାଦିରେ ବର୍ଷାର
ପରିମାଣ ଅଧିକ ।

ଏଇ ଧରଣରେ ବର୍ଷାଋତୁ ୩ ବୋଲି କୃଷକ ବୁଝେ ନାହିଁ । ତାହାର
ବୁଝି, ବିଶ୍ବାସ, ବିଶ୍ବର ଏକାବେଳକେ ଉଦ୍ଭବ । ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତାଙ୍କ ରାଜା ।
ପବନ, ମେଘ ପ୍ରଭୃତି ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରଥାନ୍ତି ବୋଲି ସେ
ଭାବେ । କୃଷକମାନେ ସେଇ ହେତୁ ଅନାବୃଷ୍ଟି ବେଳେ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବଙ୍କ
ନାମରେ ଅନେକ ପୂଜାବଧି କରନ୍ତି, ଭୋଜଭାତ, ଯାଗଯଜ୍ଞ, ଦାନ-
ପୂଣ୍ୟର ସୀମା ରହେ ନାହିଁ । ଦୈବାତ୍ ବର୍ଷା ହେଲେ ହୁଏ, ନ ହେଲେ
ହୁଏ କର୍ମର ଦୋଷ । ଡିକି ସ୍ବର୍ଗକୁ ଉଠି, ଶେଷରେ କୁଟେ କେବଳ
ଧାନ । କୃଷକମାନଙ୍କ ଦାନପୂଣ୍ୟ, ଯାଗଯଜ୍ଞ, ପୂଜାବଧି ଯେଉଁ ଦେବତାଙ୍କ
ନାମରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଶେଷକୁ ‘ପେଟୁକଙ୍କ’ ଉଦ୍ଭବସ୍ଥ ହେବା କଥା,
ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ । ପେଟୁକ ପୁରେହିତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ସଂସ୍କୃତର
ଅକ୍ଷର ପରିଚୟ ସ୍ବଳ୍ପ ନ ପାଇ ଉଦର ପୋଷଣାଠାର୍ଥେ ସଂସ୍କୃତ ମନ୍ତ୍ର ମୁଖସ୍ଥ
କରଥାନ୍ତି । ମୁଖସ୍ଥ ମନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ସେମାନେ ଯେଉଁ ବିକୃତ କଦର୍ଯ୍ୟଭାବରେ
ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥାନ୍ତି, ସେଥିରେ ଦେବତାମାନେ ସ୍ବର୍ଗରୁ ଖସି ଯାଗଯାଠରେ
ଅସ୍ଥି ଠିଆ ହେବା କେତେଦୂର ସମ୍ଭବ କେଜାଣି ! ଆଉ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ !
ସେତେବେଳେ ଶାସନବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ଗୋଲ ଚଢ଼ଲ, ହୁରିହଟା ଯେ ଥରେ
ଦେଖିଥିବ, ଯଥେଷ୍ଟ ! କୃଷକଙ୍କ ଏ ଭଳି ଅପାଦରେ ଦାନ ଭୋଜନ
ଦ୍ବାରା ଦେବରାଜ ଇନ୍ଦ୍ର, କପରି ସଦୟ ହୋଇ ବର୍ଷା କରନ୍ତି, ତାହା
ବୁଝିବା ବାସ୍ତବିକ କାଟିକର ପାଠ । ବର୍ଷା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କୃଷକମାନେ
ପ୍ରତିବର୍ଷ ଅଜସ୍ର ଧନବ୍ୟୟ କରଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଏକେଇ ଦରିଦ୍ର,
ଅକବିଶ୍ବାସଜନିତ ଅଜସ୍ର ଧନ ବ୍ୟୟରୁ ସେମାନଙ୍କ ଦାରିଦ୍ର୍ୟମାତ୍ରା ଅତ୍ୟଧିକ
ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଥାଏ ।

ବର୍ଷାଜଳ ଉପରେ ଅନେକ ଫସଲ ନିର୍ଭର । ବର୍ଷା ଠିକ୍ ସମୟରେ ହେବା ଆଶାର କଥା ନୁହେଁ, ସୁତରାଂ ଇଂରେଜ ଶାସନରେ କୃଷକଙ୍କ ସକାଶେ ବିଶେଷ କେନାଲ, ଖମା, ଆବୃତ, ବନ୍ଧର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ଧର ଆଶାନୁରୂପ ହୋଇ ନାହିଁ । “Irrigation has been greatly extended over the Punjab, Sind, United Provinces and Madras through government canals.” ଗଭର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ କେନାଲଜଳମାଡ଼ିବା ସବିଧା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପଞ୍ଜାବ, ପିଣ୍ଡ, ଯୁକ୍ତପ୍ରଦେଶ ଆଉ ମାଡ୍ରାଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ହୋଇଅଛି । ‘Tank irrigation is common in Central and southern India’ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଜମିର ଜଳାଧାର ସାଧାରଣତଃ ଆବୃତ ।

ଯେଉଁ ଦେଶରେ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ଦିନକୁ ଦିନ ସରଯାଏ, ସେହି ସେହି ଦେଶମାନଙ୍କରେ ବର୍ଷା ଭଲ ହୁଏନାହିଁ; ଯାହାକିଛି ହୁଏ, ଅନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ହୋଇଥାଏ । ଆମ ଦେଶରେ ବଣ ଜଙ୍ଗଲ ପୂର୍ବପରି ଆଉ ନାହିଁ, ନାନାବିଧ କଳକାରଖାନା ଯୋଗୁଁ ଅବଶ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ସବୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେପ ପାଉଅଛି । ପୂର୍ବପରି ଆମ ଦେଶରେ କେବଳ ସେଇ କାରଣରୁ ବର୍ଷା ହୁଏନାହିଁ । ବର୍ଷା ଉପରେ ନିର୍ଭର ରହି ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା ଲୋକଙ୍କ ଆଜିଯାଏ ଅଭ୍ୟାସ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଫାଲ୍‌ଗୁନରେ ବର୍ଷା ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗୃଷ ନ କରି ଲୋକେ ବୈଶାଖରେ ଗୃଷ କରି ଜ୍ୟେଷ୍ଠରେ ବୃଣାବୃଣି କରୁଥିଲେ; ସର୍ବାଙ୍ଗ କେନାଲ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ସ୍ବାଭାବିକ ଏବଂ ସୁନିଶ୍ଚିତ ବର୍ଷା ଜଳରେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରି ନେଉଥିଲେ । ଏଣିକି ଅବସ୍ଥା ଗୁଡ଼ି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବନ୍ଧ ଆନିକାଟ ପ୍ରଭୃତି କୃତ୍ରିମ ଉପାୟରେ ଜଳ ଯେପରି ଜମିରେ ଠିକ୍ ସମୟରେ ମାଡ଼ିବ, ସେଥି ପ୍ରତି ଶାସକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୨ । ମୃତ୍ତିକା—କୃଷକର ମୂଳଭୂମିପାଦାନ ମୃତ୍ତିକା । ମୃତ୍ତିକା ବ୍ୟତୀତ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ଚଳିବା ଅସମ୍ଭବ । ଭୂତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ମତରେ—ଏକ ସମୟରେ ଜଗତରେ ମୃତ୍ତିକା ନ ଥିଲା, ପୃଥିବୀ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡୁଳା । ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡୁଳା କାଳକ୍ରମେ ଶୀତଳ ହୋଇ କଠିନ ଶିଳାରେ ପରିଣତ ହେଲା । ତେଣେ ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡୁଳା ଶୀତଳ ହେଉ ହେଉ ବାୟୁମଣ୍ଡଳର ଜଳୀୟ ବାଷ୍ପ ଶୀତଳ ହୋଇ ବର୍ଷାରୂପରେ ଖସି ମହା ସମୁଦ୍ର ହୋଇଅଛି । ମୃତ୍ତିକାର ସୃଷ୍ଟି କେବେ ହେଲା କପରି ? ପାଣି, ପବନ ଭୂସାରର ଯୁଗବ୍ୟାପୀ ସଂଘର୍ଷରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଶିଳା କ୍ଷୟ ହୋଇ ମୃତ୍ତିକାରେ ପରିଣତ ହୋଇଅଛି । ପ୍ରାଣୀ ଶରୀର, ବୃକ୍ଷ ଲତା ପତ୍ରର ଧୂସାବଶେଷ ମଧ୍ୟ ମୃତ୍ତିକା । ଜଳତର, ସ୍ଥଳତର—ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀର ମଳ ପ୍ରତ୍ୟହ ମୃତ୍ତିକାରେ ମିଶିଥାଏ ।

ମୃତ୍ତିକା ଦେହରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଉପାଦାନ ରହିଅଛି । ପାଣି, ପବନ ଓ ଉଦ୍ଭିଦ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉଦ୍ଭିଦ ଜଗତର ସୃଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ପାଣି, ପବନ ଉଦ୍ଭିଦ ବେଦିବା ଭଳି ସେଇ ହେତୁ କର୍ଷଣ, ଖନନ ଯୋଗେ ମୃତ୍ତିକା ଡିଲ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ।

ମୃତ୍ତିକା ଉଦ୍ଭିଦ ଜଗତର ମାତୃସ୍ଥାନୀୟ । ସନ୍ତାନମାନେ ମାତୃ-ସ୍ତନ୍ୟ ପାନ କରି ଦୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ହେବା ଭଳି, ଉଦ୍ଭିଦ ଜଗତ ମୃତ୍ତିକାରୁ ରସ ପ୍ରହଣ କରି ସତେଜ ଏବଂ ପଲ୍ଲବିତ ହୁଅନ୍ତି । ବୃକ୍ଷର ଚେର ମୃତ୍ତିକା ମଧ୍ୟରେ ଲୁଚାୟିତଭାବରେ ରହି ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଅତ୍ୟାଗ୍ରରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଥାଏ । ମୃତ୍ତିକା ଉଦ୍ଭିଦ ଜଗତର ଖାଦ୍ୟଘର; ଆଦୃତା, ତାପ ଅନବରତ ଧରି ରଖି ବୃକ୍ଷାଦି ବଢ଼ିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

ମାଟି ଅନେକ ପ୍ରକାର । ବାଲିଆ, ମଟାଳ, ଦୋରସା, ପକ୍ଷୁଆ—ଏଇ ଗୁଣ ପ୍ରକାର ମାଟିର ମିଶ୍ରଣରେ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ମୃତ୍ତିକାର ଅବୃତ୍ତି,

ପ୍ରକୃତି ବଦଳିଥାଏ । ବାଲିଆ ମାଟିରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦ୍ଭାସ ବିଶେଷଭାବରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିବାରୁ ତାହାର ଆଦୃତ ଶୀତ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ସେଇ ହେତୁ ବାଲିଆ ମାଟି ଯେ କୌଣସି କୃଷି ପକ୍ଷେ ତେଜେ ଉପଯୋଗୀ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ମଟାଳ, ପକ୍ଷୀ ମାଟି ବାଲିଆ ମାଟି ଅପେକ୍ଷା ଅନେକ ଗୁଣରେ ଅଧିକ । ଦୋରସା ସବୋଲୁଷ୍ଟ ବିବେଚିତ ହୁଏ ।

ବାଲିଆ ମାଟିରେ ଖମ୍ବୁଆଳୁ, କାକୁଡ଼ି, ତଲଣା, ତରୁଭୂଜ, ଆଖୁ ଜହ୍ନି, ପୋଟଳ, ଚିନାବାଦାମ, କଳମୂଳ, ମକ୍କା, କୋଳଥ ପ୍ରଭୃତି ହୁଏ । ବିରି, ମୁଗ, ଶ୍ଵେତଧାନ, ଛଣି, ଧଣ୍ଡିଗ, ସୋରିଷ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାହା ଅନୁପଯୋଗୀ ନୁହେଁ । ମଟାଳ ମାଟିରେ ଗହମ, ବଜ୍ରାକୋବି, ବଜ୍ରଧାନ, ଆଖୁ ଭଲହୁଏ । ଦୋରସା ମାଟି ସକଳ ପ୍ରକାର କୃଷିପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ । ଏଥିରେ ଗହମ, ମକ୍କା, ଧାନ, ଆଖୁ, ଧାନ, କପା, ଫୁଲକୋବି, ହଳଦି, ଅଦା, ସାରୁ, କଦଳୀ, ଓଳ, ଚିନାବାଦାମ ଭଲ ହୁଏ ।

ମୃତ୍ତିକାରେ ଅଙ୍ଗାରକ, ଅମ୍ଳଜାନ, ଜଳଜାନ, ସୋରଜାନ, ପଟାସ, ଚୂନ, ପସ୍ଫରସ୍, ଗନ୍ଧକ, ମାଗ୍ନେସିଆ, ଲୌହ ପ୍ରଭୃତି କେତେକ ରାସାୟନିକ ଉପାଦାନ ରହିଥାନ୍ତି । ଏସବୁ ଯେଉଁ ମୃତ୍ତିକାରେ ଥାଏ, ତାହା କୃଷି ପକ୍ଷରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପଯୋଗୀ ହୁଏ । ଏହି ଉପାଦାନ ଗୁଡ଼ିକ ଜଳ ସହିତ ନ ମିଶିଲେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟର ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେ ସମସ୍ତ ଉପାଦାନ କେବଳ ବୃଦ୍ଧିଜଳ ହେଉ ବା ମଜ୍ଜାଜଳ ସହିତ ମିଶି ଇସରୂପରେ ଉତ୍କୃଷ୍ଟର ଖାଦ୍ୟ ହୁଏ । ଯେଉଁ ମୃତ୍ତିକାରେ ଉପରେକ୍ତ ଉପାଦାନ ଗୁଡ଼ିକରୁ କେତୋଟି ଅଭାବ ହୁଏ, ସେଥିରେ ବୃକ୍ଷାଦି ଭଲ ପଲ୍ଲବିତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଜଳ ଅଭାବ ହେଲେ ବୃକ୍ଷାଦି ଅଦୌ ବଢ଼ନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସାର ୪

“The well manured field and a well managed daughter-in-law will not turn out badly”

ଏକ ଜମିରେ ଅନେକ ବର୍ଷ ଖଜ କଲେ ଭୂମିର ଉତ୍ପାଦ ଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ଫେରେ ଭୂମିରେ ଯେ କୌଣସି ଏକ ପଦ୍ଧତି ଅନେକ ଥର କଲେ, ତାହା ଜମିର ଉତ୍ପାଦତା ବୃଦ୍ଧି କରୁଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଲେହୁଡ଼, ଶେଡ଼, ଧୂସର ଜମି ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଅତଏବ ଘନ ଘନ ସାର ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ଵାରା ଜମିର ଉତ୍ପାଦତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ନିତାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ ।

କୃଷକମାନେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଗୋବର ଖତ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ଗରବ କୃଷକ କାଠ ଅଭାବରୁ ଜାଳ ଦେଇ ଥାଏ । ଆଉ କିଛି ନିବାସ ଘର ନିକଟରେ, ଗାଁ ମଧ୍ୟରେ, ଫେରେ ଗାଁ ଶେଷରେ ଜମାକରି ରଖି ଥା’ନ୍ତି । ତହିଁରୁ ସାତତକ ବର୍ଷରେ ଧୋଇ ହୋଇଯାଏ, ରହେ କେବଳ କୁଟା କାଟି । ସେଇତକ ଯଥା ସମୟରେ କୃଷକମାନେ ଜମିରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି । ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ହୁଏ ନାହିଁ, ଭଲ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେବେ ଭଲ ହେବ କିପରି ?

ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଖତଗଦା କରି ଦେବା ଦ୍ଵାରା ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅହତକର ହୁଏ । ଦ୍ଵିତୀୟତଃ ସାରର ଅପଲ ସହଜକ ବର୍ଷା ଜଳରେ ଧୋଇ ହୋଇଯାଏ । ସେଇ କାରଣରୁ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲେବେ ଗୋରୁ ପୋଡ଼ ଗୁହାଣିଟିକୁ ଗୋଟିଏ ଧରଣରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥାନ୍ତି । ତାହା ଏକ ପ୍ରଭୁଷ ଗନ୍ଧର ଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟହ ସେଥିରୁ ଗୋବର

ବାହାର କରାଯାଏ ନାହିଁ । ତାଳପତ୍ର ସେଥି ଉପରେ ଏପରି ଘଷି ଭାବରେ ଅବୃତ୍ତ କରାଯାଏ ଯେ, ପରଦିନ ଜନ୍ମମାନେ ସେଥି ଉପରେ ସ୍ବରାଧାରେ ଠିଆ ଶୁଆ କରି ପାରନ୍ତି । କ୍ରମଶଃ ଗୋବର ପତ୍ରରେ ଗୁଡ଼ାଣୀ ଗର୍ଭିଣା ଭୂମିସମାନ ହୋଇଥାଏ । କୃଷକମାନେ କ୍ଷେତବାଡ଼ିରେ ନେଇ ବସି ଦିଅନ୍ତି, ନଚେତ୍ ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଗାତଟିଏ କରି ସେଥି ମଧ୍ୟରେ ରଖନ୍ତି । ତଦ୍ବାରା ଗାଁ ଅନିର୍ମଳ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଗ୍ରାମ୍ୟ ପଶୁମାନଙ୍କର ମଳ ମୂତ୍ର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସାର ସ୍ବରୂପ ଧରା ଯାଇ- ଅଛି । କୃଷକମାନେ ଗୋବର ପ୍ରତି ଜାଗ୍ରତ ନିଅନ୍ତି, ମୂତ୍ର ଦାଣ୍ଡ ମଝିରେ, ଘର ମୁହଁରେ ଫିଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତି । ତଦ୍ବାରା କୃଷକମାନଙ୍କ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରହାନି ଘଟିଥାଏ । ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସାରତକ ଅଜ୍ଞାତସାରରେ ଫିଙ୍ଗି ଦିଆଯାଇଥାଏ । ତେବେ ପଶୁମୂତ୍ର ସଞ୍ଚୟ କରିଯିବ କିପରି ?

ଗୁଡ଼ାଣୀ ପଟା ଉପରେ ଏ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଟି ବିଛା ଯାଏ । ବାଲି- କପିଆ ମାଟି ଦେଲେ ପଶୁମୂତ୍ର ଶୋଷଣ କରି ରଖେ, ଆଉ କାଦୁଆ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏକମାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ସେହି ଭାବରେ ରଖି, ପରେ ଉଠାଇ ନେଇ ଜମିରେ ବିଛା ଯାଇପାରେ; ନତୁବା ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଗାତ କରି ପୋତି ରଖାଯାଇପାରେ । ମାସକେ ଥରେଲେଖା ମାଟି ବିଛା, ସମା କରାଯାଉଥିବା ଉଚିତ ।

ମେଷ, ଫେଡ଼ ଲେଣ୍ଡି, ମୂତ୍ର, ପାରା ଲେଣ୍ଡି, ପକ୍, ହାଡ଼ଗୁଣ୍ଡ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଧରଣର ସାରରେ ଗଣ୍ୟ । ହାଡ଼ଗୁଣ୍ଡ ଧାନ ଖଜ ପାଇଁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଉପଯୋଗୀ । ଏକରକେ ୫୦୦ ପାଉଣ୍ଡ ବ୍ୟବହାର କଲେ ପାଞ୍ଚ ଭରଣ ଆୟୁ ଆସିବା ଭୂମିରେ ଭାବେ ୨ । ୨ରଣ ଆୟୁ କରାଯାଏ । ତାହା ଧାନ ବୁଣିବାପରି ଧାନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୁଣାଯାଏ । ହାଡ଼ଗୁଣ୍ଡ ପ୍ରୟୋଗ କରା ଯାଇଥିବା ଭୂମିରେ ୧ମ, ୨ୟ ବର୍ଷ ଅପେକ୍ଷା ତୃତୀୟ ବର୍ଷରେ ଭଲ ଆୟୁ

ଅସ୍ପୃହାର ଧରମାଲଅଛି । ୧୯୦୭—୧୯୦୮ରେ ଭାରତବର୍ଷରୁ ୮୭,୭୦୦ ଟନ ହାଡ଼ ବିଦେଶକୁ ପଠାଯାଇଥିଲା । କେବଳ ମାଲ୍‌ଜୀରୁ ୮୦୪୪ ଟନ୍ ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି ହୋଇ ଥିବା ପ୍ରକାଶ । ମାଛସାର ଧାନ, ଆଖୁ, ମରିଚ ପକ୍ଷରେ ଉତ୍ତମ । ସେଥିରେ ପାର୍ଟିଶ ମିଶ୍ରଣ କରି ଏକରକେ ୫୫୦ ପାଉଣ୍ଡ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । ଜଳ ମାଡ଼ିବା ଜମିରେ ପିଡ଼ିଆ, ମେଣ୍ଟାଖତ ଅପେକ୍ଷା ତାହା ଅଧିକ ସାରବାନ୍ ବୋଲି ପରିଚିତ ହୋଇ ଅଛି । ପଶୁମାନଙ୍କେ ତାହା ବିଶେଷ ଭାବରେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । କୋଇମ୍ବତୁର କୃଷକମାନେ ତାହା ବ୍ୟବହାର କରିବା ଜମିରୁ ଶତକଡ଼ା ୫୨ ଧାନ, ୩୪ ପାଳ ଅଧିକ ଲାଭ ପାଇଥାନ୍ତି । ପ୍ରତି ଦୁଇ ବର୍ଷରେ କେବଳ ମାଲ୍‌ଜୀରୁ ମାଛସାର ୧୭୦୦୦ ଟନ୍ ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି ହୋଇଥାଏ, ସମଗ୍ର ଭାରତରୁ ୧୮୧୫୭ ଟନ୍ ବୋଲି ପ୍ରକାଶ । ପ୍ରତି ମିନଟରେ ଭାରତରୁ ସାତ ମହଣ ହାଡ଼, ସାତ ମହଣ ପିଡ଼ିଆ ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନି ହୁଏ । କୃଷକକୁଳର କଲ୍ୟାଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏଣିକି ଏଭଳି ଜିନିଷର ରପ୍ତାନି ପ୍ରଥା ରହିତ କରିଯିବା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଚାଲିଛି ।

ଜମିର ଉତ୍ପାଦନା ପିଡ଼ିଆ ଦ୍ଵାରା ବିଶେଷ ଭାବରେ ବଢ଼େ । ପିଡ଼ିଆ ଜମିରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ଗଲେ ବହୁତ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତ ହେବା କଥା । ସେ ଭଲ ନ କରି ବଳଦର ଖାଦ୍ୟ ସ୍ଵରୂପ ତାହା ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ । ତାହା ବଳଦର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟ । ଜମ୍ବୁମାନେ ତଦ୍ଵାରା ପୁଷ୍ଟି, ସବଳ, ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାନ୍ତି । ପିଡ଼ିଆ ଖିଆ ଜମ୍ବୁଙ୍କ ଗୋବରରେ ଜମି ସୁନ୍ଦର ସାରବାନ୍ ହୁଏ । ଏଭଳି କରିବା ଦ୍ଵାରା ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଯେ ଦୋକ୍ଷ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ, ସେଥି ପ୍ରତି କୃଷକର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବା ଉଚିତ ।

କଷ୍ଟାସାର

ଧଣ୍ଡିଗୁ, ନୀଳ, ଛଣପଟ ପ୍ରଭୃତି କଷ୍ଟା ସାରରେ ଯାଏ । ଅଳ୍ପକାଳ କୃଷକମାନେ ଧଣ୍ଡିଗୁ ବୁଣି ଜମିର ଉତ୍ପାଦନା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଶିକ୍ଷା କରି

ଆସନ୍ତି । ଧାନକଟା ଉତ୍ତରେ ଧଣ୍ଡି ଗୁଣାଯାଏ, ଢିନିମାସ ଠାରେ କଟାଯାଏ । ପ୍ରତି ଏକରକେ ପା ୨୦ ଉଣ୍ଡ ଗୁଣାଯାଏ । ଧଣ୍ଡି ଗୁଣେ କୌଣସି ଭୂମିରେ ଦେଉ ମଧ୍ୟ ଭଲ ବଢ଼େ । ଗୋରୁ ଗାଈ ତାହା ଖା'ନ୍ତି ନାହିଁ । ଶସ୍ୟ କଅଁଳବାପାଇଁ ସୋରାଯାନ ସାହାଯ୍ୟ କରଥାଏ । ତାହା ତହିଁରେ ଥିବାରୁ ଧଣ୍ଡି ଗୁଣୁଛୁ କଞ୍ଚାସାର ବୋଲି ଧରାଯାଇଅଛି । ଧଣ୍ଡି ଗୁଣୁ ଗଛର ଚେର ଭୂମିକୁ ଫଟାଇ ଭିଲ୍ଲ କରୁଥିବାରୁ ଜଳ, ବାୟୁ, ଉତ୍ତପ ଜମିରେ ଭେଦ ସେଥି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କାଟାଣ୍ଡ ନାଶ କରନ୍ତି, ଶସ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଧଣ୍ଡି ଗୁଣାର ସମ୍ପର୍କରେ କୃଷ୍ଣା ଜିଲ୍ଲାର ଜଣେ କୃଷକ କହନ୍ତି—ଧାନକଟା ଦଶ ଦିନ ଥାଉ ଥାଉ ମୁଁ ଧଣ୍ଡି ଗୁଣ ଏକରକେ ୧୫ ପାଉଣ୍ଡ ବୁଣିଲି । ଭୂମି ଖାଲ ଦେପ ହୋଇଥିବାରୁ, ବର୍ଷା ନିସ୍ତୁର ଯୋଗୁଁ ବହନ ମାରୁ ପଡ଼ିଲା; ଠାଏ ଠାଏ ଗଛ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ଉଠିଲା । ପାତଳ ହୋଇ ଗଛ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେଗୁଡ଼ିକ ପୁରୁଷେ ଲେଖା ବଢ଼ିଥିଲା । ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ ମାସରେ ମୁଁ ଗୁଣ କରି ଖାନ ବୁଣିଲି । ଧଣ୍ଡି ଗୁଣାର ପ୍ରୟୋଗ ଯୋଗୁଁ ଏକରକେ ମୋଡେ ଟ ୨୨୫ ଲଭ ହେଲା ।

ଧଣ୍ଡି ଗୁଣ ଖନ ପାଇଁ ଏକରକେ କେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଡ଼େ ତଳେ ଦିଆଗଲା—

ଢିନିଓଡ଼ ଗୁଣ	ଟ ୪-୦-୦
୧୫ ପାଉଣ୍ଡ ମଞ୍ଜି	ଟ ୧-୦-୦
ଧଣ୍ଡି ଗୁଣ ଗଛ କାଟି ହାଣ ପାଇଁ ୩ଜଣ ମୂଲିଆ	ଟ ୧-୦-୦
ଜଗିଆ	ଟ ୧-୦-୦

ଗାଏ ଟ ୭-୦-୦

ନିଜର ହଲ ଥିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଗୁଣ ଖରଦ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଜଗାରଖା ପାନ ପ୍ରତି ଗ୍ରାମରେ ଜଗାଲର ବନୋବସ୍ତ ଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ

ପୃଥକ୍ରେ ମୂଲ ଦେବା ମଧ୍ୟ ଅନାବଶ୍ୟକ । ପାଣିମଢ଼ାଖରଦ ଉପରେ ଦିଆ ଯାଇ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଧଣ୍ଡିଂ ଉଠିଆ ପାଇଁ ଆମ ଅଞ୍ଚଳରେ କେବଳ ଟ ୩ ଙ୍କା ଏକରକେ ପଡ଼ିବା କଥା, ଅଧିକ ନୁହେଁ ।

ଯେତେ ପ୍ରକାର ସାର ପ୍ରୟୋଗ ହେଉ ମଧ୍ୟ ଜଳ ଅଭାବରେ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ପାରେ ନାହିଁ । ବୃଷ୍ଟି ଜଳରେ ଜମିରେ ବ୍ୟବହୃତ ସାର ଧୋଇ ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ଅନେକ କୃଷକଙ୍କ ଧାରଣା; କିନ୍ତୁ ତାହା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ସାରର ରସାୟନିକ ଉପାଦାନ ଗୁଡ଼ିକ ଜଳରେ ଦ୍ରବଣୀୟ । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ମୃତ୍ତିକା ଟାଣି ନେଇ ଶସ୍ୟର ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ କରୁଥାଏ । ମୃତ୍ତିକାର ସେତେ ଶକ୍ତି ନ ଥିଲେ ଜମିରୁ ସାର ଧୋଇ ହୋଇଯାଇ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କୃଷି, ପୁଞ୍ଜରଣୀ ପ୍ରଭୃତି ଜଳାଶୟ ଗୁଡ଼ିକ ନଷ୍ଟ କରିପକାନ୍ତା । ଗୋଟିଏ କଥାରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ, କୌଣସି ଶବ ମୃତ୍ତିକା ଦେହରେ ପୋତା-ଗଲେ ତହିଁରୁ ଦୁର୍ବେ ଉଠେନାହିଁ । ମୃତ୍ତିକା ଶବର ରସାୟନିକ ବସ୍ତୁ ଗୁଡ଼ିକ ଟାଣୁ ନ ଥିଲେ, ସେ ସମସ୍ତ ଜମି ଉପରେ ସବୁଦିନ ଜମା ରହି ଲୋକ ସମାଜର ଘୋର ଅନିଷ୍ଟ କରୁଥାନ୍ତା । ମୃତ୍ତିକାର ଏଇ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଧାନ ଗୁଣ ଥିବାରୁ ଯେ କୌଣସି ସାରର ସାରସ୍ପତ୍ତି ଟାଣି ନେଇ ଶସ୍ୟର ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ କରିଥାଏ ।

ଦଳ ତେତେ ଉପଯୋଗୀ ପଦାର୍ଥ ନୁହେଁ ବୋଲି ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା । ତାହା କିନ୍ତୁ ସାର ସ୍ବରୂପ କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । କୃଷ୍ଣା-ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ କଳାହୁଦି ସମୀପସ୍ଥ ଅଞ୍ଚଳରେ କୃଷକମାନେ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ ସାରସ୍ବରୂପ ଦଳ କେବଳ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି ।

ଗୃଷ ସଜ (୨)

“If land is in good tilth, it will yield even to a pariya”

ଜମି କର୍ଷଣ କରିବା ଅତି ପ୍ରଧାନ କଥା । ତଦ୍‌ଦ୍ୱାରା ମାତ୍ର ଫସଲପ୍ରାପ୍ତି ହୁଏ; ଗଛର ଚେର ବହୁତ ଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବେଶ କରି ଆହାର ଆହରଣ କରେ । ବହୁତ ଦୂର ଏବଂ ଗଭୀରକୁ ଚେର ଭେଦ ରହିବା କାରଣରୁ ଗଛ ଜଳପଦ ଏବଂ ଶକ୍ତି ରହେ; ଜଳ, ପବନ, ମୃତ୍ତିକା ଦେହରେ ପ୍ରବେଶ କରି ବୃକ୍ଷକୁ ସତେଜ ରଖିବାରେ ଏବଂ ବୃକ୍ଷ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଉତ୍ତମ ମୃତ୍ତିକା ଦେହରେ ସହଜେ ପ୍ରବେଶ କରି ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଜୀବ ଗୁଡ଼ିକୁ ନାଶ କରି ଥାଏ । ମୃତ୍ତିକା ବେଶୀ ଦିନ ସନ୍ତସନ୍ତ ଆ ରହି ବୃକ୍ଷକୁ ଥଣ୍ଡା ରଖେ । ଉପରୋକ୍ତ କାରଣରୁ ଭୂମିକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଖୁବ୍ ଗଭୀର ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୃଷ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରଚଳିତ ଲଙ୍ଗଲ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ମାତ୍ର ଲେଉଟାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଗୃଷ ବେଳେ କୃଷକ କଷ୍ଟେ ଉପରେ ଅତି ଜୋରରେ ମାଡ଼ି ବସିବାକୁ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଶୀଘ୍ର ଶ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସୁବିଧା—ଦେଶୀ ଲଙ୍ଗଲ ଟ୍ରାକ୍ଟର କମ୍‌ରେ ଘଟେ; ଅଳ୍ପ ଟଙ୍କାର ଦୁର୍ବଳ ବଳଦ୍ୱାରା ଟଣା ଯାଇପାରେ, ବେଉସଣ ସମୟରେ ବିଶେଷ ଉପଯୋଗୀ ହୁଏ । ଆମ ଦେଶର ଗରିବ କୃଷକଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଶୀ ଲଙ୍ଗଲ ବାସ୍ତବିକ ଉପଯୋଗୀ ।

ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଗୃଷସଜ ମଧ୍ୟରୁ ଶିବପୁରୀ, ମେଷ୍ଟୁନ, ଭାଟ ଲଙ୍ଗଲ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଆକାରରେ ଆମ ଦେଶୀ ଲଙ୍ଗଲ ପରି

ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଳ ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଢଳା ଲୁହାରେ ଗଢ଼ା ହୋଇ
ଥାଏ । ସେ ଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତକ ଭାଗ ଗହ୍ମୁ ଥିବାରୁ ଅଧିକ ଗଭୀର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ମାଟ୍ଟ ଲେଉଟାଇ ପାରନ୍ତି । ଆମ ଦେଶୀ ବଳଦ ସେଗୁଡ଼ିକ ଟାଣିବା
କଷ୍ଟ । ଫେରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ପତ୍ର ବା ତଳପତ୍ର ଢଳା ଲୁହାରେ ଗଢ଼ା
ଯାଇଥିବାରୁ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ଗାଁ କମାର କମ୍ପା ନୋହୋଇବ ବା
ଯୋଡ଼ା ଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଏହି ଲଙ୍ଗଲଗୁଡ଼ିକ ଆମ ଦେଶ କୃଷକଙ୍କ
ପକ୍ଷେ ଉପଯୋଗୀ ବୋଲି ଧରା ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉପରେକ୍ତ କେତେକ
ଅସୁବିଧା ସେଥିରେ ରହିଅଛି । ମେଷ୍ଟନ ଲଙ୍ଗଲର ଖରଦ ପ୍ରାୟ ଟଙ୍କା,
ଭାଟ ଲଙ୍ଗଲ, ଶିବପୁର ଲଙ୍ଗଲର ଖରଦ ପ୍ରାୟ ଟଙ୍କା ହେଉଅଛି ।

ବିଲ୍ଲଡ଼ ଲଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ପଞ୍ଜାବ ଲଙ୍ଗଲ ଆମ କୃଷକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ
ଉପଯୋଗୀ । ଏଥିରେ ଓସାରଥା ଲୁହାଫାଳ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଥିବାରୁ ମାଟ୍ଟ
ତଳ ଭାଗରେ ଏବଂ ଖୁବ୍ ଗଭୀର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲେଉଟି ଥାଏ । ଦେଶୀ ଲଙ୍ଗଲ
ବ୍ୟବହାର ଦ୍ଵାରା ଦୁଇ ଶିଆର ମଧ୍ୟରେ କିଛି କିଛି ଭୂମି ସେଉଁପରି
ଅକର୍ଷିତ ରହୁଅଛି, ତାହା ଏହି ଲଙ୍ଗଲ ବ୍ୟବହାରରେ ହୁଏ ନାହିଁ ।
ଦେଶୀ ଲଙ୍ଗଲଲୁହା ବେଳେ ବେଳେ ବଳଦ ଗୋଡ଼ରେ କେତେ ହୋଇ-
ଯିବା ଆଶଙ୍କା ଥାଏ, ତାହା ଏଥିରେ ଆଦୌ ରହେ ନାହିଁ । କୃଷକ
ମୁଠା ରଜ କର କଷ୍ଟ କେ ବଳ ଧରିଲେ ଦେଶୀ ଲଙ୍ଗଲ ମାଟ୍ଟ କାଟି
ଗଲେ, କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ ଲୁହାତକ ସଂଯୁକ୍ତ ରହିଥିବାରୁ କୃଷକର
କୌଣସି ଆୟାସ ହୁଏ ନାହିଁ । ପଞ୍ଜାବ ଲଙ୍ଗଲରେ ଏକ ଓଡ଼ ଦେଲେ
ମାଟ୍ଟ ସେତେ ଗଭୀରରେ ଲେଉଟି ପାରେ, ଦେଶୀ ଲଙ୍ଗଲରେ ଦଶ ଓଡ଼
ଦେଲେ ମଧ୍ୟ ମାଟ୍ଟ ତେତେ ଗଭୀରରେ ଲେଉଟେ ନାହିଁ । ଅସୁବିଧା
ଏତିକି—ପଞ୍ଜାବ ଲଙ୍ଗଲର ଖରଦ ଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼େ । ତାହା
ଆମ କୃଷକଙ୍କ ପକ୍ଷେ ଅତି ଅଧିକ । ଫେରେ ସେଥିରେ ସଂଯୁକ୍ତ ଢଳା

ଲୁହାର ଅଂଶଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ମରାମତ କରି ହୁଏନାହିଁ, ନୂଆଁରେ ଖରଦ କରିବାକୁ ପଡ଼େ ।

ଆମ ଦେଶରେ ଜୁଆଳ ବଳଦ କାଳ ଉପରେ ନଦି ହୋଇ ରହୁଥିବାର ଅନେକ ସମୟରେ କାଳ ଫୁଲେ, ଘା ହୁଏ, ବଳଦକୁ ବେଶୀ କଷ୍ଟହୁଏ । ସେଥିରେ ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ କାଠ ଯୋଡ଼ିଦେଲେ ତାହା କାଳ ଆଉ ବସ ଉଭୟକୁ ଗୁପି ଧରି ବଳଦର କଷ୍ଟ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଲଘବ କଲେ । ଏହିଭଳି ଜୁଆଳ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଚଳିଲାଣି ।

ଗୁଣପରେ ଜମିକୁ ଆହୁରି ୯ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦାରି ଲେଉଟାଇବା ପାଇଁ ‘ଗ୍ରାବର’ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି । ତହିଁରେ * । ୨ ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦାଡ଼ି ଆଜ୍ଞୁ ଲଗୁଥିବାର ଜମି ମଧ୍ୟରେ ୯ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବେଶ କରି ଭୂମିକୁ ଢିଲ୍ଲି କରେ, ଘାସ ତେର ସହିତ ବିଦାରି ବାହାର କରିଥାଏ । ତାହା ଟ ୨୦ ଛାରେ ଗଢ଼ାଯାଇ ପାରେ, ଦୁଇଟା ସବଳ ବଳଦ ଦ୍ଵାରା ଟଣାଯାଏ ।

‘ଗ୍ରାବର’ ଭଳି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି । ତାହାର ଗଠନ ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ଆକାର ଭିନ୍ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାବର ବଦଳରେ ତାହା ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ, ଦୁଇଗୋଟି ବଳଦଦ୍ଵାରା ତାହା ମଧ୍ୟ ଟଣାଯାଏ । ଉଭୟ ଯନ୍ତ୍ରର ଦାମ ଏକ ।

‘ବାଖର’ ନାମକ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି । ତାହା ମାଲ୍ଲୀକ ଅଞ୍ଚଳ କୃଷକମାନେ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ଦୁଇ ଓଡ଼ି ଦିଆଯିବା ପରେ ‘ବାଖର’ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଏକ ହାତ ଓସାର ଆଉ ଭିନ୍ନ ଇଞ୍ଚ ଗଭୀରରେ ତାହା ମାଟି ସମତୁଲ କରି କରି ଗୁଲେ । ତଦ୍ଵାରା ଘାସ ନଷ୍ଟ ହୁଏ, ମାଟି ଗୁଣ୍ଡ ହୁଏ, ଭୂମି ସରସମାନ ହୁଏ । ତାହାର ଅନ୍ୟନାମ ‘କୁରୁଲ’ ।

ବାଇଗଣ, ମରିଚ ପ୍ରଭୃତି ବେଉଁଷଣ ପାଇଁ ସୁବିଧାଜନକ ଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଚଳନ ଅଛି । ଖୋଷଣିରେ ଖୋଷି ବୃଥା ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତି ହେବା ଅପେକ୍ଷା ତାହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରେ ।

ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ‘ଦୁଣ୍ଡିଆ’ ବୋଲି ଅଉଁ ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ଅଛି । ତାହା ମଧ୍ୟ ବେଉଁଷଣ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ । ଦୁଇ ଧାଡ଼ି ଗଛ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ହାତ ସ୍ଥାନ ଥିଲେ, ତାହା ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଦେଶୀ କୋଡ଼ିରେ କୋଡ଼ା ଖୋଷା କରିବା ଦ୍ଵାରା କୃଷକ ବେଶୀ ଖର୍ଚ୍ଚାନ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ବିଲ୍ଲଙ୍ଗ ମାଟି କୋଡ଼ା ଯନ୍ତ୍ର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁବିଧାଜନକ । ତାହା ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ଟଣାଯାଏ । ତଦ୍ଵାରା ଅଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ବହୁତ ଭୂମି କୋଡ଼ା ଖୋଷା ହୋଇପାରେ । ମନୁଷ୍ୟ ଟଣା ଯନ୍ତ୍ର ହେବାରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଠିକ୍ ସିଧାଭାବରେ ହୁଏ । ଯନ୍ତ୍ରରେ ମାଟିଖୋଲା, କୋଡ଼ା, ରାମ୍ପଡ଼ା ପ୍ରଭୃତି ଲୁହା ହାତୀର ଅବଶ୍ୟକ ମତେ ଖଞ୍ଜା ଯାଇପାରେ ।

ବମ୍ବେଲ ଅଞ୍ଚଳର ‘ଦାନ୍ତୁ’ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଏକ ସମୟରେ ମାଟି ଗୁଣ୍ଡ ହୁଏ, ଭୂମି ସମତୁଲ ହୁଏ, ଘାସ ଏକାଠି ହୁଏ, ଖତ ଖେଳେଇ ହୋଇ ଯାଏ । ତାହାର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩ କା ରିଭରେ । ବଳଦ୍ଵାରା ତାହା ଟଣା ଯାଏ ।

ଦକ୍ଷିଣ ଅରକାଟ ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ପାଲୁର ଭିନିକୋଣିଆ ‘ହାରେ’ ନାମକ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ବର୍ତ୍ତି ହୁଏ । ତାହା ବହୁତ ସ୍ଥାନର କୃଷକମାନେ ବ୍ୟବହାର କରିସାରିଛନ୍ତି । ତଦ୍ଵାରା ଘାସ ତେର ସବୁ ବାଛି ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା ଧାନ ବୁଣା ପରେ ବର୍ଷା ହେଲେ ମାଟି ବସି ଯାଏ, ଧାନ ସଦୃଶରେ ଗଜା ହୁଏ ନାହିଁ । ସେପରି ସମୟରେ ‘ହାରେ’ ବ୍ୟବହାର କଲେ ମାଟି ଢିଲ୍ଲ ହୁଏ; ବୁଣା ଧାନ ଉତ୍ତମରୂପେ ଗଜା ହୁଏ । ପଶୁଅସିଆ ଭୂମିରେ କୋଡ଼ା ବସ୍ତ୍ର ପୂର୍ବରୁ ‘ହାରେ’ ଚଳାଇଲେ କୋଡ଼ା ବସ୍ତ୍ର କାମ

ଶୀଘ୍ର ଭୁଞ୍ଜିଯାଏ । କୃଷକମାନେ ସହା ବ୍ୟବହାର କରି ବହୁତ କାର୍ଯ୍ୟ
ଅଳ୍ପ ସମୟରେ କରିଥାନ୍ତି, କୋଡ଼ା ଖୋସା ମୂଲ ମୂଲ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚରୁ
ଭୁଞ୍ଜାର ପା'ନ୍ତି ।

କେତୋଟି ସ୍ୱଧୀନଜନକ କର୍ଷଣ-ଯନ୍ତ୍ରର ସମାଗୁରୁ କଳାଗଲା ।
ଯେଉଁ କେତୋଟିର ଖରଦ ଟ ୩ ଲାରୁ ବେଶୀ ନୁହେଁ ଅମ ଗରାମ କୃଷକ-
ମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକ କ୍ରିୟା କରି ବ୍ୟବହାର କରି ପାରନ୍ତି; ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକର,
ଖରଦ ଅମ କୃଷକଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ବଳକା, ସେଗୁଡ଼ିକ ଯେତେ ସ୍ୱଧୀନଜନକ
ଆଉ ଉନ୍ନତଧରଣର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଖରଦ କରିପାରିବେ
ନାହିଁ । କୃଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗିତା ଥିଲେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ମାଧ୍ୟମ
କ୍ରିୟାକରି ପାଳ ଅନୁସାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା ସ୍ୱଧୀୟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ
ସହଯୋଗିତାର ଅପେକ୍ଷା ରଖେ । ସହଯୋଗିତା କୃଷକ କୁଳକୁ ଯେ
ସବୁଦା ନାନା ଅଭାବ ଅସୁବିଧାରୁ ବରାବର ରକ୍ଷା କରିବ, ସନ୍ଦେହ
ନାହିଁ ।

ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କୀଟାଣୁ

“One insect is sufficient to destroy a thousand putties of paddy”

ଅନେକ ପ୍ରକାର କୀଟ ଶସ୍ୟାଦି ଯେ ନଷ୍ଟ ଭୁଷ୍ଟ କରିଥାନ୍ତି, ତାହା
କାହାର ଅବଦିତ କଥା ନୁହେଁ । କୃଷକମାନେ ଶସ୍ୟାଦି କୀଟ ମୁହଁରୁ
ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ଦେବଦେଶଙ୍କ ନାମରେ କେତେ କଥା କରନ୍ତି,
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଅଦ୍ୟାପି ସ୍ୱକ୍ଷା ପୋକଝଡ଼ା କାମ କରିବା ପାଇଁ ଭୂମି ଖାଲ
ଅସୃଷ୍ଟନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବଶ୍ୟ ସେମାନେ ଆଉ ଉକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।
ବୋଧ ହୁଏ ସେମାନଙ୍କ ଫୁଲପୁରୁଷମାନେ କରୁଥିଲେ ମାତ୍ର ବୃଥାସେ

ଏମାନେ ଭୂମି ଅସ୍ବ ଲେଖ କରି ଅସ୍ବଛନ୍ତି । ଏହି ଧରଣରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ମଫସଲମାନଙ୍କରେ ବୈଦ୍ୟ ପାଇଁ ଭୂମି ଖଞ୍ଜାଥାଏ । ନରୁତଡ଼ିଆ ଲୋକେ ନାଉରଥ ପାଇଁ ଭୂମିଖଞ୍ଜି ଥାନ୍ତି, ପୋକଝଡ଼ା ଭୂମିବୋଲି ତ ଖଞ୍ଜାଥନ୍ତି । ନାନାମାର୍ଗରେ ଭୂମି ଖଞ୍ଜା ଥାଏ, କୃଷକମାନେ ମାତ୍ର କାହା ଠାରୁ କୌଣସି ଫଳ ପା'ନ୍ତି ନାହିଁ । ମନ୍ଥ, ତନ୍ଥ, ଫୁଙ୍କା, ଝଡ଼ାରେ କୃଷକଙ୍କର ଅଟଳ ବ୍ୟାସ । ସେଥିରେ ଫଳ ନାହିଁ ବୋଲି ଅମେ ଅବଶ୍ୟ କାନ୍ଧି ପାରିବୁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ସେଭଳି ମନ୍ଥ ଉପାୟ ଜାଣିବା ଲୋକ ଅତି କମ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅବା ଜାଣନ୍ତି, ସେମାନେ କାହାକୁ ଶିଖାନ୍ତି ନାହିଁ । କେଉଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ, ମନ୍ଥ ବଳରେ ପୋକ ଝାଡ଼ୁଥିଲେ ବୋଲି ସିନା ଭୂମି ଖଞ୍ଜା ଥିଲା, ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ପୌତ୍ରାଦିମାନେ ତ ପଣ୍ଡିତ ନୁହନ୍ତି, ମନ୍ଥ ଉପାୟ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ସେଇ ଉପାୟରେ ପୋକ ଝାଡ଼ିବେ କିପରି ? ସେମାନଙ୍କ ଖଞ୍ଜା ଭୂମି ସେଇ ଦେଉ କାନ୍ଧିଦେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ କୃଷକ ତାହା ବୁଝେ ନାହିଁ । ସେ ଏତିକି ଦାସ କରେ, ଯଦି ସେ ଭୂମି ଖାଉଚି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ । ଅଳ୍ପ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିଚାର କରେ କ'ଣ ? ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଦେଖି ଲୋଡ଼ିଲେ ଯାଏ, ତାଳିଟାଏ ମାରି ଚାଲିଥାଏ । ଅଳ୍ପ ବ୍ରାହ୍ମଣର ତାଳି ଟକକରେ, ଫୁଙ୍କା ଝଡ଼ାରେ କୃଷକ ତପ୍ତ ହୁଏ, ମାତ୍ର ପୋକ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଶସ୍ୟ ବରାବର ଭୁଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ।

ଆସାନ୍ତ ଶ୍ରାବଣ ସରକ ଜିଲ୍ଲା ପୋଷ୍ଟଲ, ସିମ୍ବ ପ୍ରଭୃତି ବିବିଧ ଶସ୍ୟାଦିରେ ଏକ ପ୍ରକାର ବାଲବାକ୍ତୁଆ ପୋକ ଦେଖାଦିଅନ୍ତି । ତହିଁରୁ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର କୌଣସି ଶସ୍ୟର ଲଗି ଯଦ୍ୟପି ନିଜର ଆହାର ଗ୍ରହଣ କରୁଥାନ୍ତା, ତେବେ ମାତ୍ର ଟା ପଡ଼ି ଛଡ଼ା ଯେ କୌଣସି ଫଳାର କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକ କୋଟି ସଂଖ୍ୟକ ଦେଖାଯାନ୍ତି, ଶସ୍ୟାଦି

ଏକାବେଳକେ ବିନଷ୍ଟ କରିଥାନ୍ତି । ଦେଶ ତମାମ ପ୍ରଧାନତଃ ଦକ୍ଷିଣ ଆରକାଟ୍, ବଲ୍ଲାରୀ, କର୍ଣ୍ଣୂଲ, କୋଇମ୍ବତୁର ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ଏହି ବାଲ-ବାଳୁଆ ଯୋକ ଗୁଡ଼ିକର ଦୌରାନ୍ତ୍ୟ ବେଶୀ ।

ଏହି ଯୋକର ୪ ଗୋଟି ଅବସ୍ଥାରେ ତାହାର ଅକୃତ ପ୍ରକୃତି ଉନ୍ନ । ଉଡ଼ା ଯୋକ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ୮୦୦ ଠାରୁ ୧୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡିମ୍ବ ପାଡ଼େ ।

ଉଡ଼ା ପକ୍ଷୀଟିର ପକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଶୁକ୍ଳ, ପକ୍ଷଦର୍ପଣରେ କେତୋଟା ଟୋପା ଥାଏ । ପୀତ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣର ଦର୍ପଣ ଡୋରୀଆ ତାହାର ପିଠି ମଧ୍ୟରେ ଦେଖା ଯାଏ । ବିଭିନ୍ନ ଉଦ୍ଭିଦ ପତ୍ର ଦେହରେ ସେ ଅସଂଖ୍ୟ ଡିମ୍ବଦେବ । ଡିମ୍ବ ଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣ ଶୁକ୍ଳ ପୀତ । ଏକ ସପ୍ତାହ ମଧ୍ୟରେ ଡିମ୍ବରୁ ଶ୍ଵେତ ବାଲ-ବାଳୁଆ ଯୋକ ଜାତ ହୁଅନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକ ଉଦ୍ଭିଦର କୋମଳ ପତ୍ର ଗୁଡ଼ିକ ଖାଇ ଖୁସ୍ତା କରିପକାନ୍ତି । ଏଇ ଅବସ୍ଥାରେ କେବଳ ସେଇ ଗୁଡ଼ିକ ଶସ୍ୟାଦିର ଘୋର ହାନି ଦେଇଥାନ୍ତି । ୩୦/୪୦ ଦିନ ଠାରେ ଏମାନଙ୍କର ଆକାର ଦେଉଛନ୍ତି ଲମ୍ବା ଦେଖାଯାଏ, ଆଉ ଏମାନେ ଉଦ୍ଭିଦ ଜଗତର କୌଣସି କ୍ଷତି ନ କରି ଉନ୍ନ ଆକାରରେ ଛି ଇନ୍ଦ୍ର ଗନ୍ଧାର ମୃତ୍ତିକା ଦେହରେ ରହନ୍ତି । ଏତେବେଳେ ଏଗୁଡ଼ିକର ଅକୃତ ଖର୍ଚ୍ଚର ମଞ୍ଜିପରି ବୋଧ ହୁଏ, ବର୍ଣ୍ଣ ମାଃତା ଦେଖାଯାଏ । ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଏ ଗୁଡ଼ିକ ମଲ୍ଲପରି ମାଃ ଉତ୍ତରେ ପଶି ରହୁଥାନ୍ତି । କେତେମାସ ପରେ ଖର ଦିନ ଆ ବର୍ଷାଟାଏ ହେଲେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ଦେହରେ ପକ୍ଷ ଲଗେ, ଫେରେ ସେମାନେ ଉଡ଼ି ଚାଲନ୍ତି, ଡିମ୍ବ ପାଡ଼ନ୍ତି ଇତ୍ୟାଦି । ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଏଗୁଡ଼ିକର ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ ଏହିପରି ଚାଲିଥାଏ ।

ବାଲବାଳୁଆଯୋକ ଅବସ୍ଥାରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଖଲ ଯତି କରିନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା ଅତି ଅଧିକ ହେଉ ଥିବାରୁ

ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦୁଏ ନାହିଁ । ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ ଅଷାଢ଼ରେ ଉଡ଼ା ପକ୍ଷୀ ଅବସ୍ଥାରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଦେବାବେଳେ କୃଷକମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଉଥିବା ଉଚିତ । ଏଥିପାଇଁ କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ଆବଶ୍ୟକ । ଗୋଟିଏ ଅଞ୍ଚଳର କୃଷକମାନେ ଏକ ମନରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନଷ୍ଟ କରି ବସିଲେ ଅନ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳର କୃଷକମାନେ ଯଦ୍ୟପି ଜାହା ନ କରନ୍ତି, ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ିକର ବଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇ କ୍ରମଶଃ ଫେରେ ବ୍ୟାପି ଯିବା ବିଚିତ୍ର ନୁହେଁ । ଓଡ଼ିଆରେ କୃଷକମାନେ ନିଜ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ରକ୍ଷା କରି ନିମ୍ନ ଉପାୟମାନ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଉଚିତ ।

୧ ଶୁକ୍ଳ ଥିବା କାର୍ତ୍ତିକରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସହଜେ ବାରି ଦୁଏ । ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଅସ୍ତ ସମୟରେ ସାଧାରଣତଃ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉଡ଼ି ବୁଲନ୍ତି । କୃଷକ ବାଲକ ବାଳକମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଧରି ପୋତି ପୋତିଦେବା ଦ୍ଵାରା ସେଗୁଡ଼ିକର ବଣ ନିପାତ ହୋଇଥାଏ ।

୨ ମାଛ ଅଳ୍ପବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଦେଖାଯାଉ ଥିବା ସ୍ଥାନ-ମାନଙ୍କରେ ଘୁଳା ପୋତି ଦେଲେ ଖବ ଖବ ହୋଇ ସେଗୁଡ଼ିକ ଜମା ହୁଅନ୍ତି । ସେହିବେଳେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଧରି ନଷ୍ଟ କରିବା ସହଜ । ଗୋଟିଏ ଉଡ଼ାପକ୍ଷୀ ୮୦୦ । ୧୦୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଲବାକ୍ତୁଆ ପୋକ ଫୁଲ୍ଲି କରୁଥିବା ହେତୁ ମାଛଲେ ଯାଏ ସରି' ନାହିଁ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

୩ ଯେଉଁ ଭୂମିରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ଦୌରାନ୍ତ ଜଣାଯାଇଥାଏ, ସେଇ ଜମି ଖରାକାଳରେ ତିନିଦିନେ ଖଜୁର ମଞ୍ଜି ଅଳ୍ପକାଳରେ ଭୂମି ଉପରେ ପଡ଼ି ହେଉଥିବା ପୋକ ଗୁଡ଼ିକ ପଦାରେ ପଡ଼ିଯାନ୍ତି । ତା'ପରେ ଖରା ତାପରେ, ପକ୍ଷୀ ମୁହଁରେ, ଦଳାଦଳରେ ସେଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷୟ ହୋଇଥାଏ ।

ପୋକର ଗୁରୁ ଅବସ୍ଥା କୃଷକ ବୁଝି ରଖି ଉପଶୋକ ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ଯାଇ ରକ୍ଷା । ତାହା ନ କରି ଅଶିଷିତ ଲୋକଙ୍କ ଭରୁଡ଼ରେ ପଡ଼ି ତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ପୂଜାଦ୍ୱୟ କରି ବସିଲେ ପୋକ ବଣ ବୁଦ୍ଧି ପାଏ, ଖଜ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ଝାମ୍ପା ଯେ କ — ଏଗୁଡ଼ିକ ହଠାତ୍ ଦେଖାଦେଇ ଶସ୍ୟାଦି ଅମୂଲ୍ୟ ନଷ୍ଟ କରନ୍ତି, ଯଥା ଶୀତ୍ର ଅଦୃଶ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ଏଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ୪ ଅବସ୍ଥା ଅଛି । ଉଡ଼ା ପକ୍ଷୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ୧୦୦ । ୪୦୦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଡିମ୍ବ ପାଡ଼ନ୍ତି । ଡିମ୍ବରୁ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ପୋକ ଜାତ ହୋଇ ଶସ୍ୟାଦି ଏକାବେଳକେ ଚୁଷ୍ଟ କରନ୍ତି । ଶ୍ଵେତ ସମୟରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣ ନୀଳ, ବଢ଼ି ଯିବା ପରେ ବର୍ଣ୍ଣ କଳା ହୋଇ ପଡ଼େ । ବୁଢ଼ା ପୋକ ଗୁଡ଼ିକ ଏକ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବା । ସେଗୁଡ଼ିକ ଖଜ ଯିବା କରବା ପ୍ରକୃତି ଶୁଦ୍ଧ ଭୂମି ଉପରେ ପଶି ରହନ୍ତି । ସେଠାରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ଆକାର ବଦଳେ, ଖଜୁର କୋଳି-ଭଳି ଦିଶନ୍ତି । ୭ । ୮ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସେଥିରେ ପକ୍ଷ ଲାଗେ, ଉଡ଼ା ପୋକ ଅବସ୍ଥାରେ ସେମାନେ ଡିମ୍ବ ପାଡ଼ନ୍ତି ।

ସାଧାରଣତଃ କାଉ, ପାଘା ପ୍ରଭୃତି ପକ୍ଷୀମାନେ ଏଇ ପୋକଗୁଡ଼ିକ ଧରି ଖା'ନ୍ତି । କୋଳି ମଞ୍ଜି ଆକାରରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ଭୂମି ମଧ୍ୟରେ ଥିବାବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉତ୍ତପରେ ସେଗୁଡ଼ିକର ବଣ ଲୋପ ପାଇଯାଏ ।

୨ । ୪ ଗଛ ମଧ୍ୟରେ ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ପୋକ ପ୍ରଥମେ ଦେଉ ଦେଉ କ୍ରମଶଃ ବହୁ ସ୍ଥାନ ବ୍ୟାପନ୍ତି । ପୋକ ଲଗ୍ ଲଗ୍ କୃଷକମାନେ କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟରେ, ପୋକଗୁଡ଼ିକ ବାହାରି ନ ପାରବା ଭଳି ଗୋଟା କେତେ ଶ୍ଵେତ ଖାତ ଖୋଳଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତି ଖାତରୁ ପୋକଗୁଡ଼ିକ ଫେରେ ଧରି ନେଇ ପୋତି ପୋତି ନଷ୍ଟ କରବା ଉଚିତ । କେତେକ ସ୍ଥାନରେ କୃଷକମାନେ ଏହି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଅନିଷ୍ଟକାରୀ କାଟାଶୁ ଉପଦ୍ରବରୁ ରକ୍ଷା ପାଉଛନ୍ତି ।

କୋଡୋଟ ସୁଷ୍ଟ ଯୋକ ଝଡ଼ା ଉପାୟ

ନାନା ପ୍ରକାର ଜାଟ ସକଳ ପ୍ରକାର ଫଳ ମୂଳ ବୃକ୍ଷାଦିରେ, କୋବି ଅଉଁ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଶାକ୍ତବଜ୍ର ଫସଲରେ ଲାଗି ଭ୍ରଷ୍ଟ କରିପକାନ୍ତି । ନିମ୍ନ କୋଡୋଟ ସୁଷ୍ଟ ଉପାୟରେ ସେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଫଳା ରକ୍ଷା କରାଯିବ—

୧ କରୁପିନ, କାଠ, ସାବୁନ ଏକାଠି କରି ସେତେନ କଲେ ଯୋକ ଉଡ଼ି ଚାଲିଯାନ୍ତି, ମରନ୍ତି । କାଠ ସାବୁନ୍ ଜଳରେ ମିଶ୍ରଣ କରି ଗାଈ ଗୋରୁ ପ୍ରଭୃତି ପଶୁକୁ ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ କଲେ ପଶୁ ଦେହରେ ଲାଗୁଥିବା ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଜାଟାଶୁମାନ ଝଡ଼ିପଡ଼ନ୍ତି ।

୨ ଧୂଆଁ, କାଠ ସାବୁନ୍ ଏକ ଭାଗରେ ୮ ଭାଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳ ଦେଇ ପିଣ୍ଡାଲ ଦେବାକୁ ଦେବ । ସେଇ ପୁଟାପାଣି ସେତେନରେ ଯୋକ-ମାନେ ନାଶ ଯା'ନ୍ତି । ଫଳପୂର୍ଣ୍ଣ ଗଛ ଏଇ ଉପାୟରେ ଜାଟ ମୁହଁରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ । ପ୍ରଥମ ଉପାୟରେ ଦୁର୍ଗଳ ଉଠେ ।

୩ ଧୂଆଁ ଗୁଣ୍ଡରେ ଯୋକବଣ ନିପାତ ହୁଅନ୍ତି ।

୪ ଖାଲି ଜଳରେ କାଠସାବୁନ୍ ମିଶ୍ରଣ କରି ସେତେନ କଲେ ଜାଟମାନେ ଦୂର ହୁଅନ୍ତି ।

୫ ଗଜକ, କପୂର, ପାଉଁଶ ଏକତ୍ର କରି ବିଛିଲେ ଜାଟ ଆକ୍ରମଣରୁ ଶସ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇଥାଏ ।

୬ ଗୁଣ୍ଡୁଳ, ସୋଡ଼ା ଜଳ ଦେଇ ପୁଟାଲ ଦେବା ପରେ ସେଇ ପୁଟା ଜଳ ଶସ୍ୟାଦିରେ ପିଛିଲେ ଯୋକମାନେ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ଗୁଣ୍ଡୁଳ, ସୋଡ଼ା ଧୂପ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଏ ।

୭ ମାଛତେଲ, ଗୁଳ୍ମ, ସାବୁନ୍—ଏ ଭଳି ପଦାର୍ଥରେ କାଟାଣୁ ମୁହଁରୁ ଶସ୍ୟାଦି ରକ୍ଷା କରାଯାଏ ।

୮ ଗଜକ, ଧୂଆଁ ପତ୍ର ପାଣି, ଟାଙ୍ଗଣା ମିଶ୍ରଣ କରି ପିଣ୍ଡଲେ ଘୋଳ ଗୁଡିଯାଏ ।

୯ ହୁଙ୍କୁ ପାଣିରେ ଭଜ ଗୁଡିଥାଏ ।

ପ୍ରଚଳିତ ଉପାୟ

୧ ଉତ୍ତମ କର୍ଷଣ—ଏତଦ୍ୱାରା ଘୋଳବଣ ନଷ୍ଟ ହେବା କଥା କହା ସରିଛି । ତାହା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ଗାଦି । ଗୁଣ୍ଡା ଛକି ଏ ଆଗୁଆ ହେବା ଦରକାର । ଅମର ଏଇ କାଠ ଲଙ୍ଗଳରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ତେଜେ ଚଳିତାର୍ଥ ହୁଏ ନାହିଁ, ହୁଏ ଲୁହା ଲଙ୍ଗଳରେ । ଲୁହା କର୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ରରେ ୭ । ୮ ଇଞ୍ଚ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାଟି ଲେଉଟିଥାଏ । ମୃତ୍ତିକା ଦେହରେ ଘରକରି ରହିଥିବା କାଟମାନେ ଫଦାକୁ ବାହାରିପଡ଼ନ୍ତି, ବୈଶାଖ ଝାଞ୍ଜିରେ ମରନ୍ତି, କେତେ ପକ୍ଷିମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି, ଥୋକେ ତଳେ ଘୋଡ଼ ହୋଇ ମରନ୍ତି, ବଞ୍ଚୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉପରକୁ ଉଠିବା ପାଇଁ ସମୟ ଲାଗେ ।

୨ ଉନ୍ନତଶସ୍ୟ—ଏକ ଭୂମିରେ ଅନେକ ଦଫା ସେଇ ଏକ ଖଳ କଲେ କାଟ ବଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । ଏକ ଜାଭର ଗଛରେ ଲାଗିବା କାଟ ଅନ୍ୟ ଜାତୀୟ ଗଛରେ ଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଗଛ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର କାଟର ଖାଦ୍ୟ ହୋଇପାରେ । ତେବେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର କାଟର ବଣ ଲେପ ହୋଇ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଜାତୀୟ କାଟର ବଣ ବୃଦ୍ଧିପାଇବା ପାଇଁ ସମୟ ଲାଗେ । ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ କୃଷକମାନେ ଏଇ ଗାଦିରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, କାଟ ମୁହଁରୁ ଶସ୍ୟାଦି ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ।

୩ ସାର ପ୍ରୟୋଗ—କୃଷକମାନେ ଭଲ ଆୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସାର ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଦୋଷ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧକ

ହୁଏ । ସାର ପ୍ରୟୋଗରେ ଗଛ ପୁଷ୍ଟ ସତେଜ ହେବା କଥା; ପୁଷ୍ଟ ଗଛରେ ସାଧାରଣତଃ ପୋକ ଲାଗନ୍ତି ନାହିଁ ।

୪ ପାଣିମତ୍ତା—ଭୂମି ବତର ନ ଥିଲେ ତ ପାଣି ମତ୍ତାଯାଏ; ପୋକ ଦେଉଡ଼ିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ମଧ୍ୟ ପାଣି ମତ୍ତାନ୍ତି । ତହାସ ଝିଟ୍ଟକା, ଝିଁ ଝିଁ ପୋକ, ଭୂମି ପାଟରେ ଥିବା ସେ କୌଣସି ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଜୀବମାନେ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି, ପାଣି ମାତ୍ର ମାତ୍ର କେତେ ଉଠି ଚାଲିଯା'ନ୍ତି । ଉଠି ଚାଲିଯାଉଥିବା ଜୀବମାନେ ତଳ, କାଉ ପ୍ରଭୃତି ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆହାର୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

କର୍କଟ ଧରିବା ଉପାୟ

‘କଙ୍କଡ଼ା’ ଯୋଗୁଁ ଧାନ ଖଜର ବିଶେଷ ସଜ ହୁଏ । ଧାନ ଗଛ କଅଁଳ ଉଠୁ ଉଠୁ କଙ୍କଡ଼ାମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକ କାଟିପକାନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ସହଜ ଉପାୟରେ ବିଲରୁ ସେଗୁଡ଼ିକ ବଢ଼ାଇ କରାଯାଏ ।

ତାହା ଏହି—

ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମାଛ ମାଠିଆରେ କାଦୁଅ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଜମିର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶରେ ପୋତିଦେବାକୁ ହେବ । ଦରଦଳା କୁଣ୍ଡା ଦୁଇ ମୁଠା ସେଥିରେ ଛତି ଦେଲେ ସେଇ ଗଛରେ କର୍କଟମାନେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସି ମାଠିଆରେ ପଡ଼ନ୍ତି, ଉଠି ଯାଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଧରି ନେଇ ପୋତିଦେଲେ, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ପ୍ରତି ଦିନ କଙ୍କଡ଼ା ମାଠିଆ ଦେହରୁ ବାହାର କରି ଦରଦଳା କୁଣ୍ଡା ଦୁଇ ଦୁଇ ମୁଠା ସେଥିରେ ବନ୍ଧି ଦେଉଥିବା ଦରକାର । ମାଠିଆ ଭିତରେ ମୃଷ୍ଟକମାନେ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଯାନ୍ତି ।

ସହଯୋଗିତା

କୃଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗିତା ସେ ଅତି ପ୍ରଧାନ କଥା, ତାହା ଏକାଧିକ ଥର କହା ସରିଛି । ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଜୀବମାନଙ୍କୁ ଶସ୍ୟାଦି

ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସବୁ ପ୍ରଥମେ କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗିତା
ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ତାହା ନ ହେଲେ ଏକ କୃଷକର ବହୁ ଚେଷ୍ଟା
ପ୍ରତିବେଶୀ କୃଷକର ଉଦାସୀନ୍ୟରେ ବୃଥାହୁଏ । ଦଶ ଏକର ଭୂମି
ମଧ୍ୟରୁ ଅଠ ଏକର ଭୂମିର ଲୋକ ଯୋକତତା ଉପାୟ କଲେ ସଥେଷ୍ଟ
ହୁଏ ନାହିଁ । ଅବଶିଷ୍ଟ ଦୁଇ ଏକର ଭୂମି ସର୍ମ୍ପିକାୟ ରମ୍ଭତମାନେ ମଧ୍ୟ
ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିରୁ ଯୋକ କଟାଇବା ପାଇଁ ସେଇ ସମୟରେ ଯତ୍ନନେବା
ଉଚିତ । ତା' ନ ହେଲେ ଦୁଇ ଏକର ଭୂମିରୁ ଲାଟମାନେ କ୍ରମଶଃ ପାଖ
ପଡ଼ିଯା ଭୂମିରେ ବ୍ୟତିଯାଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଖନ ଭୁଷ୍ଟ କରିପକାନ୍ତି ।
କୃଷକମାନେ ସେଇ ହେତୁ ଏକ ମନରେ ଲାଟ ନାଶ କରିବା ପାଇଁ
ଯେ କୌଣସି ଉପାୟ ଏକ ସମୟରେ କରୁଥିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

ଗୋ ପାଳନ (୮)

Property is the strength of man, food that of
a beast.'

ଗୋରୁ ଗାଈ ଶଶ୍ଟକୁ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଦେବଦେବୀ ସ୍ୱରୂପ ମାନନ୍ତି । ମାନବା
ପାଇଁ ବହୁତ କାରଣ ଅଛି । ଦେବ ଦେବୀ ଲୋକଙ୍କ ଉପକାର କରନ୍ତି
ବୋଲି ମନୁଷ୍ୟ କେବଳ ଶୁଣେ, ବନ୍ଧୁ ଗୋକୁଳ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବ ଦେବୀ
ଭଳି ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର ଯେ ବରାବର ଉପକାର କରି ଆସୁଛନ୍ତି, ତାହା
ଅନୁଭୂତର କଥା । ଶଶ୍ଟ ଗୋକୁଳ ବୃଦ୍ଧି କରେ; ଗାଈ ଶୀର, ଦିଅ, ଦହି,
ଛେନା ପ୍ରଭୃତି ଦିଏ; ଗୋରୁ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜକୁ ପୋଷି ରଖିଥାଏ । ତଥାପି
ମନୁଷ୍ୟ ଗୋକୁଳକୁ ପୋଷିବା ପାଇଁ ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରୁଛି, ତାହା
ମନୁଷ୍ୟୋପିତ ହେଉ ନାହିଁ ।

ଷଣ୍ଢ—ବାହୁର ନ ଥିଲେ ଗାଈ ଶୀର ଦିଏ ନାହିଁ ବୋଲି ବାହୁର ଅବସ୍ଥାରେ ଷଣ୍ଢର ଏକ ବର୍ଷ ଯାଏ ଗୃହାଳରେ ମାଟି ସ୍ଥାନ, ତାପରେ ତାହାର ଅଉଁ କେଉଁଠାରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜି ରହିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ନ ଥାଏ, ଖାଦ୍ୟ ବୋଲି ମୁଁ ଠାଏ ସୁଦ୍ଧା କିଏ ଦିଏ ନାହିଁ । ଷଣ୍ଢ ପ୍ରତି ଏତେ ଅନାଦର କାହିଁକି ? ଷଣ୍ଢ ମହାଦେବଙ୍କ ବାହନ; ସେଇ ଦେଉ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅଯାଏ, ଶଗଡ଼ ଯୋଗୁଁ ଯାଏ ନାହିଁ, ଦଳ କରାଯାଏ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନକୁ ଆସେ ନାହିଁ ବୋଲି ଷଣ୍ଢ ପ୍ରତି ସମସ୍ତଙ୍କ ଅନାଦର ଦେଖାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟକ ଗାଈ ରହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦେଲେ ଷଣ୍ଢ ନ ଥାଏ । ଗାଈପକ୍ଷ ଥିବା ଗାଁ-ମାନଙ୍କରେ ଏକାଧିକ ଷଣ୍ଢ ପୋଷାଯିବା ନିତାନ୍ତ ଅବଶ୍ୟକ । ତା' ନ ଦେଲେ ପଶୁପକ୍ଷ ବୃଦ୍ଧିରେ ବାଧା ଦେବା କଥା, ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ପଶୁପକ୍ଷ ତେଜେ ହୁଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ, ସବଳ, ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯିବା ଅସମ୍ଭବ । ଉପଯୁକ୍ତ ଷଣ୍ଢ ଅଭାବରୁ କୃଷକମାନଙ୍କର ଯେ ଗୁରୁତର କ୍ଷତି ହୁଏ, ତାହା ସେମାନେ ବୁଝିବା ଦରକାର । ଆମେରିକାର କୃଷକମାନେ ତାହା ବୁଝନ୍ତି । ସେଠାରେ ଷଣ୍ଢ ଗୋଟିକର ଖରଦ ୧୨ ସହସ୍ର ପାଉଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୁଏ । ଷଣ୍ଢ ଯୋଗୁଁ ସେଠାରେ ଗାଈ, ବଳଦ, ବାହୁର ପୁଷ୍ଟ ସବଳ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟବାନ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାଁର କୃଷକମାନେ, ସମସ୍ତେ ଏକଟି ମିଶି ଗାଈ ସଙ୍ଗୀ ଅନୁପାତରେ ଏକ ବା ଏକାଧିକ ଷଣ୍ଢ ପୋଷିବା ଅବଶ୍ୟକ । ଷଣ୍ଢ ଗାଁ କୃଷକ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ହେବା କାରଣରୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ବ୍ୟୟରେ ତାହା ସକାଶେ ଗୃହାଳ, ଖାଦ୍ୟପାନର ଯୋଗାଡ଼ କରାଯାଉ ଥିବା ଲାଭ ।

ଗାଈ—ଲୋକେ ଗାଈ ପୋଷନ୍ତି ଶୀର ଆଶାରେ । ଦରଦ୍ର ଲୋକେ ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ ଗାଈ ପୋଷି ଶୀର ମନାକ ବିକାବିକ କରୁ ପୋଷି

ହୁଅନ୍ତି । ଗାଈଦେନି ଯାହା ଉପାକ୍ତନ ହୁଏ, ତାହାର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ
ଲୋକେ ଗାଈର ଖାଦ୍ୟରେ ବ୍ୟୟ କରୁଥିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ? ତାହା
ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନେକ ଲୋକ କୁଆଁର ସଂଖ୍ୟକ ଗାଈ ରଖନ୍ତି ଜମି
ଉତ୍ତର କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ । କୁଆଁର ଗୋଷ୍ଠକରେ ଶତାଧିକ ଗାଈ
ରହନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଏଗୁଡ଼ିକର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ହୁଏ ନାହିଁ । ଖାଦ୍ୟ ବୋଲି
ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି କଥା ଯାଏ ନାହିଁ, ରହିବା ପାଇଁ କୌଣସି ପ୍ରକାର
ବାସ ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ନ ଥାଏ । ବଣ, ପଟ୍ଟ, ତୋଟା ପଡ଼ିଥାରେ
କେବଳ ବୁଲି ବୁଲି ଯାହା ପା'ନ୍ତି, ତାହାହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ହୁଏ ।
ବର୍ଷା, ଶୀତ, ଖରାରେ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଢ଼ିବା ପାଇଁ ଗଛ, ଡିମିରାଖୋଲ ବ୍ୟତୀତ
ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ନାହିଁ । ଗାଈ ଗୁଡ଼ାଏ ରଖି ମନୁଷ୍ୟ
ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କି ଘୋର ପାପ ଅକ୍ତନ କରେ, କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ।
ଅନଳରେ ଖବ୍ ଖବ୍ ପତଙ୍ଗ ଜୀବନ ବିସର୍ଜନ ଦେବାଭଳ ବର୍ଷାକାଳରେ
ଖବ୍ ଖବ୍ ଗାଈ ଜୀବନ ତ୍ୟାଗ କରି ଥା'ନ୍ତି । ପତଙ୍ଗମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ
ମନୁଷ୍ୟକୁ ଦାୟୀ ବୋଲି ନ ଯାଇ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ଗାଈଙ୍କ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ
ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ବରାବର ଦାୟୀ । ପଛ ପଛ ଗାଈ ରଖି ବର୍ଷାକାଳରେ
ଅନ୍ତତଃ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ରହିବା ପାଇଁ, ସେମାନଙ୍କ ଜମିନ୍ଦାର ଖଣ୍ଡି ଏ ବାସର
ହେଉ ଯୋଗାଡ଼ ନାହିଁ ! ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ପଟ୍ଟ, ପାହାଡ଼,
ବିଲବାଡ଼ି ପ୍ରଭୃତିରେ କଲେ ଘାସ ଗୋକୁଳକୁ ମିଳିବା କଷ୍ଟ ହୁଏ ।
ସେମାନେ ବୁଲି ଆସିବା ପରେ ଥରେ ହେଉ ମଧ୍ୟ ମୁଠାଏ ମୁଠାଏ ପାଳ
ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଦେବାଭାବ ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶ କରେ ନାହିଁ ।
ଏହା ହେଉଛି କୁଆଁରୀ ଗାଈ ପ୍ରତି ମନୁଷ୍ୟର ଅତ୍ୟାଚାର ! ଗୋମାତା
ପ୍ରତି ମନୁଷ୍ୟର ଏତାଦୃଶ ଅତ୍ୟାଚାର ଅଧିକ କାଳ ଚାଲିଲେ ଖବ୍ ଖବ୍
ଗୋମାତାଙ୍କ କ୍ଷୟ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନୁଷ୍ୟ ସମାଜର କ୍ଷୟ ସୁଦ୍ଧା ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ।

ଭାରତର ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳ ଅନ୍ଧ୍ର ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ଲୋକଙ୍କ ଗାଉ ପ୍ରଭ
 ଅଧିକ ଅନାସ୍ଥା, ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ତେତେ ନୁହେଁ । ଥରେ ଜଣେ ଧନ-
 ବାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ଉତ୍ତରାଞ୍ଚଳରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରୁ କରୁ ଗୋଟିଏ
 ମଠରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ମଠର କୋଠାବାଡ଼ି ଦେଖି ତୃପ୍ତ ହେଲେ, ଫେରେ
 ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ମାସ ଗାଈ । ଗାଈଟି ସ୍ବଳର ନିର୍ମଳ ଘରେ ବଢ଼ା
 ଥିଲା, ଗୁହାଳ ସବଦା ନିର୍ମଳ ରହୁଥିବାରୁ ମଣା ମାଛ ଉପଦ୍ରବର ଆଶଙ୍କା
 ନ ଥିଲା । ଗାଈ ସକାଶେ ଗୋଟାଏ ଶେଜ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ; ଥଣ୍ଡା ପବନ,
 ସାମାନ୍ୟ ମାଛ ମଶକ ଉପଦ୍ରବ ନ ରହିବା ପାଇଁ ମୋଟା ଡ୍ରୋଣିର
 ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇଜଣ ମନୁଷ୍ୟ ଗାଈକୁ ଗାଧୁଆପାଧୁଆ କରି
 ଖାଦ୍ୟପାନ ଦେବା ପାଇଁ ନିୟୁକ୍ତ ରହିଥିଲେ । ଏ ସବୁ ଧନୀକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ
 ନୂଆଁ ବୋଧ ହେଲା । ଇନ୍ଦ୍ର ମଧ୍ୟରେ ମହନ୍ତ ଶୁଣିଲେ—ଦକ୍ଷିଣ ଅଞ୍ଚଳର
 ଜଣେ ଧନୀକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଠରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କ ଅଗ୍ରହରେ
 ଡାକିଲେ, ସ୍ବଳର ଆସନ ଦେଲେ, ଦୁଃଖସୁଖ ନାନା କଥା ପଚାରି
 ବସିଲେ; ଶେଷରେ ଗାଈ କଥା ପଚାରିଲା । ମହନ୍ତ କହିଲେ—ଗାଈଟିଏ
 ପୋଷିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଗାଈ ରଖିଛି, ପାରୁ ନାହିଁ ।
 ଅପଣଙ୍କର ଗାଈ କେତୋଟି ଅଛନ୍ତି ? ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ମୋର
 ପଞ୍ଚାଶତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗାଈ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବଣ ପଟ୍ଟ ବୁଲି ବୁଲି
 ଚରନ୍ତି, ଶୁଣିରେ ପଦରମାଳରେ ରହିବା ସେମାନଙ୍କ ଅଭ୍ୟାସ । ସେମାନଙ୍କ
 ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ପାଇଁ ଆମକୁ ଧନ ହେବାକୁ ପଡ଼େ ନାହିଁ ।
 ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ତାହା ଶୁଣି ଅବାକ୍ ହେଲେ, ଭାବିଲେ—ଏତେ
 ଗୌରବରେ ଯାହାକୁ ସେ ସମୀପରେ ଆସନ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେ ସେଥିର
 ଆଦୌ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟହ ଏତେ ଜନ୍ମକୁ ସେ ଆବଦ୍ଧ ରଖି କଷ୍ଟ
 ଦେଉଛି, ତାଠାରୁ ବଳ ଗୋଟାଏ ପାପିଷ୍ଠ କ'ଣ ଜଗତରେ ଥାଇପାରେ !
 ତାର ମୁହଁ ଚାହିଁବା ବଡ଼ ଦୋଷ । ଏଇ କଥା ବର୍ତ୍ତୁର କରି ସେ ଚନ୍ଦ୍ର-

ସଗାଡ଼ ଦୁଇ ଜଣ ଚପଟାସିକ ଦ୍ଵାରା ସେହି ପାପିଷ୍ଠ ଧନୀକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମଠ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତର କରି ଦେଲେ ।

ଗାଈ ରଖିବା ମନ ନୁହେଁ । ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଖାଦ୍ୟ, ଗୃହାଳୟ ସ୍ଵଳ୍ପର ଅପୌଜନ କରିବା ଉଚିତ । ‘Cows have milk in their mouth’ — ଗାଈର ଶୀର ମୁହଁରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭଲ ଖାଦ୍ୟ ପାଇବା ଗାଈ ବେଶୀ ଶୀର ଦିଏ । ସ୍ଥିତିରାଜ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗାଈ ୨୪ ସେର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୀର ଦିଅନ୍ତି । ତାହା ହୁଏ କେବଳ ପୂର୍ଣ୍ଣଖାଦ୍ୟ ଯୋଗୁଁ । ଅମ ଦେଶରେ ୧୦୦ ଗାଈ ସେତିକି ଶୀର ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଶେଷତଃ ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବରୁ ଅମ ଦେଶର ଗାଈ ରସଗ୍ରାସ, ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଗାଈର ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରତି ଅମ ପଶୁରାସକମାନଙ୍କର ଯେଉଁପରି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଥାଏ, ଗୃହାଳ ଓ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଭଳି । ଗୃହାଳର ଗଠନ ପ୍ରଣାଳୀ ଯାହାଦେଉ, ତାହା ସର୍ବଦା ପରିଷ୍କାର ରହୁଥିବା ଉଚିତ । ତା ନ ହେଲେ ମଶାକ ଉପଦ୍ରବ ପଶୁ, ମନୁଷ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରହିବ । ତାହା ମନୁଷ୍ୟ ଆବାସ ସ୍ଥାନର କିଛିତ ଦୂରରେ ରହିବା ବାଞ୍ଛନୀୟ ।

ବଳଦ—ବଳଦ କୃଷକର ପ୍ରଧାନ ସମ୍ପଦ । ସେ କୃଷକ ବିଭୀଷକୁ ପୋଷେ କହିଲେ ଚଳେ । ତାହା ଯୋଗୁଁ କୃଷକ ଯାହା ବାର୍ଷିକ ପାଏ, ତହିଁରୁ ଅନ୍ତତଃ ଏକ ଶତାଂଶ ତାହାର ଖାଦ୍ୟରେ ସେ ବ୍ୟୟ କରିଦେଉଥିବା ଉଚିତ । ଅଳ୍ପକାଳ ଗୋଚର ଭୂମି ବୋଲି ଆଉ ରହୁ ନାହିଁ; ଅମ୍ଭ, ପକସ ତୋଟା ଯାହା କିଛି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଅଛି, ସେଥି ଉପରେ ଗାଈ ବଳଦ ଚରିବୁଲି ଆସନ୍ତି । ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ ।

ବଳଦକୁ କୃଷକ ସର୍ବଦା କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟନ୍ତ୍ର ରଖେ । ମାସରେ ଦଶଦିନ ଜମିକୁ ବିଶ୍ରାମ ଦେଉଥିବା ବିଧି । ଝୁରୁ ଖରାପ ବଳଦକୁ କଷ୍ଟ ନ ଦେଇ ଦଶଟା ମଧ୍ୟରେ ବିଦାୟ ଦେବା ଉଚିତ । ଏତେ ଉପ-

କାର କରିବା ବଳଦର ବୟସ ଖସିଲେ ଲୋକେ *, * ଟଙ୍କାକୁ ବକନ୍ତି, ତାହା ସେଇକ୍ଷଣି ହାଣ ମୁହଁରେ ପଡ଼େ । *, * ଟଙ୍କା ଆଶାରେ କୃଷକ ବୁଢ଼ା ଗୋରୁଗାଈଙ୍କୁ ବକି କରିବା ଅନୁରୂପ । ଅଜ୍ଞାନ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଗୋଶାଳାମାନ ସ୍ତ୍ରୀମାନ ଦେଲଣି । ସେଥିରେ ବୁଢ଼ା ଜନ୍ମକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଦେଉଥିବା ସବୁଦା ବାହୁନାୟ ।

ପଶୁ ଚିକିତ୍ସା—ରୋଗ କାହାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ନାହିଁ; ଗାଈ ଗୋରୁମାନେ ମଧ୍ୟ ନାନା ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହୁଅନ୍ତି । ଜନ୍ମକୁ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଅଜ୍ଞ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସର୍କାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ନ ଥିଲା । ଏଣିକି ପ୍ରତି ସହରରେ ମାତ୍ର ଗୋ ଚିକିତ୍ସାର ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ ହେଲାଣି । ଏଥିପୂର୍ବରେ ଲୋକେ କ'ଣ କରୁଥିଲେ ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ସ୍ବତଃ ଉଠିପାରେ ? ଏଥି ପୂର୍ବରେ ଲୋକେ ତେର ମୂଳ ଉପାୟରେ କେବଳ ପଶୁମାନଙ୍କୁ ନାନା ବ୍ୟାଧିରୁ ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ସେତଳ ଜାଣିବା ଲୋକେ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାଣିବା ବିଦ୍ୟା କାହାକୁ ନ କହି ଘୋର ଗୁପ୍ତ କରିଥିବାରୁ, ତାହା କାଳ କ୍ରମେ ଲୋପ ପାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ଅଳ୍ପାଅଳ୍ପ ଜାଣନ୍ତି ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା ନାହିଁ । ଦେବା ଔଷଧ ସେଇ ହେତୁ ତେଜେ କାଟୁ କରେ ନାହିଁ । ଫାଟୁଆ, ବସନ୍ତ, ସର୍ଜି ଫୁଲ, ଜିଉ ଫୁଲ ପ୍ରଭୃତି ରୋଗରେ ପ୍ରତି ବର୍ଷ ବହୁତ ପଶୁ ମରୁଛି ହୁଏ । କୃଷକମାନେ ନିଜ ନିଜର ମୂଲ୍ୟବାନ ଜନ୍ମ ଗୁଡ଼ିକର ଜୀବନ ମୂର୍ଖ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ହସ୍ତରେ ନଷ୍ଟ ନ କରି ନିଜଟିବର୍ତ୍ତୀ ପଶୁ ଚିକିତ୍ସାଳୟର ଅଶ୍ରମ ନେବା ଉଚିତ ।

କୃଷକମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ନାନାବିଧ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଉପାୟର ପ୍ରଶ୍ନ ନିଅନ୍ତି । ତେଣୁ, ଦାମୁଡ଼ାକୁ ପାଖକୁ ହାତରେ ଧରିକରି କର ସେମାନଙ୍କୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସାମାନ୍ୟ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହେବା ଦେଖାଗଲେ ଲାଈ, ଧୋଡ଼ ସେମାନଙ୍କୁ କଲବଲ କରନ୍ତି । ଏଭଳି ଉପାୟରେ

ଅନେକ ପଶୁଙ୍କ ଅକାଳ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟୁଥାଏ, ଧନ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ, ଶେଷରେ ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କରୁ କରୁ ମନ ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ କୃଷକ ବଳେ ବଳେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟଜାଲରେ ପିଙ୍ଗି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ।

କେତୋଟି ଉପାୟ

କୃଷକମାନେ ନିମ୍ନ ଲିଖିତ କେତୋଟି ଉପାୟ ପାଳି ଚଳିଲେ ପଶୁ ଜ୍ୱାଳର କଲ୍ଲାଶକର ହେବ, କୃଷକ ଜ୍ୱାଳର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର ହେବ—

୧ । ପ୍ରତି ଗାଁରେ ଗାଈ ସଂଖ୍ୟା ଅନୁସାରେ କେତୋଟି ସର ପୋତିବା ଉଚିତ । ସର ସକାଶେ ଖାଦ୍ୟ, ଗୃହାଳର ଆୟୋଜନ କରି ଦେବାକୁ ହେବ ।

୨ । କୁଆଁର ଗାଈଙ୍କପାଇଁ ଖୋଲା ଯାଗାରେ ଅନ୍ଧିବା ଚଳି ଘର ବଢ଼ାଯିବ, ଖାଦ୍ୟର ଯୋଗାଡ଼ କରାଯିବ । ତା ନ ହେଲେ କୁଆଁର-ପ୍ରଥା ଉଠାଇ ଦେବା ଉଚିତ ।

୩ । ଗାଁ ସମ୍ପର୍କରେ ଥିବା ଗୋବର ଭୂମି କୌଣସି ରସୁତ ପଟାକୁ ଲେପିବା ବଡ଼ ଅଧର୍ମ ।

୪ । ଗାଈ, ଗୋରୁ, ପୋଡ଼ଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଉପାଜିତ ଧନର ଏକଅଂଶ ସେମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟରେ ବିନିଯୋଗ କରାଯାଉଥିବା ବିଧି ।

୫ । ଗୋଟିଏ ହଳ ସକାଶେ ଦଶ ନଉତି ଭୂମିରେ ଘାସ ଉଠିଥା କରାଯାଉ । ଘାସମଞ୍ଜି କୋଇମୁତୁର, ପାଲୁର ପ୍ରଭୃତି କୃଷି ଅଗ୍ନିସ-ମାନଙ୍କରେ ମିଳେ ।

୬ । ବଳଦ, ଗାଈ ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ୫ । ୩ ଟଙ୍କା ଲେଉଟରେ ବିକ୍ରି କରିବା ଯାହା, ଜାଣ ମୁଁହରେ ଦେବା ବି ତାହା । ତାହା ନ କରି ପୋଷି ରଖିବା, ବା ନିକଟସ୍ଥ ଗୋଷାଳାରେ ଶୁଦ୍ଧ ରଖିବା ପରମ ଧର୍ମ ।

୭ । ସେହୁସେବକ ଦଳ ସବ୍ୟାଧାରଣଙ୍କ ଠାରୁ ଶୂନ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଗୋଶାଳା ସ୍ଥାପନ କରିବା ଉଚିତ । ଗାଁ ନାଟ, ଜାତିଆଣ ସଭା କରୁଛି, ଗାଁ ଭାଗବତ ପାଠୀ, ରେଙ୍ଗୁନୁ ଶୂନ୍ୟ ପ୍ରଭୃତିରୁ ସାମାନ୍ୟ ଅଂଶ ଗୋଶାଳା ନିର୍ମାଣରେ ବ୍ୟୟ କରାଯାଉଥିବା ବିଧି ।

୮ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପଶୁ ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ଜନ୍ତୁଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଉ ଥିବା ସବ୍ୟଦା ନିରାପଦ ।

କୃଷକର ଶିକ୍ଷା (୯)

କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଅସିକ୍ଷିତ । ଘୋର ଅସିକ୍ଷିତ କୃଷକ ମଧ୍ୟ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ବେଶ୍ ଦକ୍ଷତାର ସହ ତଳାଉ ଥାଏ । ତାହା ବୋଲି କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ସେ ଆଦୌ ଶିକ୍ଷା ସାପେକ୍ଷ ନୁହେଁ, ତାହା କହିବା ନିବୋଧତା ମାତ୍ର । ବହୁ ଦିନରୁ ଭାରତ କୃଷିପ୍ରଧାନଦେଶ ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୃଷି ଦିଗରେ ଆମେରିକା, ଜାପାନ, ଜରମାନ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶମାନ ଯାହା କରି ପାରିଛନ୍ତି, ତାହା ଭାବି ବସିଲେ ଭାରତର ଆସନ ବହୁତ ପଛରେ । ସତ୍ତାବନ ପୁରୁଷ ତଳେ କୃଷି ଉଚ୍ଚ ଆମମାନଙ୍କର ଯାହା ଥିଲା, ଅଳ୍ପ ପ୍ରାୟଶଃ ସେୟା କହିଲେ ତଳେ । ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଉପକରଣ ନାହିଁ, ବିହନରେ କୌଣସି ସ୍ୱପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ, ଅଳ୍ପ ବିଶ୍ୱାସରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ, ପଶୁପାଳନରେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ, କୃଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସହଯୋଗିତା ନାହିଁ, ପାରିବାରିକ ଅବସ୍ଥାରେ ଲେଖମାତ୍ର ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ନାହିଁ । ଭାରତ କୃଷିପ୍ରଧାନଦେଶ ବୋଲି ବୃଥା ଅନ୍ଧାଳନ କରି ବସିବା ଦ୍ୱାରା ଗୌରବ ଆସେ ନାହିଁ । ତାହାର ଟେକ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ହୁଏ ଶିକ୍ଷା; ଉନ୍ନତଶିଳ ଦେଶ ସହିତ

ପ୍ରତିଯୋଗିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ ଠିଆ ହେବାକୁ ହେଲେ ଲୋଡ଼ା ଶିକ୍ଷା; ଉନ୍ନତ ଧରଣର ଉପକରଣ, ଗାଈ, ସାର ପ୍ରୟୋଗର ଶାସ୍ତ୍ର ଜାଣିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ଶିକ୍ଷା । ପୂର୍ବକାଳରେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟ ଯେଉଁ ଧରଣରେ ହେଉଥିଲା, ଅବକଳ ଫେଲ ଡଙ୍ଗାରେ କରାହାର ହେଲେ, ପୂର୍ବକାଳରେ କୃଷକମାନେ ଯେଉଁ ପରିମାଣରେ ଦରଦ୍ର ଥିଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇ ଭଳି ଦରଦ୍ର ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ଶିକ୍ଷାର ଅବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ସକଳ ପ୍ରକାର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କିଛି ସମୟ ସମ୍ଭାଳ ପାରେ, କିନ୍ତୁ ଦାରାଦ୍ରବ୍ୟର ଅସଫଳତା ନିଷ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରକାର କ୍ଷଣେ ସ୍ବକା ସମ୍ଭାଳ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସକଳ ଦିଗରେ ଏତେବେଳେ ଯେଉଁପରି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲିଛି, ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଦେଶ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଠିଆହୋଇ ଦେବ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବଶିକ୍ଷିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଧନୁଧର ଠିଆ ନ ହେଲେ ଆମ କୃଷକଙ୍କ ଦାରାଦ୍ରବ୍ୟ ମୋଚନର ଆଶା ସ୍ବପ୍ନର ପରିହୃତ । ଅତଏବ ଆମ କୃଷକଙ୍କ ଏତେବେଳେ ପ୍ରଧାନ ସମ୍ଭାଳ କେବଳ ଶିକ୍ଷା ।

କୃଷକ ଦରଦ୍ର—ତାହା କହା ସରିଛି । କୃଷକ ବାଳକର ଚାଲିବା ପାଇଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହେଲେ, ସେ ଲଙ୍ଗଲ କଣ୍ଠିରେ ହାତ ଦେବାକୁ ହୁଏ, ଗୋରୁ ଲଞ୍ଜ ପଛେ ପଛେ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ତାହା ନ ହେଲେ କୃଷକ ବିଚାରର ସଂସାର ଚଳେ ନାହିଁ । ତେବେ ସେ ପିଲାକୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବ କିପରି ? ଆମେ କହୁଁ କୃଷକ ବାଳକର ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ନୈଶ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପାଠଶାଳା ପ୍ରଣୟ । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା—ଜାତିଆଣ ସଭାର ଧୁମ ଭାବରେ ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ । ପ୍ରତି ଜାତିଆଣ ସଭାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାଣ୍ଠି ଅଛି । ଉକ୍ତ ପାଣ୍ଠିରୁ ଏକ ବିଶିଷ୍ଟାଂଶ କୃଷକ ବାଳକମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାରେ ବରଷର ବିନିଯୋଗ ହେଉଥିବା ସ୍ପଷ୍ଟଖ୍ୟାୟ । ତାହା ହେଲେ ସେମାନେ ଦିନ ସ୍କୁଲରେ ମଧ୍ୟ ବାର ବର୍ଷ ଯାଏଁ ଶିକ୍ଷା ପାଇ ପାରନ୍ତେ ।

ଅବସ୍ଥାପନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କଠାରୁ ଶୂନ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି କୃଷକ ବାଲକମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ପାଣ୍ଠିଟିଏ ଗଢ଼ିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ ।

ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

କୃଷକବାଳକ କେଉଁ ଧରଣରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ଉଚିତ, ତାହା ତଳେ କହାଗଲା:—

କୃଷି ସହିତ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ବିଦ୍ୟାର ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ, କୃଷକ ବାଳକ ସେହି ସେହି ବିଦ୍ୟାର ପରିଚୟ ପାଇବା ଉଚିତ । ରସାୟନ ବିଦ୍ୟା ଖାଦ୍ୟ, ପାଚ, ମୃତ୍ତିକାର ଗୁଣାଗୁଣ ଚିହ୍ନାଏ; ପଦାର୍ଥବିଦ୍ୟା ମାଟି, ଗଛ, ପତ୍ର, ଗୁଣ ଉପରେ ଆଲୋକ, ଉଦ୍ଭିଦ ପ୍ରଭୃତିର କାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝାଏ; ଉଦ୍ଭିଦବିଦ୍ୟା ଶସ୍ୟାଦି ବଢ଼ିବା କଥା, ପୋକଝଡ଼ା, ରୋଗ ନିବାରଣ ଉପରେ ନାନା ଶିକ୍ଷା ଦିଏ; ପ୍ରାଣୀତତ୍ତ୍ୱ ଗୋ ଫାଳନ ପ୍ରସଙ୍ଗମାନ କହେ; ଜଳବାୟୁ ବିଦ୍ୟା ଏକ ସ୍ଥାନର ଶସ୍ୟ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଜଳବାୟୁର ପ୍ରଭେଦରୁ କିପରି ଭିନ୍ନ ହୁଏ, ତାହାର କାରଣ ପ୍ରିୟ କରେ; ଭୂତତ୍ତ୍ୱ କେଉଁ ମୃତ୍ତିକାରେ କେଉଁ ଶସ୍ୟ ହୁଏ, ମୃତ୍ତିକାର ଅକାର ସ୍ୱଭାବ ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଜନ୍ମାଏ । ଯନ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟା ଉନ୍ନତ ଯୁଗର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଚଠନ ପ୍ରଣାଳୀ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ପର୍କରେ ଶିକ୍ଷା ଦିଏ । ଅତଏବ ଉପରେକ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଉପରେ କୃଷକ ବାଳକ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ହେଉ ମଧ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ଉଚିତ । ଏଇ ସକଳ ପ୍ରକାର ଶିକ୍ଷା କେବଳ ସ୍କୁଲରେ ବସି ଦେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ, କୃଷକବାଳକଙ୍କୁ ବେଳେ ବେଳେ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରକୁ ନେଇ ଅବଶ୍ୟକୀୟ ତତ୍ତ୍ୱ ବୁଝାଇବାକୁ ହେବ । ନୈଗ ଝଦ୍ୟାଳୟ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସ୍କୁଲରେ ଏତଳ ଶିକ୍ଷାର ସୁବିଧା ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ସେହି ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ଛାତ୍ରଙ୍କୁ ଅଧିକ ପରିଚୟ, ସାଧାନୁସାୟୀ ଉପରେକ୍ତ କେତେକ ପ୍ରସଙ୍ଗ କହିବା ଉଚିତ ।

ଅବସ୍ଥାପନ କୃଷକମାନେ ଉଚ୍ଚ କୃଷିଶିକ୍ଷାପାଇଁ ନିଜ ନିଜ ପିଲାଙ୍କୁ କୃଷି କଲେଜକୁ ପଠାଇବା ବିଧି । କୃଷକ ବାଲକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ତତଃ ହଜାରକେ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଉଚ୍ଚ କୃଷିଶିକ୍ଷା ପାଇ ପାରନ୍ତେ ବହୁ କୃଷକଙ୍କ ବହୁତ ଉପକାର ହେବ । କୃଷି କଲେଜମାନଙ୍କରେ ଗରବ କୃଷକଙ୍କ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ସ୍ୱଳ୍ପ ବ୍ୟୟସ୍ଥା ଅଛି । ସେମାନେ ଗୋଟି ରୁଆ, ପୁଞ୍ଜା ରୁଆ, ନୂତନ ସାର ପ୍ରୟୋଗ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟତା ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଭୃତି ବିବିଧ ବିଷୟ ଥିଲା ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଶିକ୍ଷାକରି ପାରନ୍ତି । କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାବଳି କଷ୍ଟ ସହିଷ୍ଟୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଏଥିପାଇଁ ବଢ଼ାଇଥାଏ । ସେମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଦୈନିକ ମୂଲ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପାଇଥାନ୍ତି । ଗରବ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ସେଇ କାରଣରୁ ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ସୁବିଧା ହୁଏ ।

ଏତ ଗଲେ କୃଷି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଶିକ୍ଷା; ଯେ କୌଣସି ଶିକ୍ଷା କୃଷକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ କଦାପି ଅନୁପଯୋଗୀ ନୁହେଁ । ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଉପାର୍ଜନ । ଜ୍ଞାନ ଉପାର୍ଜନ ନ କଲେ ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରସାଦତା ଆସେ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଧନ ଉପାର୍ଜନ ବୋଲି ବହୁ ଲୋକଙ୍କ ଧାରଣା ଥିବାରୁ, ଧନବାନ୍ ଲୋକେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତି ତେଜେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । କୃଷକ ମୁହଁରୁ ବାରିମ୍ବାର ଶୁଣାଯାଏ—ଆରେ ବାବା ଆମେତ ପାଠ ପଢ଼ି ପଣ୍ଡିତ ହେବା, ଲଙ୍ଗଲ କର୍ମରେ ହାତ ଦେବ କିଏ ? ବ୍ରାହ୍ମଣେ କହନ୍ତି—ଆମର କର୍ମ ଧର୍ମରେ ବେଶ୍ ଗୋଟିବାର ହୁଏ; ପାଠ ପଢ଼ି ଜାତି ଭୁଷ୍ଟ କରୁଛି କିଏ ? କେଉଁଟି, କମାର, ଜୁମ୍ବାର ପ୍ରଭୃତି କହନ୍ତି—ଆରେ ପାଠ ପଢ଼ି କୁଇଁ କାଉଁରରେ ବସିବା ଆମ ଲୋକଙ୍କୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ନୁହେଁ । ଏଇଭଳି ଗୁଡ଼ାଏ ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ଆମମାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ବହୁ ଦିନରୁ ବସାବାନ୍ ରହିଅଛି । ଶିକ୍ଷାପ୍ରାପ୍ତ ଯୁବକ ଗୁଡ଼ିକ ଖଟିବ ବୋଲି ତ ଗୋଟାଏ ଧରଣର ନିୟମ ନାହିଁ । ନିଜକୁ ଯୋଗ୍ୟ କରିବା

ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟତୀତ ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ-
ମାର୍ଗ ନାହିଁ । ଯଥା ସମୟରେ ଶିକ୍ଷା ପାଇସାରି ନିଜର ବ୍ୟବସାୟ କେବଳ
ଚଳାଇବା ଉଚିତ । ଅଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ଅପେକ୍ଷା ଶିକ୍ଷିତ ଲୋକ ଯେ
କୌଣସି ବ୍ୟବସାୟ ଅଧିକ ବିଭୀଷଣତା ସହ ଚଳାଇବା ସର୍ବଦା ସମ୍ଭବ ।
ଭାରତରେ ୧୦୦ ରୁ ୩ ଜଣ ବାଣିଜ୍ୟ, ୧୦୦ ରୁ ୧୫ ନାନାବିଧ ଶିଳ୍ପ,
୧୦୦ ରୁ ୨୩ କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । କୃଷକମାନେ ଭୂମିକର ବୋଲି
ବାଣିଜ୍ୟ ୩୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଦିଅନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ରାଜକୋଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ
ହୁଏ, ବହୁ ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଠାଏ ମୁଠାଏ ଅନ୍ନ ମିଳେ । ଭାରତରେ ୧୦୦ ରୁ
୨୩ ଯେତେବେଳେ କୃଷକ, ତେବେ ଏମାନଙ୍କୁ ଧରି କେବଳ ଭାରତ
ସିନା ! ଯେତେ ଦିନ ଯାଏ ଏମାନେ ଅଶିକ୍ଷିତ, ଅନୁଭୂତ ଅଛନ୍ତି, ତେତେ
ଦିନ ଯାଏ ଭାରତ ନାନା ଦିଗରେ ଅନୁଭୂତ ରହିଥୁବ । ସବୁ ଦେଶରେ
କୃଷକ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷିତ, ଆମ ଦେଶର କୃଷକଙ୍କ ପରି
ନୁହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା ଅଛି, ଆମ ଦେଶ କୃଷକଙ୍କ ପରି
ଏତେ ଜାତିଗତ ପାର୍ଥକ୍ୟ, ଭେଦଭାବ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ
ପାରିବାରିକ ସ୍ୱର୍ଗ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅଛି, ଆମ କୃଷକଙ୍କରଲ ପେଟ ଚନ୍ଦ୍ରାରେ
ସେମାନେ ଅଧୀର ଅସ୍ଥିର ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । କେବଳ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଭାବରୁ
ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକତା, ସ୍ୱର୍ଗ, ସୌହାର୍ଦ୍ଦ ଏବଂ ଶାନ୍ତି ବିରାଜିତ । କେବଳ
ସେଇ ଶିକ୍ଷା ଆମ କୃଷକଙ୍କୁ ଅମେଳ, ଅଶାନ୍ତ, ଅନାଦାରରୁ ରକ୍ଷା କରୁବା
କଥା । ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ନ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୃଷକ କଥା
ଭାରତର ଅବସ୍ଥାରେ କୌଣସି ସୁପରିବର୍ତ୍ତନ ଅସମ୍ଭବ ।

କୃଷି ପ୍ରବାଦ (୧୦)

“No art is equal to the art of cultivation”

ସେନ୍ଦ୍ରନିର୍ମାଣ, ଗୁଣ, ବୃଦ୍ଧି ପାତ ପ୍ରଭୃତି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ସମ୍ବନ୍ଧ, ଶିକ୍ଷଣୀୟ ପ୍ରବାଦ ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ପ୍ରବାଦ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଅନେକଙ୍କର କୌତୂହଳ ଜନ୍ମିଥାଏ । କୃଷି ସମ୍ପର୍କରେ ହୃଦୟରେ ସାଧାରଣ ଧାରଣାଟାଏ ଜାଗ୍ରତ ହେବାଭଳି ଅନେକଙ୍କୁ କେତୋଟି ମାତ୍ର ପ୍ରବାଦ ବାଛି ଏଠାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ କଲୁଁ:—

— ଜମି—

- ୧ ଏକ ଅଙ୍ଗୁଳ ଭୂମି ଅନେକ ଅମ୍ବୁଜ ଖଣି ଝରୁଥାଏ ।
- ୨ ପୃଥିବୀର ପଦାର୍ଥ ସକଳ ପ୍ରକାର ଦାନ ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।
- ୩ ମାଣେ ଭଲଭୂମିକୁ କାହାଣେ ଅପାଳକ ଭୂମି ସମ୍ବନ୍ଧୁକେ ।
- ୪ ମାଠାରେ ଓ ଭୂମିରେ ବିଶ୍ୱାସଥୁଲେ ଜୀବନରେ ପେଟଟିନ୍ତା ରହେ ନାହିଁ ।
- ୫ ପାରିବାରିକ ସେତ, ସାଜିବାରିକ ସ୍ତ୍ରୀ ସତତ ବାଞ୍ଛନୀୟ ।
- ୬ ଘର ପାଖ ଜମି ଜମିରେ ଜମା ।
- ୭ ମୁହଁଦେଖା ସୁଭାବ ମା ଆଉ ଭୂମି ଉଭୟଠାରେ ଦେଖାଯାଏ ।
- ୮ ଗୁଡ଼ାଏ ଅସାର ଭୂମିରେ ଘାଞ୍ଜିହେବା ଅପେକ୍ଷା ଖଣ୍ଡିଏ ସାର ଭୂମିରେ ଲାବିବା ଭଲ ।
- ୯ ହେଲା କଲେ ଯାଏ ଡେପଡୁଆ ଖଜ ହେଲେ ନାଶଯାଏ ବିଧବା ।
- ୧୦ ଉତ୍ତମ ଭୂମି ଉତ୍ତମ ଗଜ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍ତମ ।

ଚଷା

- ୧୧ ବାର ଠା ହୋଇ କୃଷକ, ଏକ ସ୍ଥାନରେ ରହି ଉତ୍ତମ ନାଶଯାନ୍ତି ।
- ୧୨ ଦରିଦ୍ର ଚଷାର ଗୁଣ ସଫା ହୁଏ ନାହିଁ ।

୧୩ ବୁଢ଼ା ଚଷା, ଟୋକା ବୈଦ୍ୟର ଅର୍ଜୁନ ପଣାଳକୁ ଅଣ୍ଟେନାହିଁ ।

୧୪ ଡେପ ଚଷା, ମଦୁଆ—ଦୁହିଁଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଏକ ।

୧୫ ଖାଲଭୂମି ଚଷା ପାଲଙ୍କି ଚଢ଼ାଳଙ୍କ ପରି ।

୧୬ ଚଷାଙ୍କ ଭିତରେ ଏକତା ବଲର ଆଡ଼ି ହୁଡ଼ା ଭୁଲି ।

୧୭ କୃଷକ ଓ ମେଷ—ଭରପୁର ଗନ୍ତବ୍ୟ ମାର୍ଗ ଏକ ।

୧୮ ପ୍ରାକ୍ଷିଣ ଗୃଷ ଦଳ ଟୁଙ୍ଗୁ ଟୁଙ୍ଗୁ ଉପରେ ଘାସ,
ମହାନୁ ଗୃଷ ପିଣ୍ଡାରେ ବାସ,
ବଙ୍ଗାଳୀ ଗୃଷ ହୁକା ଘୁଡ଼ୁ ଘୁଡ଼ୁ ଖୁଁ ଖୁଁ ଖାସ,
ନଇ ଅତଡ଼ାର ମଝିରେ ଗୃଷ, ଅନୁଡ଼ି ପୁଅକୁ କରଇ ଆଶ ।

ଗୃଷ

୧୯ ଦୂର ସ୍ଥାନ ଗୃଷ ଅଗୁରୁ ବିଦ୍ୟା ଚର୍ଚ୍ଚାପରି ।

୨୦ ପୁଣ୍ୟ କର୍ମରେ ପାପସପ୍ତ ହୁଏ, କୃଷି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଦୂର ହୁଏ ।

୨୧ ଅନଳ ପତଙ୍ଗ ଧୂସ କରେ, ଶସ୍ୟ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଦମନ କରୁଥାଏ ।

୨୨ ଆଦୌ ଗୃଷ ନ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ଗୃଷ କରି ଷଡ଼ଗ୍ରସ୍ତ ହେବା ଭଲ ।

୨୩ ପଞ୍ଚା ଗହଳ ଥିଲେ ଗୃଷ କାମ ଭଲ ।

୨୪ ଧନ ନ ଥାଇ ଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରିବା ଯାହା, ଜନ୍ମ ନ ଥାଇ ଗୃଷ
ଆରମ୍ଭ କରିବା ତାହା ।

୨୫ “ଫଗୁଣେ ଗୃଷ ସୁନାକଷ, ଚଇସେ ଗୃଷ କୁଟୁମ୍ବ ପୋଷ, ବୈଶାଖେ
ଗୃଷ ହାକିମ ପୋଷ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ ଗୃଷ ମୂଲ୍ୟ ପୋଷ, ଅଷାଢ଼େ ଗୃଷ
ବେଳହୁଁ ଖସ ।

୨୬ “ମାଘ ଫଗୁଣେ ଯେ ଗୃଷ ଉପେଖେ,
ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଲୋକ ସଙ୍ଗେ ତାକୁ ଲେଖେ ।

ଅନ ମାସେ ଯେବେ କରଇ ଗୁଣ,
 ନୁହଇ ଗୁଣ ନ ମରଇ ଘାସ ।
 × × × ×
 ମାସେ ଚଷିଲେ ସୁନା ସଙ୍ଗେ ମୂଳ,
 ଫଗୁଣେ ଗୁଣ ରୂପା ସଙ୍ଗେ ଭୂଲ ।
 ଚୈନ୍ଦ୍ର ଗୁଣ ତମ୍ବା ସମାନ,
 ବୈଶାଖ ଗୁଣ ଧାନ ସମ ଜାଣ ।
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ ଗୁଣ ମାଟ୍ଟରୁ ମାଟ୍ଟ,
 ସାମାନ୍ୟ ଫଳ ମୁଁ କହୁ ଅଛୁଟ୍ଟ ।
 ଅଷାଢ଼ ଗୁଣ କାଦୁଅ ସମାନ,
 ନୃସିଂହ ସମସନ୍ନ ନ ଫଳେ ଧାନ ।
 ଶ୍ରାବଣ ବିଫଳଟି ଜାଣ,
 କି ଦେବ ଖଡ଼ ପଡ଼ିଅ ଲଦଣ ।”

- ୨୭ ନିଷେ ଭୂମିରେ ସସେ ଗୁଣ କଲେ ସରସ ଅଦାୟ ମିଳେ ।
 ୨୮ ବୃଷି ଅନୁସାରେ ସୁଖ, ଗୁଣ ଅନୁରୂପ ମାପ ।
 ୨୯ ଉତ୍ତମ ଗୁଣ, ଉତ୍ତମ ବନ୍ଧୁରେ ଦୁଃଖ ନ ଥାଏ ।
 ୩୦ ଏକଥର କୋଡ଼ା ଖୋସାକୁ ଦଶ ଓଡ଼ି ଗୁଣ ସରି ନୁହେଁ ।
 ୩୧ ମା ଶ୍ରୀର ପଶୁପତ୍ରେ ଯାହା, ଉତ୍ତମ ଗୁଣ ଶସ୍ୟାଦି ପକ୍ଷେ ତାହା ହୁଏ ।

ବୃଷ୍ଟି

- ୩୨ ଜୀବନ ଯାଏ କେବେ, ବର୍ଷା ଅସେ କେବେ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।
 ୩୩ ଗୁରୁତ୍ୱ ଥିଲେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ବର୍ଷାଥିଲେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ନାହିଁ ।
 ୩୪ ସକାଳ ବର୍ଷା ବର୍ଷା ନୁହେଁ, ସକାଳ କୁଣିଅ କୁଣିଅ ନୁହେଁ ।
 ୩୫ ରାତି ବରଷା ମା ପରଷା ।

୩୬ ଭୁଲ ବର୍ଷାରେ ଖଲ ଭଲହୁଏ ।

୩୭ କାର୍ତ୍ତିକ ପରେ ବର୍ଷା ହୁଏ ନାହିଁ, କର୍ତ୍ତିକ ପରେ ସଙ୍ଗ୍ରାମ ନାହିଁ ।

୩୮ ମାଘ ବର୍ଷା ବଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ପରି ।

୩୯ ଗୁନ୍ଧତ୍ୱ ଚନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡଳ ସହର ଗୁଣ୍ଡିର ସଙ୍କେତ, ଯୁଦ୍ଧ ବିଳମ୍ବର ସୂଚନା ଦିଏ ।

୪୦ ଲନ ଘନ ଘଡ଼ାଘଡ଼ି ଅନାବୁଝିର ସଙ୍କେତ ।

୪୧ ଲଜ୍ଜା ଧନୁ ପଞ୍ଚମରେ ଦେଖାଗଲେ ବିଳମ୍ବରେ ବର୍ଷା ହୁଏ ।

୪୨ ସଖାଲେ ପୁରୁ ପୁରୁ ବର୍ଷା, ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ମେଘାଢ଼ନ ରାତ୍ରେ ଆକାଶ ନିର୍ମଳ—ଅନାବୁଝିର ସଙ୍କେତ ।

୪୩ ମେଘ ଉତ୍ତର ଦିଗେ ଚଳିଲେ ବର୍ଷା ହୁଏ ନାହିଁ, ପଶ୍ଚିମ, ଦକ୍ଷିଣକୁ ଗଲେ ବଡ଼ ବର୍ଷା ହୁଏ ।

୪୪ ପଟ୍ଟାଭରେ ମେଘ ଚାଲିଲେ ବର୍ଷା ହୁଏ ।

୪୫ କ୍ଳୁକ୍ଳୁଟ ପକ୍ଷ ତେନ୍ତାରି ଦେଇ ବର୍ଷାର ସୂଚନା ଦିଏ ।

୪୬ ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ବେଙ୍ଗ ରହିଲେ ଉନିଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ବର୍ଷା ହୁଏ ।

୪୭ ମେଣ୍ଟାମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲେ ବର୍ଷା ହୁଏ ।

୪୮ ଧାନ କ୍ଷେତରେ ବୁଢ଼ିଆଣୀଘର ବର୍ଷାର ସୂଚନା ।

୪୯ ଝଡ଼ି ଘୋଳ ବାହାରିଲେ ଝଡ଼ି ହୁଏ ।

୫୦ ପିଞ୍ଜୁଡ଼ିମାନେ ଗଛ ଚଢ଼ିଲେ ଭଲ ବର୍ଷା ହୁଏ, ଖଲ ହୁଏ ।

୫୧ ପୃଷ୍ଠେ ଅର୍ଗଳ ମଣ୍ଡିମେ ଯୋଇ, ନାଥ ବୋଲେ ପୁଣି ନିଷ୍ଠେ ବର୍ଷଇ ।

୫୨ ଅଠ ଦୁମୁକାଣି ଗୋଳ ଅସର, ବଢ଼ିଗଲୁଅଁ, ଚଉଷଠି କୁଣ୍ଡା ଝରା ତେବେ ଯାଇ ତସାର ପେଟ ହୁଏ ପୁରା ।

୫୩ ଫୁଲ ମେଘ ପଶ୍ଚିମେ ଯାଇ, ବଜ୍ର ଗାଡ଼ିଆ ଦୁବ ଉଠଇ ।

୫୪ ଶ୍ରାବଣ ମାସର ଅଦ୍ୟ ଚଉଁଟି, ଗୁରୁଦିନେ ସେବେ ମେଘ ନ ଉଠି,

ଆଉଁଜୁ ବାଉଁଜୁ ନ ବହେ ବା, ନାଥ ବୋଲେ ପୁଣି ବିଦେଶ ଯା ।

୫୫ ଶ୍ରାବଣ ଧୋଇ ବାଧଇ ନାହିଁ, ଭଦ୍ରବ ଧୋଇ କିଛି କିଛି ରହି,
ଆଶ୍ୱିନ ଧୋଇ ସବୁସ୍ଥ ଯାଇ ।

୫୬ ଯଦି ବରଷଇ ମାଘର ଶେଷ ଧନ୍ୟ ସେ ରଜା ଧନ୍ୟ ସେ ଦେଶ ।

୫୭ ଦୋଳବାସି ବା ଜଳବାସି କି କରବୁ ଭାଇ ଖଡ଼ି ଘସି ।

ମୃତକ ।

୫୮ ଯେଉଁ ତୁମିରେ କୁଣ କଥାଲେ ଯାହିଁ, ତାହା ନରସ ତୁମିରେ ଯାଏ ।

୫୯ ବଞ୍ଚିର ଆଳା ପଠାଣର ସ୍ନେହ ତୁଲୁ ଅସ୍ତାୟୀ ।

୬୦ ନାଲି ତୁମି ଶସ୍ୟ ଦିନକର ଆହାରକୁ ନଥାନ୍ତି ହୁଏ ।

୬୧ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦିଅ ପାଇଁ ଦରଶି ହେବାଭଳ ନରସ ତୁମି ଖତ ପାଇଁ
ଦରଶି ହୁଏ ।

୬୨ ଖାଇ ତୁମିରେ ବିହନ ବୁଣିଲେ ଛତୁ ଉଠେ ।

୬୩ ଖାଲି ବନ୍ଧ ଯାହା, ଖାରି ତୁମି ତାହା ।

୬୪ କଳି ହରିଲେ ବୁରୁରୁର ଟେକିବା ତୁମି କି ତୁମି ?

୬୫ ଗୋଜ ନଥିବା ଗାଁ ଗୁଣ ବୃଥା ଯାଏ ।

୬୬ କୁକୁଡ଼ା ଚର ତୁମି ଦଶଲକ୍ଷ୍ମୀର ବର୍ଣ୍ଣ ଧରେ ।

ବୁଝା, ବୁଝ

୬୭ ଗୁଣ ଦେଖି ପୁରସ୍କାର ଦିଅ, ମାଟି ଗୁହଁ ବିହନ ବାଛ ।

୬୮ ନିସତ ବିହନ ମାରୁ ପଡ଼େ ।

୬୯ ବାର ପୂଜିଥାଁ ବାହାରର କାମ ବୁଢ଼ାକାଳର ପିଲାପରି ।

୭୦ ଆଶୁଲ ବୁଣା ଟୋକ ମାଇପ — ଭଲ ।

୭୧ ପାତଳ ବେଉଁଷା ମାପଦ ଏ, ବହଳ ଖନ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ ।

୭୬ ଜାମ୍ବୁ ଗଛରେ ଆମ୍ବ ଫଳେନାହିଁ, ବହନ ଅନୁରୂପ ଗଛ ।

୭୭ ଭୁଲସୀ ଦୁଇ ପକ୍ଷରୁ ବାସେ । ଗଛର ବାଳୁଡ଼ ଅବସ୍ଥାରୁ ଭବିଷ୍ୟତ୍ ଅବସ୍ଥା ଧରାଯାଏ ।

୭୮ ରେଣୁଣୀରେ ବୁଣିବା ଅପେକ୍ଷା ଗୁଳାଧାଗ ବାଟରେ ବୁଣିବା ଭଲ ।

୭୯ ବୁଣାବୁଣି ଆଇଦାଠାରୁ ଶେଷ ହୁଏ ।

୮୦ ଆଗେ ବୁଣୁ ବା ପଛେ ବୁଣୁ ଗର୍ଭଣାକୁ ଟୁଣୁଟୁଣୁ ।

୮୧ ଛଡ଼ିବୁ ଚଉଦ ଧରୁ ଚାରି, କୋମଣ କରୁ ଚାଷ କଥାରି, ବୁଣୁ ଖରୁଡ଼ି ପକା ଖତ, ହୁଡ଼ା ଖଣ୍ଡିରେ ନ ଦେବୁ ହାକ, ଦୀର୍ଘ ହାତେ ପ୍ରତି ହାତେ, ହୁଡ଼ ବାଳିରୁ ଦାସ ସହୃଦେ, ତଷା ଭାଇମାନେ ରେ, ଯହୁ ପାଣି ଚଢ଼ି ଧାନ ରେ ।

୮୨ ଜନ୍ମକୁ ରୋଇଲେ କର୍ମକୁ ଫଳେ ।

୮୩ ଆସାଡ଼େ ରୋଇଲେ ଦଳକେ, ଶ୍ରାବଣେ ରୋଇଲେ ଫଳକେ, ଭାଦ୍ରବେ ରୋଇଲେ ଭୂଷକେ, ଅଶ୍ୱିନେ ରୋଇଲେ ବିଷକେ ।

୮୪ ମିଥୁନେ ଛତା, କକଡ଼ା ହତା, ସିଂହ ଚଉଠା କନ୍ୟେ ନିୟନ୍ତନ ରେ, ଭୂଲ ମାସରେ ପାଣି ବରଷିଲେ ସବୁ ସମଭୁଲ ହୋ ।

ଧାନ

୮୫ ଧାନ ଆଖି ନିରସ ଭୂମିରେ କ'ଣ ହୁଏ ?

୮୬ ଦାସ ସଲବଲ ଧାନ କଥାରି ଦିଅ ଶୂନ୍ୟ ଦେବାଳୟ ପରି ।

୮୭ ଧାନ କଥାରିକୁ ପାଣିନାଳ ସେନାକ ସେନାପତି ଭୁଲ ।

୮୮ ଗୋଟିଏ ଧାନ ଗଛ ଶଗଡ଼େ ପାଣି ଲେଡ଼େ ।

୮୯ ଧାନ ନା ରଙ୍ଗିଆ ରାଇ, ମୋତେ ନ ଛଡ଼ ତଷାଭାଇ, ହାତେ ଲମ୍ବ କାଢ଼ିବା ଶିଂସା, ଦେଖି ମରୁଥିବେ ସାଇପଡ଼ିସା ।

୮୬ ଭୁଞ୍ଜ ମୁଠି ଅନ୍ତଃମୁଠି, କଥର ମଝିରେ ପୋତିବ କାଠି, ବଳରେ
ରଖିବ ପାଣି ସମାନ, ପବନ ଶିଖରେ କରିବ ଧାନ, ସେବେ
ନୋହିବ ତହିଁରେ ଧାନ, ତେବେ କାଟିବ ଡାକର କାନ ।

ଅନ୍ୟ ଶିଷ୍ୟ

୮୭ ମୁଠି ଶେଗରେ ପଣ, ପୂର୍ବା ପବନରେ ମୁଗ ଯାଏ ।

୮୮ ପୂର୍ବା, ଭୁଞ୍ଜ ପବନ କପାକୁ ପାଗ ।

୮୯ ଅଖି ଖନ ଦାଉଦୁଧ ଦୂର କରେ ।

୯୦ ବୁଢ଼ା ରୁଆରେ ବାଇଶ ପାଗେ, ବାକିରୁଆ ଧାନକୁ ସାଜେ ।

୯୧ ମରିଚ, ମେଷ ଚୁନା ଯାଉଥିଲେ ଭଲ ।

୯୨ ଅରଦ୍ରାରେ ବର୍ଷାଦେଲେ କର୍ମୁ । ଭଲ ହୁଏ ।

୯୩ ନଡ଼ିଆ ଗଛ ଗୁଡ଼ଲଧୁଆ ପାଣିରେ ମରେ ।

୯୪ କୁହୁଡ଼ା ଅମ୍ବର ଶତ୍ରୁ ।

୯୫ ମାଘଚକଟା ଫଗୁଣ ଫଟା ଚୈତ୍ର ଝାଞ୍ଜି ତେବେ ସେ ଦେଖିବ ମୁଗର
ଖାନ୍ତି ।

୯୬ ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ କଦଳୀ ଅଷାଢ଼େ କଥା, ପୋତ ବା ନ ପୋତ ହୁଅଇ ଠିଆ ।

୯୭ ଦ୍ଵାଦେ ଶୁଖଣ୍ଡେ ଖୋଲବ ଗାତ, ପତର ଖଣ୍ଡକୁ ନ ଦେବ ଦ୍ଵାତ,
ତତ୍ତ୍ଵେ ଶୁଢ଼ି ଭାଙ୍ଗିବ ରଣ୍ଡା, ତେବେ ସେ ଦେଖିବ କଦଳୀ
ପେଣ୍ଡା ।

୯୮ କା, ବା, ଦା, ମା,—ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ କଦଳୀ ଭଲ ଫଳେ ।

୯୯ ଲୁଦାଦଳା କଲେ କରେ ସିନା ତରୁତୁନ ବୋଲେ ବଢ଼ିବ
ବୋଇତାକୁ ବୋଲେ ଦୂର ଯା ହୁଇଁ ଦେଲେ ମୁଁ ସଢ଼ିବ ।

ପଶୁ

୧୦୦ ଶସ୍ୟ ବୁଦ୍ଧି ପଶୁବୁଦ୍ଧି ଉପରେ ନିର୍ଭର ।

୧୦୧ ଅଧିକ ଖରଦରେ ଲୁଗା ପଟା ଉଣା ଦାମରେ ଗୋରୁଗାଈ କଣିକା
ଅନୁଚିତ ।

୧୦୨ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ସ୍ତ୍ରୀ ର ପିତାମାତା, ଭାଇଭଉଣୀଙ୍କ ପରିଚୟ ଲାଭ
କର; ଋଷ୍ଟ୍ର ପୂର୍ବରୁ ଗୋରୁଗାଈର ଶୁଣବର୍ଣ୍ଣ ବୁଝା ସୁଝା କର ।

୧୦୩ ଭଲ ଜନ୍ମକୁ ବିଧେ, ବଡ଼ ଲୋକକୁ ପଦେ ।

୧୦୪ ନାକ ଦଉଡ଼ି ନ ଥିବା ବଳଦ ବିଧବା ପାଳିତ ବାଳକ ପରି
ଅବାଧ ।

୧୦୫ ଜନ୍ମକୁ ଦଶବର୍ଷଠାରୁ ଅଧିକ ବାଞ୍ଛିବା ଚଷା ଘୋର ପାପୀ ।

୧୦୬ ବଳଦକୁ ସସ୍ତ୍ର ରଖେ ଖାଦ୍ୟ ।

୧୦୭ ଗାଈ କ୍ଷୀରରେ ୬୪ ପ୍ରକାର ଅମୃତ ଅଛି ।

୧୦୮ ଗାଈ ମୁହଁରେ କ୍ଷୀର ।

୧୦୯ ମୋଟା ମେଣ୍ଟା ଗୋଲକୁ ଭଲ ।

୧୧୦ ବଳଦ କହେ:—

ସୂତା ଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧରେ,
ଉଷାସ ଜୁଅଳ ନଦରେ,
କୋଳଥ ଘାସ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ
ଗାଁ ବିଲେ ହଳ କର ରେ ।

୧୧୧

ଜାଣୁ ନ ଜାଣୁ ଝାମ୍ପୁଲି ଆଣ,
ଖାଡ଼ିଆ ପିଙ୍ଗା ସବୁଠୁ ଟାଣ;
କୁଣ୍ଡଳ ପିଙ୍ଗା ଦେଖୁ ଯେବେ,
ଅଶ୍ଵାରୁ ପଇସା କାଢ଼ିବୁ ତେବେ;

ଅଣିଥିବୁ ଫୁଲ ପିତାକୁ ଚପି,
କାନ୍ଦୁଥିବୁ ହୃଦ ମୁଣ୍ଡରେ ବସି,
ଫିଙ୍ଗି ସରୁଆ ଲଙ୍ଗୁଳ ମୋଟା,
ମାଗଣା ଦେଲେ ନ ଅଣି ଲେଉଟା ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ

୧୧୨

ହେଲେ ନାଶ ଯାଏ ଚେପ ଚୁପା ଖଜ
ହେଲେ ନାଶ ଯାଏ ବିଧବା ।

୧୧୩ ବର୍ଷକର ଖଜ ଦିନକର (ଗୁଣାଗୁଣି) ବେଳାକୁ ଧରି ହୁଏ ।

୧୧୪ ସବଳ ବଳଦ ଚଷା ହୃଦୟରେ ବଳ ହୁଏ ।

୧୧୫ ଗୁପ୍ତ ବ୍ୟବସାୟ ବାତୁଳ ହାତର ଟେକା ପଥର ପଡ଼ି ।

୧୧୬ ଚଷା ସରିକୁ ଖୁଆଏ ନିଜେ ଖାଇବାକୁ ପାଏ ନାହିଁ ।

୧୧୭

ସାଠିଏ ଓଡ଼ି ଫୁଲ, ତାର ଅଧ ଗୁଳା

ତାର ଅଧ ଚୁଳା, ତାର ଅଧ ଧାନ

ତେବେ ସେ ଚଷା ଖାଇବ ବଙ୍ଗାଳ ପାନ ।

୧୧୮ “ଗୃହସ୍ଥ ଯେବେ କୃଷି ପ୍ରତିଦିନ, ଦେଖୁଥାଏ ଫଳେ ସେହି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ।

ଅନ୍ତଃପୁର ପିତା ଗୋଚରେ ଦେବ, ମାତାକୁ ପାକଶାଳା ସମର୍ପିବ ।

ଗାଈ ବଳଦଙ୍କୁ ସମାନ ଜନେ, ସମର୍ପିବ ନେଇ ଅତି ଯତନେ ।

ଏକା କୃଷିକୁ ଅପେ ଦେଖୁଥିବ, ହେଲା କଲେ ଅନ୍ତେ ଭେଳା ବୁଝିବ ।

ଗାଈ ବଳଦ କୃଷି ଆଦି କର, ବିଦ୍ୟା ବିଭବ ନବସୁବା ପ୍ରିୟ,

ରାଜା ଆଦି ଯେ ଗନ୍ତ ଶସ୍ତ୍ରମାନ, ନ ଦେଖେ ଯେବେ ହୋଇ ସାବଧାନ,

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେ ସବୁନାଶ ଯା'ନ୍ତି, ଅପେ ବ୍ୟଥା ଲୋକେ ଦାଣ୍ଡେ ବାଛନ୍ତି ।

ସମର୍ଥ ଲୋକ ଯେବେ କରେ କୃଷି, ଅପେ ହୁଏ ସୁଖୀ ପରକୁ ପୋଷି ।

ସମର୍ଥ ହୋଇ ଯେ କୃଷି ଉପେକ୍ଷେ, ଅମ୍ଭ ସ୍ୱାର୍ଥ ପଣେ ତାହାକୁ ଲେଖେ ।
ଅସମର୍ଥ ଯେ କୃଷି କରେ ଜାଣ, ଶେଷରେ ଭୟା ମାଗି କାଟେ ଦିନ ।”

୧୧୯ ବନ୍ଧୁ ପରମଳ ତେବେ ସେ ଜାଣିବ ଦୁରୁଦେଖି ଯେବେ ହସେ ।
ବିଲ ପରମଳ ତେବେ ସେ ଜାଣିବ ଗାଁ ପାଣି ଯେବେ ପଶେ ।
ସୁଅ ପରମଳ ତେବେ ସେ ଜାଣିବ ବୁଢ଼ା କାଳେ ଯେବେ ପୋଷେ ।
ଭାର୍ଯ୍ୟା ପରମଳ ତେବେ ସେ ଜାଣିବ ବୁଢ଼ା କାଳେ ଯେବେ ଘଷେ ।

ବିବିଧ ଫସଲ (୧୧)

“Better the gifts of the earth than the rewards of the powerful.”

ବିଲ, ବାଡ଼ି ଏବଂ ଉଦ୍ୟାନ:—ଏହି ତିନି ସ୍ଥାନରେ ନାନା ଫସଲ ଲେକେ କରନ୍ତି । ଯେଉଁ ଶସ୍ୟ ବିଲରେ ହୁଏ ତାହା ବାଡ଼ି ଓ ଉଦ୍ୟାନରେ କରିବା ଅସୁବିଧା । କୃଷକମାନଙ୍କ ବିଲ ଶସ୍ୟପ୍ରତି ଯେତେ ପରିମାଣରେ ଦୃଷ୍ଟି ରହିଥାଏ, ବାଡ଼ି ଓ ଉଦ୍ୟାନ ଗୃହ ପ୍ରତି ତେଜେ ଖାଇର ଥାଏ ନାହିଁ । ପ୍ରତି କୃଷକର ସାଧାରଣତଃ ବାଡ଼ି ବୋଲି ଖଣ୍ଡି ଏ ଖଣ୍ଡି ଏ ଥାଏ । ଅଳ୍ପକରି ଖଣ୍ଡି ଏ ଖଣ୍ଡି ଏ ରସ୍ ସେଥିରେ ନାନାବିଧ ଫସଲ ଉତ୍ପନ୍ନ କରୁଥିବା ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ତାହା କୃଷକ ରମଣୀ ପାଇଁ ବର୍ଷକ ପାଇଁ କାନ୍ଦ୍ୟ ଯୋଗାଏ, ପ୍ରତି ଦିନର କାର୍ଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ତଳେ । ଆଜିଯାଏ ଆମ ଅଞ୍ଚଳର କୃଷକମାନଙ୍କ ସେଥିପ୍ରତି ନଜର ନ ଥିବା ବାସ୍ତବିକ ଦୁଃଖର କଥା । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଉଦ୍ୟାନ ବୋଲି ଯାହା ଦେଖାଯାଏ, କେତେଜଣ ଅବସ୍ଥାପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଆମୋଦ ମଉଜ ପାଇଁ ମାତ୍ର, ଲଭ ଅଶାରେ ନୁହେଁ, ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ନୁହେଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଲ, ବାଡ଼ି, ଉଦ୍ୟାନ ଗୃହ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଅତି ସଂକ୍ଷେପରେ ମାତ୍ର ଆଲୋଚନା କରାଯିବ ।

ବିଲଗସ୍ୟ

ଧାନ:— ଭାରତରେ ୧୦୦୦୦ ପ୍ରକାର ଧାନ ଅଛି ବୋଲି କେହି କେହି ସ୍ଥିର କରନ୍ତି । ଧାନ ସାଧାରଣତଃ ଜ୍ୟେଷ୍ଠରେ ବୃଣାଯାଏ, ତଳ ପକାଯାଏ; ଶ୍ରାବଣରେ ରୁଆ ବେଢ଼ଣଣ ହୁଏ, କାର୍ତ୍ତିକ ମାର୍ଗଶିରରେ କଟା ଯାଏ । ଧାନ ଖଜ ପାଇଁ ସଫା ଗୁଣ ଲେଡ଼ା, ଭଲ ବିହନ ଲେଡ଼ା, ସବଦା ପାଣି ଲେଡ଼ା ।

ଗହମ:— ଶୀତ ପ୍ରଧାନ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଗହମ ଭଲ ହୁଏ । ସାଧାରଣତଃ ଭାରତର ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗହମ ହୁଏ । କାର୍ତ୍ତିକରେ ତାହା ବୃଣାଯାଏ; ମାଘ ଫଗୁଣରେ କଟାଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଜଳ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ ନାହିଁ । ମାସକେ ଦୁଇ ଥର ଜଳ ସେଚନ କଲେ ଯଥେଷ୍ଟ । ପୋକଡ଼ା ଗହମରେ ଗଛ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅଟେଇ ବା ଖଣିରେ ତାହା ରଖାଯାଇ ପାରେ ।

ମୁଗ:— ଧାନ କଟାଗଲେ ପାଣି ଛାଡ଼ିବା ଜମିରେ ମୁଗ ବୃଣାଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଅଧିକ ଗୁଣ ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ ନାହିଁ । ଚୈତ୍ରରେ ତାହା ଉତ୍ପତ୍ତା ଯାଏ, ଅମଳ କରାଯାଏ ।

ମାଣ୍ଡିଆ— ଉତ୍ତର ଦକ୍ଷିଣ ଏବଂ ପଶ୍ଚିମ ପାକିସ୍ତାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ମାଣ୍ଡିଆ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ବେଶୀ ବର୍ଷା ଅବଶ୍ୟକ ହୁଏ ନାହିଁ । ତାହା ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ଅଷାଢ଼ରେ ବୃଣାଯାଏ; ଭାଦ୍ର, ଅଶ୍ୱିନରେ ଖୁଣ୍ଟା ଯାଏ । ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ମାଣ୍ଡିଆ ତଳ କରି ରୁଅନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଭଲ ଗୁଣ ଲେଡ଼ା ।

କୋଲଥ:— ଯୋବ, ରଙ୍ଗ, ମାଟୁଆ, ଭିନି ବର୍ଣ୍ଣର କୋଲଥ ଦେଖାଯାଏ । ତାହା ସାଧାରଣତଃ ନଭେମ୍ବରରେ ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ବର୍ଷା ତେଜେ ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ, ଗୁଣ ବେଶୀ ଲେଡ଼ା ନାହିଁ । କୋଲଥ ଭାଦ୍ର, ଅଶ୍ୱିନରେ ବୃଣାଯାଏ; କାର୍ତ୍ତିକ, ମାର୍ଗଶିରରେ ଉତ୍ପତ୍ତା ଯାଏ ।

କଞ୍ଚାଗଛ ଗୋରୁକୁ ଖୁଆଇବା ପାଇଁ ବର୍ଷକେ ଏକ ଜମିରେ ଉନିଅର ବୁଣା ଯାଇ ପାରେ ।

ବର—: ଏଥିପାଇଁ ସାରା ଋଷ ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ନିରସ ଭୂମିରେ ବର ପାରେ । ଶ୍ରାବଣ, ଭାଦ୍ରରେ ବୁଣାଯାଏ । କାର୍ତ୍ତିକ, ମାର୍ଗଶିରରେ ଉତ୍ପତ୍ତା ଯାଏ ।

ଚଣା:—ଧାନ କଟାପୂର୍ବରୁ ଅଗ୍ନି କାର୍ତ୍ତିକରେ ଚଣା ବୁଣାଯାଏ । ଧାନକଟା ପରେ ମଧ୍ୟ ତାହା ବୁଣାଯାଏ । ମଠାଳ ମାଟିରେ ଭଲହୁଏ । ମାଘ ପଞ୍ଚମୀରେ ତାହା ଅମଳ କରାଯାଏ ।

ବରଗୁଡ଼ି:—ଅଗ୍ନି କାର୍ତ୍ତିକରେ ବୁଣାଯାଏ, ଫାଲଗୁନ ଚୈତ୍ରରେ ଅମୃ ହୁଏ ।

ସୋରଷ:—ଝଡ଼ାଡ଼ି ଜମିରେ ସୋରଷ ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ସପ୍ତା ଋଷ ଲୋଡ଼ା । ସୋରଷ ଅଗ୍ନି କାର୍ତ୍ତିକରେ ବୁଣାଯାଏ, ପୌଷରେ ଅମୃ କରାଯାଏ ।

ରାଶି:—ପଦର ଭୂମିରେ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ଗନ୍ଧାର ଋଷ ଅବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ଭୈଷଜ ରାଶି ଅଷାଢ଼ରେ ବୁଣାଯାଏ । ଭାଦ୍ରବରେ କଟାଯାଏ । ମାଘ ରାଶି ଭାଦ୍ରବରେ ବୁଣାଯାଏ; ମାର୍ଗଶିର, ପୌଷ ବା ମାଘରେ ଅମଳ କରାଯାଏ ।

ଭୂଇଁଚଣା:—ଏଥିକ ଡେଇଁଆ ଦୋରସା ଭୂମି ଉତ୍ତମ । ଫଳ ଅଣା ନ ରଖି କଞ୍ଚାଗଛ ଗୋଖାଦ୍ୟ ପାଇଁ ଯେ କୌଣସି ଭୂମିରେ କରାଯାଇ ପାରେ । ବେଶୀ ବର୍ଷା ନ ହେବା ସମୟରେ ଭୂଇଁଚଣା ଲଗାହୁଏ । ଅଷାଢ଼, ଅଗ୍ନି, କାର୍ତ୍ତିକରେ ବୁଣା ଯାଇଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ଅଷାଢ଼ରେ ଲୋକେ ବୁଣନ୍ତି । ଜମିକୁ ଭଲ ଶୁଷ୍କ କରି ଶିଆରମାନଙ୍କରେ ଏକ ଶୁଖଣ୍ଡ ଛଡ଼ାରେ ମଝି ଘୋଡ଼ା ଯାଏ । ପାଞ୍ଚ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ତାହା ଅମଳ ହୁଏ ।

ଅଖ୍ୟ:—ନର ଚନ୍ଦ୍ର ଅପ୍ପେ ଉପୁଅ ଭୂମି ଅଖ୍ୟପାଇଁ ଉତ୍ତମ । ଅଖ୍ୟପାଇଁ
ଗହ୍ମର ଶୁଷ ଲେଡ଼ା । ବର୍ଷକୁ ଧର ତାହା ଲଗାଯାଇଥାଏ । ଅମ ଏ
ଅଞ୍ଚଳରେ ଅଖ୍ୟ ବୈଶାଖ ଜ୍ୟେଷ୍ଠରେ ଲଗାଯାଏ, ପୌଷ ମାଘରେ ପେଡ଼ା
ଯାଏ । ଅଖ୍ୟ ଲଗାଇବା ବେଳେ ଦୁଇ ଧାଡ଼ି ଅଖ୍ୟଗଛ ମଧ୍ୟରେ ଭୂଇଁଚଣା,
ମକ୍କା, ପିଆଜ ଲଗାଯାଇଥାଏ ।

ଲଙ୍କାମରତ:—ଏଥିପାଇଁ ପଟୁମାଟ୍ଟ ଅବଶ୍ୟକ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, ଅଷାଢ଼, ଅଶ୍ୱିନ
ଏବଂ କାର୍ତ୍ତିକରେ ଲଙ୍କା ମରତ ତଳ ରୁଆଯାଏ । କେତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ପାଣି ମଜାଯାଏ । ଗଛ କିଛି ବଢ଼ିଗଲେ ମାଟ୍ଟ ଗଛ ମୂଳରେ ଅଭିଜାତ
ଦେବା ଅବଶ୍ୟକ । ଲଗାଯିବା ଶୁରମାସ ପରେ ମରତ ତୋଳା ଯାଏ ।

ଫିଆଜ:—ଉଦର ଦୋରସ ମାଟ୍ଟରେ ଭଲହୁଏ । ଭୂମି ଫୁଲୁକା
ଥିଲେ ତାହା ଭଲ ଫଳେ । କାର୍ତ୍ତିକରେ ତାହା ଲଗାଯାଏ, ଫାଲ୍‌ଗୁନରେ
ଖୋଳା ଯାଏ ।

ବାଇଗଣ:—ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇଦଫା ଲଗାଯାଏ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ,
ଅଷାଢ଼ରେ ଥରେ, କାର୍ତ୍ତିକରେ ଆଉ ଥରେ ଲଗାଯାଏ । ତାହା ତଳ କର
ରୁଆଯାଏ । ଗଛ ଅଳ୍ପ ବଢ଼ିଯିବା ପରେ ଖୋସି ଫିଡ଼ିଆ ଦେବାକୁ ହୁଏ ।
ଝୁଣ୍ଟ, ପେଣ୍ଡି, ତେଣ୍ଡା ବାଇଗଣ ସାଧାରଣତଃ ଲେକେ ଲଗାନ୍ତି ।

ବିଲ୍‌ଭ ଅଳ୍ପ:—ଲଭ ଜନକ ବେଉଷା । ପାଣି ଶୁଦ୍ଧିବା ପଟୁମାଟ୍ଟରେ
ହୁଏ । ପିଆଜ କର ଏକ ଫୁଟ ଅନ୍ତରରେ ଲଗାଯାଏ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ
ଅଳ୍ପ ଦେହରୁ ଏକାଧିକ ଗଜା ବାହାରଲେ ଦିୱିଟ ଗଜା ରାସି ଅନ୍ୟ-
ଗୁଡ଼ିକ ଭାଙ୍ଗି ଦେବା ଉଚିତ । ଅଳ୍ପ ଅଶ୍ୱିନ କାର୍ତ୍ତିକରେ ଲଗାଯାଏ,
ମାଘ ଫାଲ୍‌ଗୁନରେ ଖୋଳାଯାଏ ।

ଉଦ୍ୟାନ ପସଲ

ନଡ଼ିଆ:—ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ନଡ଼ିଆ ଭଲ ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ
ମଧ୍ୟ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ କେତେ ସମ୍ପଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ତାହା

ଲଗାଗଲେ ଗଛ ଛେଟ ଥିବାବେଳେ ଲୁଣ ପାଗ ସ୍ବରୂପ ଦେବା ଉଚିତ । ସୁରୁଣୀ ଗଛର ପାତଲ ସମ୍ପର୍କ ତେଲ ଏକମାସ ରଖିବା ପରେ ପୋତିଲେ ଢଳିମାସ ମଧ୍ୟରେ ଗଜାହୁଏ । ଦୁଇଦାତ ଓଷାର ଢଳିଦାତ ଗହ୍ବର ଗାତ କର ଖତ ପାଣି ଶେଷ ଦେଇ ବର୍ଷ ଅରମ୍ଭରେ ନଡ଼ିଆ ଶେରବା ବିଧି । ବେଳେ ବେଳେ ମାଛ ଖୋଟି ପାଣି ଦେଉଥିବା ଉଚିତ । ୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ନଡ଼ିଆ ଫଳେ ।

ପୁନାଙ୍ଗ:—ବାଲିଆମାଛ ଏଥିକ ଉପଯୁକ୍ତ । ଅଷାଢ଼ରେ ଲଗା ଯାଏ । ପୁନାଙ୍ଗ ଫଳରୁ ତେଲ ବାହାରେ ।

କଦଳୀ:—ଅନେକ ପ୍ରକାର । ଦେଉଦାତ ଗହ୍ବର କର କଦଳୀ ଫଳ ପୋତାଯାଏ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠରେ କଦଳୀ ଲଗାଯାଏ, ଦେଉବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଫଳେ ।

ଲେମ୍ବୁ:—ବର୍ଷ । ସମୟରେ ଲେମ୍ବୁ ଲଗାଯାଏ । ଭୂନ ଭାଗ ଅଧିକ ଥିବା ମାଛରେ ଲେମ୍ବୁ ଭଲ ହୁଏ । ଗଛ ବିଷ୍ଣୁତ ବଢ଼ିଗଲେ ଗଛ ମୂଳରେ ପିଡ଼ିଆ ପାଣି ଶେଷ ଦେବା ବିଧି । କାର୍ତ୍ତିକ ମାର୍ଗଶିରରେ ଲେମ୍ବୁ ଫଳେ । ମଞ୍ଜି ଗଛ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷରେ ଫଳେ, କଲମୀ ଢଳି ବର୍ଷରେ ଫଳ ଥାଏ ।

କମଳା:—ମଞ୍ଜି ଗଛର କମଳା ସାଧାରଣତଃ ଖଟା ରହେ, କଲମୀ କମଳା ବଡ଼ ଆଉ ସ୍ବାଦୁ ରହେ । କମଳା ବର୍ଷରେ ଦୁଇଥର ପାତେ । ବୈଶାଖ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ, କାର୍ତ୍ତିକରେ କମଳା ମିଳେ ।

ଲିଚୁ:—ଏହା ଗୋଟିଏ ଅପୂର୍ବ ଫଳ । ତାହା ଚୋପୁଆ ଭୂମିରେ ହୁଏ । ଫଳରୁ ମଞ୍ଜି ବାହାର କରୁ କରୁ ପୋତି ଦେଲେ ଗଛହୁଏ । କେତେ ଦିନ ମଞ୍ଜି ରଖିଦେଲେ ଗଛ ହୁଏ ନାହିଁ । କଲମୀଗଛ ଅଧିକ ବଢ଼େ ନାହିଁ, ଶୀଘ୍ର ଫଳେ । ପୌଷ, ମାଘରେ ଲିଚୁ ଫଳ ଧରେ, ବର୍ଷା ଅରମ୍ଭରେ ପାତେ । ଗଛମୂଳ ସବୁଦା ନଚ ରହିବା ଦରକାର ।

ସାପୋଟା:—ଦେଖିବାକୁ ସ୍ବଳର ନୁହେଁ, ଖାଇବାକୁ ଉତ୍ତମ । କଲମକର ତାହା ଲଗାନ୍ତି । ମଞ୍ଜିଗଛ ବହୁତ ଦିନମ୍ଭରେ ଫଳଧରେ ।

ସାପୋଷା ବର୍ଷରେ ଦୁଇ ଥର ଫଳ ଧରେ । ମାଘ, ଅଷାଢ଼ରେ ସାପୋଷା ପାରେ । ଫଳ ପାଣିବୀ ପରେ ଡାଳ କାଟୁ ଦିଆଯାଏ ।

ଡାଳମ୍ବ:—ଏଥିପାଇଁ ଉଦ୍‌ବର ଗୁଡ଼ିବାଲି ମିଶା ମାଝ ଭଲ । ମଞ୍ଜିରୁ ଗଛ ହୁଏ, କଲଂକେଇ ମଧ୍ୟ ଲଗାନ୍ତି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଡାଳମ୍ବଗଛ ମୂଳରେ ସାର ଦେଉଥିବା ଉଚିତ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ପୁରୁଣା ଡାଳଗୁଡ଼ିକ କାଟି ନ ଦେଲେ ଭଲ ହୁଏନାହିଁ । ଡାଳମ୍ବରେ ବେଶୀ ପୋକ ଲଗନ୍ତି, ସେଇ ଦେଉ କିଛିରୁ କନା ଗୁଡ଼ାଇବାକୁ ହୁଏ । ଅଷାଢ଼, ଶ୍ରାବଣ, ମାଘ, ଫାଲ୍‌ଗୁଣରେ ଡାଳମ୍ବ ଲଗାଯାଏ, * ବର୍ଷଠାରେ ଫଳେ ।

ଅମୃତରଣ୍ଡା:—ବାଇମାସୀ ଫଳେ, ସବୁ ପ୍ରକାର ମାଝରେ ହୁଏ । ଗଛ ଲଗାଯିବାର ୧୦ ମାସ ଠାରେ ଫଳେ । ଗଛ ୪ । * ହାତ ଉଚ୍ଚ ଦେବା ଉତ୍ତରେ ଅଗ ଖୁଣ୍ଟି ଦେଲେ ଗଛ ଶେଷ ହୁଏ, ଫଳ ତୋଳିବାକୁ ସୁବିଧା ହୁଏ, ଫଳ ମଧ୍ୟ ପୁଷ୍ଟ ହୁଏ ।

ଗୁଥ:—ପଟୁ ମାଝରେ ଗୁଥ ହୁଏ । ଅଶିନ କାର୍ତ୍ତିକରେ ଶୁଭ ପ୍ରାଣରେ ତଳ ପକାଗଲେ * । ୪ ବର୍ଷ ପରେ ରୁଥ ଯାଏ । ଅଷାଢ଼, ଶ୍ରାବଣ ଭେଇବା ସମୟ । ଗୁଥ ୨ । ୭ ବର୍ଷ ପରେ ଫଳେ, ୨୦ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଞ୍ଚେ । ବେଳେ ବେଳେ ଗୁଥଗଛ ମୂଳ ପରିଷ୍କାର କରି ଖତ ପଙ୍କ ଦେଉଥିବା ଅବଶ୍ୟକ ।

ବାରି ବେଉଷା

ବାରିରେ ବାରିମାସୀ ବେଉଷା ରଖିବା ଉଚିତ । ବୈଶାଖରେ ଲଉ, କଖାରୁ, ଜଞ୍ଜି, କଲରା, କାକୁଡ଼ି, ଓଳ, ଅଦା ଲଗା ଯାଏ । ଲଉ, କଖାରୁ, ଜଞ୍ଜି, କଲରା, କାକୁଡ଼ି ମନା ମନା କରି ଲଗାଯାଇ ଥାଏ । ତଳ ଦେବା ପରେ ରଞ୍ଜା ମରାଯାଏ । କିଛି ଦିନ ପରେ ମୂଳକୁ ମାଝ ଆଉଁଜାଇ ଗୋବର ସାର ଦେବା ଉଚିତ ।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠ—ଲଉ, ଜଞ୍ଜି, ଝଟା ଲଗାଯାଏ, ମକ୍କା, କଳିତା ମଞ୍ଜି ରୁଣାଯାଏ । ଲଙ୍କାମରର ବାଇଗଣ ମଧ୍ୟ ରୁଆଯାଏ ।

ଅଷାଢ଼—ବେଣି, ହଳଦି, ଅଦା, କନମୂଳ, ଲଉ, କଖାରୁ,
ଜହ୍ନି, ଶିମୁ ପ୍ରଭୃତି ଲଗାଯାଏ ।

ଶ୍ରାବଣ—ନଡ଼ିଆ, ଲଙ୍କାମରିଚ, ସପ୍ତରସନସ ରୁଆଯାଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ
ଗଛମାନଙ୍କୁ ମାଝି ଅଭିଜା ଯାଏ ।

ଭାଦ୍ରବ—ଲଞ୍ଜିଆ ଗଛମାନଙ୍କୁ କୋଡ଼ା ଖୋଷା କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ଅଶ୍ୱିନ—ମୂଳା, କୋବି ମଞ୍ଜି ରୁଣାଯାଏ; ପୋଟଳ କନମୂଳ ଲଗାଯାଏ;
ଅମୃତଭଣ୍ଡା ରୁଆଯାଏ । ପୋଟଳ ଗୃଷ ଖଞ୍ଜାମରେ ନାହିଁ । ବଙ୍ଗଦେଶରେ,
କଟକ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରଚୁର ପରି ମାଣରେ ହୁଏ । ପରିବା ଫଳ
ମଧ୍ୟରେ ତାହା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ । ତାହା ମଞ୍ଜିରୁ ଗଛ ହୁଏ ନାହିଁ, ଡ଼ଙ୍କରୁ ହୁଏ ।

କାର୍ତ୍ତିକ—ପି ଅଜ, ମୂଳା, ଅଳୁ, ପୋଟଳ, କନମୂଳ ଲଗାଯାଏ ।

ମାର୍ଗଶିର—କୋବି ରୁଆଯାଏ; ତରୁଭୁଜ, ମୂଳା, ଲଉ, କଖାରୁ,
କାକୁଡ଼ି, ପି ଅଜ ଲଗାଯାଏ ।

ପୌଷ—ଅଳୁ କୋବିକୁ ଜଳ ମଡ଼ାଯାଏ ।

ମାଘ—କଖାରୁ, ଲଉ, ଫୁଟି, କଲରା, ଜହ୍ନି ଲଗାଯାଏ ।

ଫାଲ୍‌ଗୁନ—ଲଉ, କଖାରୁ, ତରୁଭୁଜ, ଜହ୍ନି, କଲରା ଲଗାଯାଏ ।

ଚୈତ୍ର—ଲଞ୍ଜିଆ ବେଉଷା ପ୍ରତି ଜାଗ୍ରତ କରାଯାଏ ।

କଲମୀ

ଆମ୍ଭ, ଲେମ୍ବୁ କମଳା ପ୍ରଭୃତି ମଞ୍ଜିରୁ ଗଛ ଦେବା ଉତ୍ସାହରେ
ଏହି ବାଳୁଚ ଗଛଟିକୁ ବଡ଼ଗଛର ସାନ ସତେଜ ଭାଳି ସହିତ ଖଞ୍ଜି,
ଖଞ୍ଜା ସ୍ଥାନରେ ମାଝି ଦେଇ କନାରେ ବାନ୍ଧି ଦିଆଯାଏ । ଖଞ୍ଜା ସ୍ଥାନରେ
ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ କିଛି କିଛି ଜଳଶେତନ କରୁ କରୁ କିଛି ସମୟ ପରେ
ଖଞ୍ଜା ସ୍ଥାନଟି ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଏ । ବଡ଼ଗଛର ଡ଼ାଳ, ଶ୍ଳେଷ ଗଛର ଅଗ୍ର-
ଭାଗଟି କାଟି ରେଇ ଦିଆଯାଏ । ଏଇ ପ୍ରଣାଳୀକୁ କଲମୀ କହନ୍ତି । କଲମୀ
ଗଛ ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ଫଳେ, ଫଳ ସୃଷ୍ଟି ସ୍ୱାଦୁ ହୁଏ । ବିଭିନ୍ନ କଲମୀ
ଗଛରୁ ୨ । ୪ ଟା ଲେଖାଏ ବାଡ଼ିରେ ମଧ୍ୟ ଲଗାଇବା ଉଚିତ ।

(ସ ମା ପୁ)

ବାଳ ବିନୋଦ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା

୧	ଗୋପଲୀଳା	ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର	ଟ ୦ । ୫
୨	ପୁରାଣ କଥା ୧ମ ଭାଗ	ଜନେକ ଶିକ୍ଷକ	ଟ ୦ ୫
୩	ମାର୍କଣ୍ଡେୟ	ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବି. ଏ.	ଟ ୦ ।
୪	ପୁରାଣ କଥା ୨ୟ ଭାଗ	ଜନେକ ଶିକ୍ଷକ	ଟ ୦ ୫/୨
୫	ସୀତାଦେବୀ	ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପାତ୍ର	ଟ ୦ ।
୬	କୃଷ୍ଣ ରାମାୟଣ	ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର	ଟ ୦ । ୫
୭	ଗୋଦାବରୀ	ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀ ମହାପାତ୍ର	ଟ ୦ ୫/୫
୮	ବିଷ୍ଣୁ ପରମ୍ପରା	ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀରାଜ ମିଶ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରୀ	ଟ ୦ ୨
୯	ବିଷ୍ଣୁ	ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର	ଟ ୦ ।
୧୦	କୃଷ୍ଣ	”	ଟ ୦ ।
୧୧	ଓଡ଼ିଆ	ଶ୍ରୀ ଭଦ୍ରମୁନାଥ ଶତ୍ତରୀ	ଟ ୦ ।
୧୨	ପ୍ରବଚନ	ବି. ଏ. ଏଲ୍. ଡି.	ଟ ୦ ୫/୨
୧୩	ପୁରାଣ	ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର	ଟ ୦ ୨
୧୪	ସ୍ୱଧର୍ମ	ଦାଶ	ଟ ୦ ୨
୧୫	କୃଷ୍ଣ	ମହାପାତ୍ର	ଟ ୦ ।
୧୬	ପ୍ରାଣିଗଳ୍ପ	ଶ୍ରୀ ପ୍ରାଣିଗଳ୍ପ ବି. ଏ. ଏଲ୍. ଡି.	ଟ ୦ । ୫
୧୭	ରବି	ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶ	ଟ ୦ । ୫
୧୮	ଅନୁପ୍ରାଣ	ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ବି. ଏ	ଟ ୦ ୨
୧୯	ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର	ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର	ଟ ୦ । ୫
୨୦	ପୁରାଣକଥା ୩ୟ ଭାଗ	ଜନେକ ଶିକ୍ଷକ	ଟ ୦ ୫
୨୧	ରଘୁ	ଶ୍ରୀ ଶିବପ୍ରସାଦ ଦାଶ	ଟ ୦ ।
୨୨	ସରଳ ରଘୁବଂଶ	”	ଟ ୦ । ୫
୨୩	ବୁଦ୍ଧ	”	ଟ ୦ ୫
୨୪	ହରିପଦଦେଶ-କଥା	ଜନେକ ଶିକ୍ଷକ	ଟ ୦ ।
୨୫	ଭରତର ଲକ୍ଷ୍ମୀବିଦ୍ୟା କଥା—	ଶ୍ରୀ ଭଦ୍ରମୁନାଥ ଶତ୍ତରୀ	ଟ ୦ ୨/୫
୨୬	ଚନ୍ଦ୍ରହାସ	ଶ୍ରୀ ବାଳକୃଷ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ	ଟ ୦ ୫
୨୭	ବିଷ୍ଣୁବଳୀ	୧ମ ଭାଗ ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶ	ଟ ୦ ୫/୫
୨୮	ଲବ-କୁଶ		ଟ ୦ ୫
୨୯	ପୁରାଣ କଥା ଲକ୍ଷ୍ମୀ (୨ୟ ଭାଗ)	ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର	ଟ ୦ ୨

PR'
THE ST
BERN.
